

سوالات مژده‌ناریخ هشتم

درس‌های ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶

ظهور اسلام در شب جزیره عربستان

سوالات درس ۹

۱- اسلام در چه نوع محیط جغرافیایی به وجود آمد؟ (محیط پیدایش اسلام چگونه بود؟)

محیط پیدایش اسلام

شبه جزیره عربستان یا جزیره العرب در جنوب غربی آسیا واقع شده است و حدود سه میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد. بخش وسیعی از این سرزمین را بیابان‌ها و ریگزارها و قسمت دیگری را نواحی کوهستانی تشکیل می‌دهند. حجاز از جمله مناطق کوهستانی واقع در غرب جزیره العرب است و شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف در این منطقه قرار دارند.

خلاصه ۱:

در بیابان‌های شبه جزیره عربستان در جنوب غربی آسیا

۲- اقتصاد عربستان پیش از اسلام چگونه بود؟

آب و هوای گرم و خشک و کمبود آب، باعث شده بود که اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرانشینی داشته باشند و از طریق پرورش تعداد کمی دام از جمله شتر، نیازهای روزانه خود را تأمین کنند. البته در یثرب و مخصوصاً در یمن، کشاورزی نیز روتق داشت. یمن در جنوب شبه جزیره، از مناطقی است که سابقه تمدنی قابل توجهی را به چشم خود دیده است. در میان دولت‌های یمنی پیش از اسلام، قرآن به قوم سباء و قدرت سیاسی، نظامی و بازرگانی آن اشاره کرده است.

در زمان ظهور اسلام، مکه و یثرب دو ایستگاه مهم تجاری بر سر راه جنوب به شمال شبه جزیره به شمار می‌رفتند و برخی به تجارت مشغول بودند.

خلاصه ۲:

- ✓ بیشتر مردم صحرانشین بوده و شترداری می‌کردند؛
- ✓ کشاورزی در اطراف یثرب (مدینه) و به خصوص یمن وجود داشته؛
- ✓ تجارت از یمن تا شام.

نکته‌های خالی!

اوپرای و شرایط اجتماعی و فرهنگی مردم عربستان در دوران پیش از بعثت، به گونه‌ای بود که از آن به **عصر جاھلیت** یاد می‌شود. در آن زمان بیشتر عرب‌ها به شکل قبیله‌ای و فاقد حکومت مرکز زیسته و اغلب بت می‌پرستیدند و کعبه، خانه خدا را از بت‌های گوناگون پر کرده بودند. البته گروهی از عرب‌ها نیز پیرو حضرت ابراهیم و یا دین‌های یهود، مسیح و زردشت بودند.

۳- در عربستان پیش از اسلام چه دین‌هایی رواج داشت؟

خلاصه ۳:

بیشتر مردم بت پرست بودند - ادیان مسیحیت در جنوب، یهودیت در مرکز و زرتشت در شمال عربستان هم رواج داشتند.

۴- نظام اجتماعی و ویژگی‌های فرهنگی عصر جاهلیت را شرح دهید.

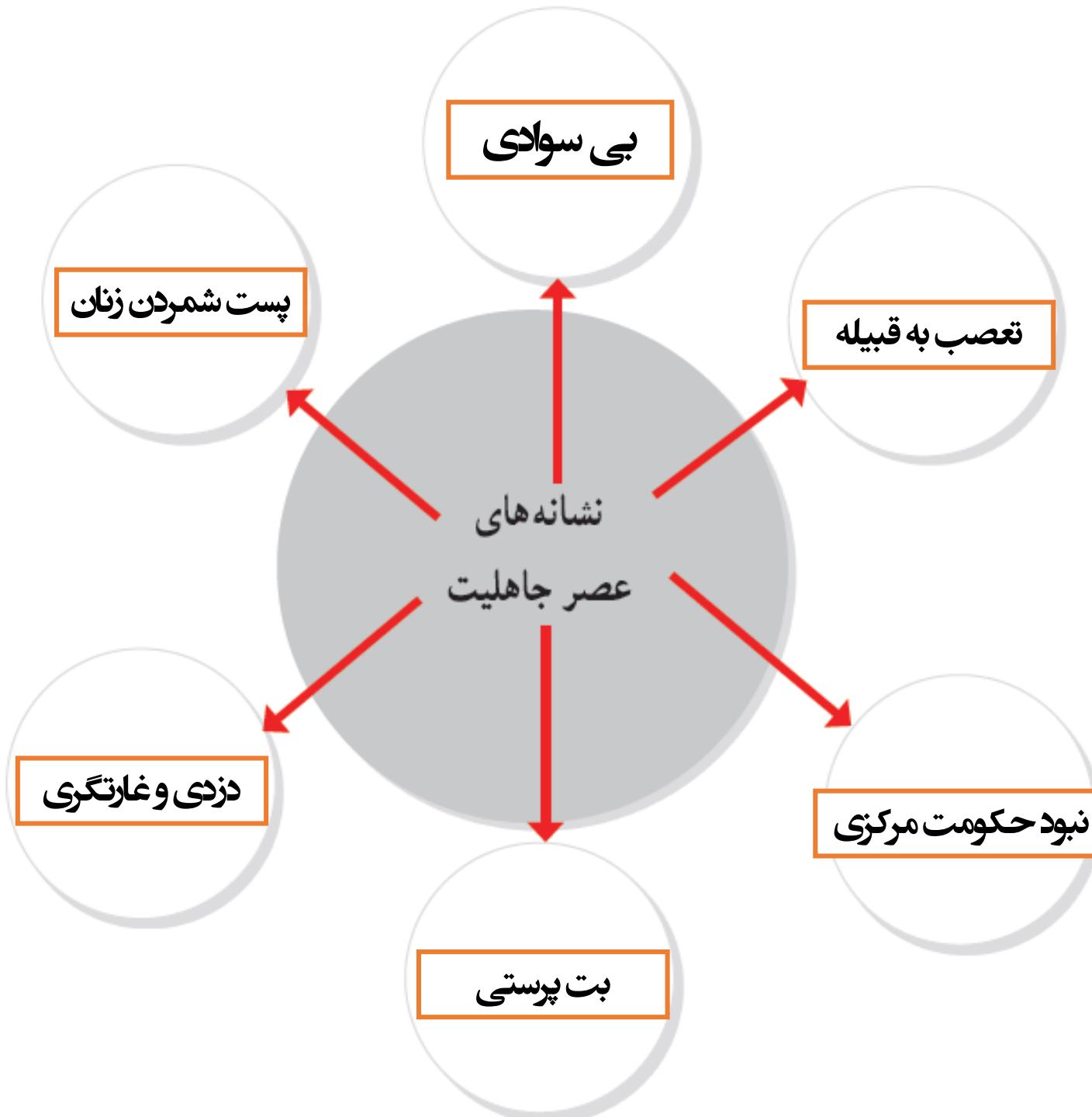
اعراب در دوران جاهلیت بهرهٔ چندانی از علم و دانش نداشتند و عده کمی از آنها می‌توانستند بخوانند و بنویسند. در آن دوره، زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان حتی از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می‌کردند. اعراب جاهلی نسبت به قبیلهٔ خود تعصب شدید و کورکورانه‌ای نشان می‌دادند. تعصب قبیله‌ای موجب بروز کینه و حس انتقام‌جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی‌های پیاپی را به دنبال داشت. از سوی دیگر کمبود غذا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری‌های قبیله‌ای و رواج غارتگری بود.

خلاصه ۴:

- ✓ نظام اجتماعی: قبیله‌گرایی
- ✓ آداب فرهنگی: بی‌سوادی و بی‌اعتنایی به علم و دانش - پست‌شمردن زنان - تعصب کورکورانه نسبت به قبیله

فعالیت

۱- کاربرگه شماره (۵) عصر جاهلیت را انجام دهید.

نکات مهم و جای خالی!

طلوع آفتاب اسلام در مکه

بعثت پیامبر : حضرت محمد ﷺ در خاندانی شریف و محترم در شهر مکه به دنیا آمد. آن حضرت و اجداد پاکشان تحت تأثیر محیط آلوده به شرک* و فساد مکه قرار نگرفتند. پیامبر چنان به پاکدامنی و درستکاری مشهور بود که او را محمدامین می خواندند. حضرت محمد ﷺ کوههای اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت پروردگار یکتای خویش برگزید و اوقات زیادی را در آنجا می گذراند. در ۲۷ ربیع سالی که آن حضرت به ۴۰ سالگی رسیده بود، فرشته وحی در غار حرا بر او نازل شد و فرمان پیامبریش را از جانب خداوند ابلاغ کرد.

حضرت خدیجه علیها السلام و حضرت علی ؑ نخستین کسانی بودند

که به رسول خدا ایمان آورند. حضرت خدیجه از زنان ثروتمند مکه بود و تمام دارایی خود را در راه نشر اسلام، کمک به فقیران و آزادی بردگان خرج کرد.

۵- سرخست‌ترین دشمنان پیامبر در آغاز بعثت چه کسانی بودند؟

شکنجهٔ مشرکان : اشراف مکه به ویژه بزرگان قبیلهٔ قریش مانند ابو لهب، ابو جهل و ابو سفیان که بر مکه حکومت می‌کردند از گسترش دین اسلام و مخالفت آشکار آن با عقاید و افکار جاهلی، دچار بیم و هراس شدند.

مشرکان پس از آنکه نتوانستند ابو طالب، بزرگ خاندان بنی هاشم را در پشتیبانی از رسول خدا منصرف کنند، به شیوهٔ دیگری روی آوردند. آنان نخست به حضرت محمد ﷺ پیشنهاد کردند که ریاست قبیلهٔ و قوم و دریافت ثروت فراوان را بپذیرد و از عقاید خود دست بردارد.

فعّالیت

- ۲- یکی از سوره‌های کوچک جزء سی ام قرآن که در نکوهش ابو لهب نازل شده است را قرائت و ترجمه آن را بیان کنید.
- ۳- به نظر شما چه عواملی موجب دشمنی اشرف و بزرگان مکه با پیامبر می‌شد؟ فهرست کنید.

فعالیت ۳ کتاب:

ترس از گسترش دین اسلام و از دست رفتن حکومتشان بر مکه

بشرکان همچنین برای جلوگیری از گسترش
اسلام اقدام به آزار و شکنجه مسلمانان کردند. شماری
از پیروان رسول خدا بهویژه تهیدستان یا بردگان مورد
شدیدترین شکنجه‌ها قرار گرفتند. یاسر و همسرش سمیه و

۶- اولین شهدای اسلام چه کسانی بودند؟

پسرشان عمار و نیز بلال حبشه از جمله این افراد بودند.
یاسر و سمیه زیر شکنجه‌های طاقت‌فرسای مشرکان به
شهادت رسیدند. این زن و شوهر، نخستین شهیدان راه

اسلام بودند. آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام
آن قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به
حبشه مهاجرت کند.

۷- چرا پیامبر از گروهی از مسلمانان
خواست که به حبشه مهاجرت کنند؟

۸- چرا مشرکان تصمیم به تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان گرفتند؟ نتیجه و پیامد این تحریم چه بود؟

تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان : مشرکان پس از آنکه متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی‌توانند مانع گسترش اسلام شوند، تصمیم گرفتند مسلمانان را تحریم کنند. از این‌رو، عهدنامه‌ای را امضا کردند که بر اساس آن هرگونه خرید و فروش و رابطه اجتماعی (ازدواج) با پیروان اسلام ممنوع شده بود. به دنبال این تحریم، رسول خدا و یارانش به پیشنهاد ابوطالب به یکی از درّه‌های اطراف مکه به نام «شعب ابوطالب» پناه برداشتند. آنها با وجود حمایت مادی و معنوی حضرت ابوطالب و حضرت خدیجه علیہما السلام، حدود سه سال شرایط بسیار سختی را در این درّه تحمل کردند.

خلاصه ۸:

دلیل: بی‌نتیجه بودن شکنجه در جلوگیری از گسترش اسلام
نتیجه: سه سال زندگی سخت مسلمانان در شعب ابی طالب

- ۴- درس را بخوانید و ۴ مورد از اقدامات مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان را در مکه بیان کنید.
- ۵- پرس و جو کنید سرانجام عهدنامه تحریم اقتصادی مشرکین چه بود؟
- ۶- با توجه به نمودار صفحه قبل، بگویید چه حوادثی زمینه ساز مهاجرت رسول خدا از مکه به مدینه شد؟
- ۷- کدام یک از وقایعی که روی خط زمان مشاهده می کنید مبدأ تاریخ مسلمانان قرار گرفته است؟ هم اکنون از آن واقعه چند سال می گذرد؟

فعالیت ۴:

پیشنهاد رشوه - تمسخر - آزار و شکنجه - تحریم

فعالیت ۵:

موریانه خود دیدگاه

فعالیت ۶:

اقدام به قتل پیامبر و دعوت مردم یثرب

فعالیت ۷:

هجرت پیامبر از مکه به مدینه (یثرب) - ۱۴۴۳ سال قمری یا ۱۴۰۰ سال شمسی

۹- انصار و مهاجرین به چه کسانی گفته می شود؟

در تاریخ اسلام به گروهی از ساکنان بترب که با پیامبر ﷺ پیمان بستند و آن حضرت را باری کردند، انصار (یاری کنندگان) می گویند. همچنین گروه دیگری از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رهان نمودند و از مکه به مدینه رفتند، به مهاجرین (هجرت کنندگان) معروف هستند.

سؤال مهم!

۱۰- مهمترین وقایع و اقدامات پیامبر پس از ورود به مدینه چه بود؟

بِلَوْبَ سُوَالٌ ۱۰:

- ✓ تاسیس مسجد
- ✓ پیمان برادری بین سلمانان
- ✓ پیمان سیاسی با مشرکین و یهودیان
- ✓ جنگ با دشمنان
- ✓ واقعه غذیر خم

۱۱- اولین اقدام پیامبر پس از ورود به مدینه چه بود؟ اهمیت این اقدام چیست؟

● تأسیس مسجد : نخستین اقدام مهم پیامبر پس از ورود به مدینه، ایجاد مسجدی برای انجام امور عبادی، اجتماعی، علمی و سیاسی بود. آن حضرت خشت اول مسجد را خود حمل کرد و مسلمانان به خصوص زنان در بنای مسجد مشارکت ورزیدند. مسجد علاوه بر آنکه مکانی برای عبادت و اجرای مراسم مذهبی به شمار می‌رفت، مرکزی برای مشورت و تصمیم‌گیری درباره امور سیاسی و نظامی نیز بود؛ مسجد همچنین کانون اصلی سوادآموزی و فراغیری علم و دانش محسوب می‌شد. در کنار مسجد، سرپناهی برای افراد تهییدست بنا شد و افرادی وظیفه آموختن قرآن و خواندن و نوشن به آنها را بر عهده گرفتند.

خلاصه سوال ۱۱:

تأسیس مسجد - مرکزی بود برای عبادت و مشورت و سوادآموزی و سرپناه برای تهییدستان و تصمیم‌گیری‌های سیاسی و نظامی

نکته جای خالی!

● پیمان برادری به جای تعصب قومی و قبیله‌ای: مسلمانان ساکن مدینه یعنی مهاجرین و انصار از قبایل مختلف بودند. بعضی از این قبایل در گذشته نسبت به هم کینه و دشمنی شدیدی داشتند. پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان، آنها را دو به دو با یکدیگر برادر اعلام کرد. این کار پیامبر گامی در جهت ایجاد امت اسلامی بود. رسول خدا، علی بن ایطالب (علیہ السلام) را به برادری خود برگزید.

۱۲- اهمیت پیمان نامه سیاسی پیامبر با یهودیان اطراف مدینه در چیست؟

● پیمان نامه سیاسی : علاوه بر مسلمانان، تعدادی از قبایل یهود نیز در شهر مدینه و اطراف آن سکونت داشتند.

پیامبر لازم می دانست میان ساکنان مدینه اتحاد سیاسی برقرار شود. از این رو، پیمان نامه ای تنظیم شد و مسلمانان و یهودیان متوجه شدند که به آن عمل کنند. تدوین و امضای این پیمان نامه، در واقع **اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی** به رهبری پیامبر در شهر مدینه بود.

۱۳- مهمترین جنگ‌های دوره پیامبر چه نام داشتند؟

جواب سوال ۱۳: بدر- اُحد - خندق

• نبردهای دوران پیامبر: از زمان مهاجرت حضرت رسول به مدینه تا رحلت ایشان، چندین جنگ میان مسلمانان و دشمنان آنان رخ داد، از جمله جهاد ابتدایی در زندگانی پیامبر اکرم ﷺ؛ به عنوان نمونه به جنگ بدر اشاره می‌کنیم، به برخی از این جنگ‌ها غَرْوَه^{*} و به برخی دیگر سَرِيَه^{*} گفته می‌شود. پیامبر اسلام بر خلاف زمامداران آن زمان، هرگز برای کشورگشایی و به دست آوردن غنیمت اقدام به جنگ نمی‌کرد و به عهد و پیمان‌های خود وفادار بود. در جنگ‌های اُحد و خندق، این مسلمانان بودند که مورد حمله مشرکان قرار گرفتند و ناگزیر شدند از خود دفاع کنند. برخی جنگ‌ها نیز برای دفع تهدیدهای خطرناک دشمنان رخ داد؛ برای نمونه پس از آنکه برخی قبایل یهود پیمان‌شکنی کردند و با مشرکان علیه مسلمانان متعدد شدند، پیامبر ناگزیر شد با آنان نبرد کند.

پیامبر همواره پیروانش را به رعایت اصول اخلاقی و ارزش‌های انسانی در جنگ‌ها توصیه می‌نمود؛ او به ویژه سفارش می‌کرد با اسیران خوش‌رفتاری نمایند و از تخریب و غارت اموال مردم در جنگ پرهیز کنند. آن حضرت همچنین مراقب بود که مسلمانان هم‌اند مشرکان رفتار نکنند.

۱۴- پیامبر در برابر اسیران جنگی چه برخوردی داشتند؟

خلاصه ۱۴: با اسیران خوش‌رفتاری می‌کردند

۱۵- تفاوت غزوه با سُریه در چیست؟

جواب سوال ۱۵:

- ❖ به جنگ‌هایی که پیامبر خود در آنها شرکت داشتند غزوه می‌گفتند (مانند بدر و احد و خندق)؛
- ❖ جنگ‌هایی که پیامبر خود در آنها حضور نداشتند، سُریه نام می‌گرفتند.

از آنجایی که هدف دین اسلام هدایت همه مردم جهان است، پیامبر به فرمانروایان کشورهای مختلف از جمله ایران، روم، مصر و حبشه نامه نوشت و آنان را به اسلام دعوت کرد.

نکته مهم!

۱۶- اخلاق، اصول و شیوه حکومت پیامبر چگونه بود؟

اخلاق، اصول و شیوه حکومت پیامبر

رسول خدا آراسته به صفات نیکی چون مهربانی، گذشت، پارسایی و ساده‌زیستی بود و بُخل، حسد، آز و طمع در وجود او راه نداشت. او هدف از بعثت خود را ترویج ارزش‌های اخلاقی بیان می‌کرد و تریست و رستگاری انسان‌ها را برتر و بالاتر از هر کار دیگر می‌شمرد.

حضرت محمد ﷺ بر پایه تعالیم اسلام، نظام اجتماعی و حکومت جدیدی را بنیان نهاد که بر همکاری زمامداران و مردم استوار بود. آن حضرت از اصل مشورت برای مشارکت دادن مردم در امور حکومت به خوبی بهره می‌گرفت و پس از مشورت با اصحاب اقدام به تصمیم‌گیری در مسائل مهم سیاسی و نظامی می‌کرد. برای مثال در جنگ اُحد رأی جوانان را که اکثریت داشتند بر رأی خود ترجیح داد و در جنگ خندق، پیشنهاد سلمان فارسی را در کندن خندق و شیوه دفاع از شهر پذیرفت.

خلاصه ۱۶:

با همه مهربان و با گذشت بود و زندگی ساده‌ای داشت؛
در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و نظامی ابتدا مشورت می‌کرد بعد تصمیم می‌گرفت حتی اگر نظر اکثریت با نظر ایشان فرق می‌کرد.

۱۷- واقعه غدیر خم را شرح دهید.

● واقعه غدیر خم : رسول گرامی اسلام هنگامی که از آخرین سفر حج باز می‌گشت، دستور داد تا همه زائران خانه خدا در محلی به نام غدیر خم توقف کنند. آن حضرت سپس برای جمعیت حاضر خطبه‌ای طولانی خواند و از آنان پرسید : «چه کسی نسبت به مؤمنان در تصمیم‌گیری از خودشان برتر و اولی تر است؟»؛ مسلمانان یک‌صدا گفتند خدا و پیامبر در این امر، اولی تر هستند. پیامبر سپس دست علی (علیه السلام) را بالا برد و فرمود : «ای مردم، هر کس که من پیشوای او هستم، پس این علی پیشوای اوست؛ خداوندا، دوستداران او را دوست بدار و دشمناش را دشمن باش».

پیامبر خدا همچنین از مسلمانان خواست که خطبه غدیر را به خاطر بسپارند و آن را برای دیگران بازگو کنند. پس از آن، حاضران جانشینی پیامبر را به حضرت علی (علیه السلام) تبریک گفتند.

از رحلت پیامبر قاتا قیام کربلا

سوالات درس ۱۰

۱- اولین خلیفه(جانشین پیامبر) چه نام داشت و چگونه به خلافت رسید؟

ماجرای سقیفه و جانشینی پیامبر

لحظاتی پس از رحلت رسول خدا و در حالی که علی علیہ السلام و شماری از اصحاب مشغول مراسم خاکسپاری آن حضرت بودند، تعدادی از انصار و مهاجرین در محلی به نام سقیفه بنی ساعدہ گرد آمدند و درباره جانشینی پیامبر به گفت و گو پرداختند. هر دو گروه با نادیده گرفتن وصیت پیامبر در غدیر خم، مدعی بودند که خلافت و جانشینی رسول خدا حق آنان است. با توجه به اینکه از گذشته میان انصار رقابت و اختلاف وجود داشت، جمعی از حاضران در سقیفه، با ابوبکر که یکی از مهاجرین کهنسال بود، بیعت^{*} کردند و بدین ترتیب وی به عنوان خلیفه اول شناخته شد. گروهی از مسلمانان با یادآوری خطبه پیامبر در غدیر، خواهان بیعت با حضرت علی علیہ السلام بودند.

امام علی علیہ السلام با آنکه در روز غدیر خم توسط پیامبر اکرم صلوات الله علیه و آله و سلم جانشین پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم معرفی شده بود اما به خاطر حفظ اسلام سکوت کرد.

خلاصه ۱:

ابوبکر - با بیعت(پیمان) تعدادی از انصار و مهاجرین در محلی به نام سقیفه

۲- دومین خلیفه پس از پیامبر چه نام داشت؟ چگونه به خلافت رسید؟ چه اقداماتی کرد؟

خلیفه اول حدود دو سال خلافت کرد. او پیش از آنکه از دنیا برود، عمر بن خطاب را به جانشینی خود برگزید. عمر در دوران ده ساله حکومت خود کار فتوحات را که از اواخر دوران خلافت ابوبکر آغاز شده بود با جذیت دنبال کرد. سپاهیان اعزامی از سوی خلیفه دوم، علاوه بر بخش وسیعی از ایران، کشورهای سوریه، لبنان، فلسطین و مصر را نیز فتح کردند.

خلاصه ۲:

عمر - با وصیت خلیفه قبلی - فتح ایران و شام و مصر

۳- سومین خلیفه پس از پیامبر چه نام داشت؟ چگونه به خلافت رسید؟ شیوه حکومت او چگونه بود؟

عثمان، خلیفه سوم، توسط شورایی که عمر تعیین کرده بود به خلافت رسید. در زمان او برخلاف دو خلیفه نخست، زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی رواج یافت و اطرافیان و کارگزاران خلیفه با ثروت به دست آمده از فتوحات به خوش گذرانی مشغول شدند. خاندان بنی امية که تا هنگام فتح مکه، با اسلام و پیامبر مخالفت و دشمنی ورزیده بودند، در این زمان به مقام‌های مهم دست یافتند و بر *بیت‌المال** مسلمانان مسلط شدند.

عثمان جمعی از صحابه و یاران تزدیک پیامبر مانند ابوذر، عمار و مالک اشتر را به دلیل آنکه از او و اطرافیانش انتقاد می‌کردند، مجازات و تبعید کرد. عملکرد اطرافیان خلیفه سوم، نارضایتی گروهی از مسلمانان را برانگیخت. آنان از نقاط مختلف به مدینه آمدند و اعتراض خود را نسبت به عملکرد عاملانش اعلام کردند. امام علی علیه السلام تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند و مانع بروز درگیری و خونریزی شود، اما سرانجام معترضان خشمگین به خانه خلیفه هجوم برداشتند و او را کشتند.

خلاصه ۳:

عثمان - با انتخاب شورای شش نفره خلافت - شیوه مبتنی بر اشرافیگری و تبعیض

۴- چرا امام علی(ع) در برابر حق خود برای خلافت سکوت کرد؟
در دوران خلیفه‌های پیش از خود به کارهایی مشغول بود؟

امام علی (علیه السلام) با اینکه جانشین پیامبر علیه السلام بود اما به خاطر حفظ اسلام سکوت کرد.

در دوران سه خلیفه قبلی، آن حضرت به تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخ‌گویی به سؤالات دینی مردم می‌پرداخت. همچنین ایشان به عمران و آبادی و احداث نخلستان‌ها توجه زیادی داشت.

۵- حضرت علی(ع) چگونه به خلافت رسیدند؟

پس از کشته شدن عثمان، مردم دریافتند که جامعه اسلامی بی‌سرپرست مانده است. بسیاری از مهاجرین و انصار خواهان بیعت با علی (علیه السلام) شدند، اما آن حضرت تمایلی به پذیرش خلافت نداشت. سرانجام با اصرار زیاد مردم، امام علی (علیه السلام) منصب خلافت را پذیرفت. اکثر مهاجرین و انصار به جز تعدادی از اشراف بنی امية با امام (علیه السلام) در مسجد مدینه بیعت کردند.

خلاصه ۵:

با بیعت اکثیت مردم (بیعت عامه)

۶- جنگ‌های دوران حضرت علی را نام بده و بگویید هر کدام در برابر چه کسانی بود؟

جواب سوال ۶:

جمل: در برابر شورشیان و بیعت‌شکنان - پیروزی حضرت علی

صفین: در برابر معاویه(ظالمین) - با نیرنگ عمر عاص، معاویه از شکست گریخت

نهروان: با خواج (از دین خارج شدگان) - پیروزی حضرت علی

فَعْلَيْت

۱- پس از مطالعه درس، با یکدیگر همفکری کنید و دلایل بروز فتنه‌ها و جنگ‌ها علیه حکومت امام علی (علیهم السلام) را بیان کنید.

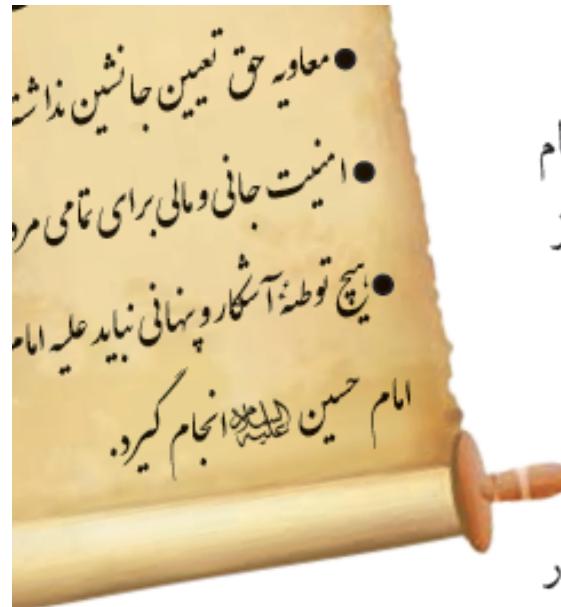
فعالیت ۱ کتاب:

مهمنترین دلیل، عدالت حضرت علی بود که دست اشرف را زبیت‌المال کوتاه کرد.

۷- ویژگی ها و دستاوردهای حکومت امام علی(ع) را نام ببرید.

- ۱- حکومت داری مبتنی بر دستورات قرآن و سنت رسول خدا ﷺ.
- ۲- اصلاح بسیاری از انحرافاتی که در دین به وجود آمده بود.
- ۳- خدمات اقتصادی فراوان، با وجود فتنه ها و جنگ های تحمیلی متعدد.
- ۴- اقتدار و ایستادگی در عین مظلومیت فردی و اجتماعی.
- ۵- ساده زیستی و مقابله با اشرافی گری
- ۶- تأکید بر عدالت
- ۷- برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایات
- ۸- تلاش برای وحدت و انسجام اجتماعی

۸- چرا پس از شهادت امام علی(ع)، امام حسن(ع) مجبور به صلح با معاویه شد؟

صلح امام حسن (علیه السلام) با معاویه

پس از شهادت امیر مؤمنان در ۲۱ رمضان سال ۴۰ ه.ق، مردم کوفه با امام حسن (علیه السلام) بیعت کردند. آن حضرت در نخستین روزهای خلافت، معاویه را از سرکشی و نافرمانی نهی کرد، اما معاویه با سپاهی عظیم، راهی عراق شد. امام قصد داشت در مقابل معاویه استادگی نماید، لذا امام حسن مجتبی (علیه السلام) با سپاهی به فرماندهی یکی از یاران خود عازم جنگ دفاعی با معاویه شدند (و سپس دو نفر دیگر را نیز به عنوان جانشین‌های اول و دوم سپاه خود، انتخاب نمودند). این در حالی بود که معاویه، با وعده‌های پول و مقام، فرماندهان سپاه امام حسن مجتبی (علیه السلام) را فریب داده و جذب خود نموده بود. در چنین اوضاعی، امام ناچار شد پیشنهاد صلح با معاویه را تحت شرایطی پذیرد.

خلاصه ۸:

زیرا معاویه با وعده پول و مقام، فرماندهان لشکر امام حسن را فریب داد و اگر جنگ می‌شد امکان داشت معدود مسلمانان واقعی هم از بین بروند.

۹- سه مورد از ویژگی‌های حکومت معاویه را نام ببرید.

○ قبرستان بقیع ، محل دفن امام حسن عسکری

امویان (بنی امیه) بر مسند خلافت

معاویه بعد از تحمیل صلح بر امام حسن عسکری در شام (سوریه) به خلافت نشست. او سیاستمداری فربیکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می‌کرد. عمر و عاصی یکی از این افراد بود؛ او که به طمع دست یافتن به حکومت مصر به معاویه پیوسته بود، نقش مهمی در جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صفين داشت. معاویه به هیچ یک از تعهدات خود در پیمان صلح با امام حسن عسکری پاییند نماند. به دستور او بر منبر و در خطبه‌های نماز جمعه به امام علی علیه السلام بدگویی می‌شد. یاران و پیروان آن حضرت مورد آزار و شکنجه قرار می‌گرفتند. معاویه همچنین با توطئه‌ای، امام حسن عسکری را به شهادت رساند. او همچنین فرزندش یزید را به جانشینی خود، انتخاب و خلافت را موروثی کرد.

خلاصه ۹:

فربیکاری – پیمان‌شکنی – آزار‌شیعیان – موروثی کردن حکومت

۱۰- زمینه‌های قیام عاشورای امام حسین(ع) را توضیح دهید.

قیام امام حسین (علیه السلام)

زمینه‌های قیام : امام حسین (علیه السلام) سال‌ها در کنار پدرش امیر مؤمنان و برادرش امام حسن (علیه السلام) در صحنه جهاد و مبارزه حاضر بود. آن حضرت پس از شهادت برادر، با سخنرانی و نامه‌های افساگرانه علیه حکومت ظالمانه معاویه مبارزه کرد. پس از مرگ معاویه، پسرش یزید طبق وصیت او به خلافت رسید. یزید مانند جوانان دوران جاهلیت رفتار می‌کرد. ظلم و فساد آشکار او در جهان اسلام شهرت داشت.

امام حسین (علیه السلام) که نمی‌خواست با یزید بیعت نماید، با خانواده و بستگان خود از مدینه راهی مکه شد. امام قصد داشت که در پناه خانه خدا و با استفاده از ایام حج، مردم را برای مخالفت با حکومت ستمکار و فاسد یزید آماده کند.

مردم کوفه که از حرکت آن حضرت به سوی مکه آگاه شده بودند با نوشتن نامه‌های فراوان، ایشان را به آن شهر دعوت کردند. امام نخست اعتمایی به آن نامه‌ها نکرد، اما با اصرار کوفیان، پسر عمومی خود مسلم بن عقیل را روانه آنجا کرد. پس از ورود مُسلم به کوفه، هزاران نفر با مسلم به نمایندگی از امام حسین (علیه السلام) بیعت کردند. امام نیز پس از دریافت نامه مسلم، عازم کوفه شد.

خلاصه ۱۰:

ظلم و فساد آشکار یزید - دعوت مردم کوفه از امام حسین

اینکه نیم قرن بعد از رحلت رسول خدا، فرد فاسد و گنه کاری چون بزید به عنوان خلیفه مسلمانان به قدرت رسید، نشان می دهد که جامعه اسلامی دچار انحراف بزرگی شده بود. فقط حرکتی عظیم مانند قیام کربلا و شهادت امام حسین و فرزندان، بستگان و یارانش می توانست از گسترش این انحراف جلوگیری کند.

○ حرم حضرت امام حسین علیه السلام و حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام در کربلا (بین الحرمین)

امام حسین علیه السلام در وصیت‌نامه خویش، درباره هدف قیام خود فرموده است: «هدف من اصلاح امت جدم رسول الله، امر به معروف و نهی از منکر و پیاده کردن سیرة^{*} رسول الله و پدرم علی بن ایطالب است».

حضرت زینب علیها السلام پس از شهادت برادر خود، در دوران اسارت با سخنرانی‌های روشنگرانه، اهداف قیام کربلا و چهره واقعی حکومت ستمکار بنی امية را برای همگان آشکار کرد.

تاریخ گواهی می دهد که از آن پس قیام‌های زیادی در جهان اسلام و نواحی دیگر از قیام عاشورا الگو گرفته‌اند. این قیام تأثیر بسیاری در روحیه ظلم‌ستیزی مسلمانان به ویژه شیعیان بر جای نهاده است.

۱۱- اهداف و دستاوردهای قیام کربلا را شرح دهید.

خلاصه ۱۱:

اهداف: جلوگیری از انحراف جامعه اسلام و امر به معروف و نهی از منکر
دستاوردها: آشکارشدن چهره واقعی حکومت بنی امية و شکل‌گیری روحیه ظلم‌ستیزی بین مسلمانان

ورود اسلام به ایران

سوالات درس ۱۱

ایران در زمان ظهور اسلام

هنگام ظهور اسلام در شبهجزیره عربستان، خسروپریز بر ایران، حکومت می‌کرد. او دعوت پیامبر ﷺ را برای قبول اسلام نپذیرفت. وقتی خسروپریز به دست پسر خود به قتل رسید، رقابت و دشمنی در درون دربار ساسانی، بیشتر شد؛ به طوری که در مدت چهارسال، بیش از ده نفر بر تخت شاهی نشستند.

شورش‌های فرماندهان و دخالت آنها در رقابت‌های سیاسی، روحیه سپاهیان را تضعیف کرده و توان جنگی آنان را کاهش داده بود. مردم نیز به دلیل وجود نظام طبقاتی، بی‌عدالتی‌ها و تبعیض‌های اجتماعی و مالیات‌های سنگین، از حکومت ساسانیان ناراضی بودند.

در اواخر دوره ساسانی، بر اثر طغیان رودهای دجله و فرات و شکسته شدن سدها، بخش‌های وسیعی از زمین‌ها و مزارع حاصلخیز در بین النهرین که منبع درآمد مهمی برای حکومت بود، از بین رفت. قحطی* و شیوع بیماری‌های طاعون و وبا، اوضاع را بدتر کرد.

۱- شرایط ایران در زمان ظهور اسلام چگونه بود؟

خلاصه ۱:

- هرج و مرج در دربار ایران پس از قتل خسروپریز (پادشاه در ۱۰ سال)
- شورش فرماندهان
- نارضایتی مردم از حکومت به دلیل ظلم و ستم طبقاتی
- قحطی و بیماری به دلیل شکستن سد دجله و از بین رفتن زمین‌های کشاورزی

خلاصه ۲:

تصرف بخش‌هایی از بین النهرین
در زمان ابوبکر؛

جنگ قادسیه در زمان عمر که
منجر به کشته شدن رستم فرخزاد
فرمانده سپاه ایران و تصرف
تیسفون پایتحت ساسانیان شد؛

جنگ نهاوند که منجر به فرار
یزدگرد سوم آخر پادشاه ساسانی و
تصرف بیشتر خاک ایران شد؛

مرگ یزدگرد در خراسان به دست
یک آسیابان و پایان ساسانیان.

۲- ایران چگونه به دست اعراب مسلمان فتح شد؟

فتح ایران و سقوط ساسانیان

ابوبکر خلیفه اول، فرمان حمله به مرزهای حکومت ساسانیان و امپراتوری روم شرقی را صادر کرد. اعراب مسلمان که روانه مرزهای ایران شده بودند، مناطقی از بین النهرین (سَوَاد) را تصرف کردند. در زمان خلافت عمر، بخش اعظم ایران به دست اعراب مسلمان فتح شد. وی در آغاز خلافتش، سپاه بزرگی را به سوی ایران فرستاد. ارتش ساسانی در نبرد «قادسیه» از سپاه مسلمانان که روحیه بالاتر و انگیزه بیشتری داشت، شکست خورد. در این جنگ، رستم فرخ زاد، فرمانده سپاه ساسانی کشته شد و مدتی بعد تیسفون پایتحت ساسانیان با غنائم بسیار به تسخیر سپاه اسلام درآمد.

چند سال بعد، در نبردی که در «نهاوند» (در ترددیکی همدان) رخ داد، ضربه نهایی بر پیکر ارتش ساسانی وارد شد، به طوری که یزدگرد سوم، آخرین پادشاه ساسانی، دیگر توانست سپاهی را برای مقابله با اعراب مسلمان گردآوری کند. پس از جنگ نهاوند، شهرها و ولایات ایران، یکی پس از دیگری، به تصرف مسلمانان درآمدند.

سرانجام با ورود سپاه اسلام به خراسان، یزدگرد سوم به دست آسیابانی در مرو به قتل رسید (۳۱ ق) و امپراتوری ساسانی که بیش از چهارصد سال بر ایران فرمانروایی کرده بود، به پایان رسید. ضمناً به دلیل ظلم‌های صورت گرفته از سوی حکومت ساسانی، مردم نه تنها حکومت را برای مقابله با سپاه اسلام یاری نمی کردند بلکه پادشاه خود را نیز کشتند.

مسیر حمله اعراب مسلمان به ایران

برای فهم بهتر سوال ۲
لفظی نیست نظریه!

ایران در زمان امویان و عباسیان

الف) دوره خلافت امویان (بنی امیه): امویان حکومت خود را بر پایه خشونت و ظلم بنا نهادند و چندان به دستورات دینی پای بند نبودند.

در آن دوره اشراف و سران قبایل عرب، بر بیشتر ولایات ایران، حکومت می کردند. مرکز خلافت امویان در شهر شام (دمشق امروزی) بود.

بنی امیه به قوم و نسب خود، فخرفروشی می کردند. آنان برخلاف نظر قرآن که برتری انسان را به تقوا و پرهیزگاری می داند، قوم عرب را برتر و شریفتر از سایر اقوام می پنداشتند. در آن دوره، اقوام غیرعرب از جمله ایرانیان مورد تحقیر و توهین قرار می گرفتند و اجازه نداشتند مقام و منصب های مهم، ماتنده حکومت ولایات یا فرماندهی سپاه را عهدهدار شوند. در دوران

بنی امیه، علاوه بر امام حسن و امام حسین، امام سجاد و امام محمد باقر (علیهم السلام) نیز به شهادت رسیدند و شیعیان، آزار و اذیت فراوانی را تحمل کردند.

خلاصه ۳:

- ظلم و خشونت
- اشرافی گری
- برتر داشتن عرب بر غیر عرب

۳- روش حکومت بنی امیه چه بود؟

۴- کدام امامان شیعه در دوران بنی امیه به شهادت رسیدند؟

پس نتیجه هی گیریم که بقیه امامان در زمان عباسیان به شهادت رسیدند؛ بنابراین سوال ۳ اگاهه نمی باشد.

۵- عباسیان چگونه به حکومت رسیدند؟

ب) دوره خلافت عباسیان (بنی عباس) : خاندان عباسیان از مخالفان بنی امیه بودند. در اوخر حکومت اموی، آنها نمایندگانی را به نقاط مختلف ایران از جمله خراسان فرستادند و مردم را به قیام علیه بنی امیه و حکومت یکی از افراد خاندان پیامبر ﷺ دعوت کردند، اما نمی‌گفتند منظورشان از آن فرد چه کسی است. ایرانیان مسلمان و بهویژه خراسانیان، دعوت عباسیان را پذیرفتند. سرانجام ابومسلم، سردار ایرانی در خراسان قیام کرد. او موفق شد امویان را شکست دهد و سَفَّاح* از خاندان عباسیان را به خلافت برساند. منصور، خلیفه دوم عباسی، شهر بغداد را بنا کرد و آن را مرکز خلافت عباسیان قرار داد.

Abbasیان نیز در ظلم و ستم، دست کمی از امویان نداشتند. خلفای عباسی از جمله منصور، هارون الرشید و متوكل، امامان شیعه را به سبب مبارزه با ظلم و ستم، به زندان انداختند و به شهادت رساندند. آنها نیز همچون امویان در کاخ‌ها به خوشگذرانی می‌پرداختند.

خلاصه ۵:

- ✓ دعوت شیعیان و ناراضیان به قیام علیه بنی امیه و حمایت از خاندان پیامبر
- ✓ قیام ابومسلم خراسانی و نابودی بنی امیه

۶- اولین خلیفه بنی عباس چه نام داشت؟ شهر بغداد توسط چه کسی بناشد؟

ب) دوره خلافت عباسیان (بنی عباس) : خاندان عباسیان از مخالفان بنی امیه بودند. در اوایل حکومت اموی، آنها نمایندگانی را به نقاط مختلف ایران از جمله خراسان فرستادند و مردم را به قیام علیه بنی امیه و حکومت یکی از افراد خاندان پیامبر ﷺ دعوت کردند، اما نمی‌گفتند منظورشان از آن فرد چه کسی است. ایرانیان مسلمان و بهویژه خراسانیان، دعوت عباسیان را پذیرفتند. سرانجام ابومسلم، سردار ایرانی در خراسان قیام کرد. او موفق شد امویان را شکست دهد و سَفَّاح* از خاندان عباسیان را به خلافت برساند. منصور، خلیفه دوم عباسی، شهر بغداد را بنا کرد و آن را مرکز خلافت عباسیان قرار داد.

Abbasian نیز در ظلم و ستم، دست کمی از امویان نداشتند. خلفای عباسی از جمله منصور، هارون الرشید و متوكل، امامان شیعه را به سبب مبارزه با ظلم و ستم، به زندان انداختند و به شهادت رساندند. آنها نیز همچون امویان در کاخ‌ها به خوشگذرانی می‌پرداختند.

خلاصه ۶:

- ✓ سَفَّاح (خونریز)
- ✓ منصور (دومین خلیفه)

۷- ایرانیان چه نقشی در خلافت بنی عباس داشتند؟ سرنوشت این ایرانیان چه شد؟

خلفای عباسی بر خلاف امویان از ایرانیان در سمت‌های مهمی چون وزارت و فرماندهی سپاه و حکومت شهرها، استفاده می‌کردند. البته بسیاری از ایرانیانی که به خدمت خلافت عباسی درآمدند، سرنوشتی تلخ و ناگوار داشتند؛ چنانکه منصور عباسی ناجوانمردانه ابومسلم خراسانی را به قتل رساند.

برمکیان نیز که از خاندان‌های مشهور ایرانی بودند، به سرنوشت ابومسلم دچار شدند. این خاندان در زمان خلافت هارون، عهددار وزارت و حکومت ولایات شدند و نفوذ و قدرت فراوان کسب کردند. خلیفه ناگهان بر آنان خشم گرفت و دستور داد آنها را از قدرت برکنار و زندانی کنند و به قتل برسانند.

خلاصه ۷:

- ✓ ایرانیان نقش پررنگی در حکومت عباسیان داشتند؛
- ✓ ابومسلم خراسانی عباسیان را بر تخت خلافت نشاند ولی توسط منصور کشته شد؛
- ✓ وزیران خردمند ایرانی همچون خاندان برمکیان حکومت را اداره می‌کردند ولی توسط هارون الرشید قتل عام شدند.

قلمرو خلافت عباسیان

سرزمین‌های اسلامی مستقل از عباسیان

راهنما

- + قیام به خون خواهی ابو مسلم
- ✗ سورش خوارج
- قیام‌های شیعیان

بواب فعالیت‌ها صفحه بده!

فعالیت

- ۲- همفکری کنید و بگویید چرا خلفای عباسی آن‌گونه با ابو مسلم و بر مکیان، رفتار کردند؟
- ۳- روی نقشه، به قلمرو حکومت بنی عباس دقت کنید و بگویید شامل کدام سرزمین‌ها بوده است.
- ۴- (الف) به نظر شما شباهت‌های عمدۀ حکومت امویان و حکومت عباسیان چه بود؟
- (ب) تفاوت آنها در برخورد با ایرانیان چه بوده است؟

فعالیت ۲:

آنها را لایق تراز خود برای حکومت می دانستند (مثل سگ ازشون می ترسیدند!)

فعالیت ۳:

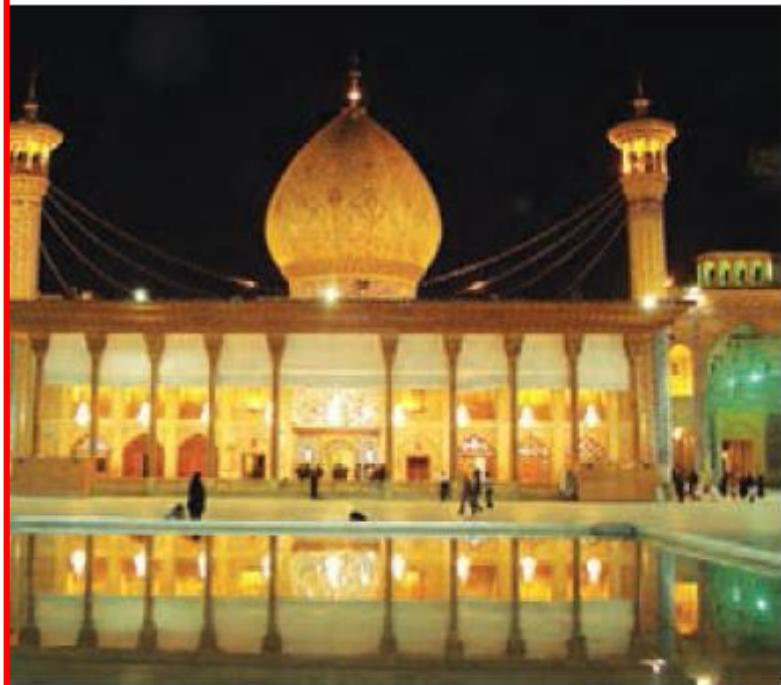
ایران - شام - عربستان - مصر - شمال آفریقا

فعالیت ۴:

الف) هر دو برمبنای ظلم و ستم حکومت می کردند:

ب) بنی امیه با ایرانیان دشمنی داشتند و از آنها در اداره حکومت استفاده نمی کردند ولی بنی عباس از ایرانیان در اداره حکومت بهره گرفتند.

۸- ایرانیان چگونه مسلمان شدند؟

حرم حضرت شاه چراغ علیه السلام

ایرانیان مسلمان می‌شوند

به گفته برخی از موّرخان، سلمان فارسی نخستین ایرانی بود که در مدینه به حضور حضرت محمد ﷺ رسید و به دین اسلام مشرف شد. سلمان در جنگ احزاب (خندق) حضور داشت و پیشنهاد کرد برای دفاع از شهر مدینه در مقابل حمله مشرکان، خندقی حفر شود. پیامبر درباره او فرمود: «سلمان از اهل بیت ماست». سلمان همچون مقداد، ابوذر و عمار، از جمله یاران باوفای امام علی علیه السلام بود. حاکمان ایرانی یمن نیز در زمان رسول خدا به مدینه رفتند و به دین اسلام ایمان آوردند. مردم ایران که در عصر باستان یکتاپرست بودند پس از درک پیام اسلام، داوطلبانه این دین را پذیرفتند. پیام اسلام، برابری و برادری بود؛ این پیام برای مردم ایران که از امتیازات طبقاتی اشراف ناخشنود بودند، جذابیت فراوانی داشت. علاوه بر آن، اخلاق و رفتار پیامبر ﷺ و امامان شیعه، نقش مهمی در علاقه‌مندی ایرانیان به دین اسلام داشت. امام علی علیه السلام در دوران حکومت خود هیچ برتری و امتیازی برای اعراب، نسبت به غیراعرب در نظر نمی‌گرفت. از این‌رو، ایرانیان علاقه و ارادت خاصی به آن حضرت و فرزندانش پیدا کردند. حضور امام رضا علیه السلام و خواهرش حضرت معصومه علیها السلام و برادرش حضرت شاه چراغ علیهم السلام و دیگر امامزادگان در ایران، تأثیر زیادی بر توجه و گرایش مردم ایران به دین اسلام داشت.

خلاصه ۸:

✓ اولین ایرانی که مسلمان شد
سلمان فارسی بود؛

✓ جذابیت پیام برابری در اسلام برای ایرانیان ناراضی از ظلم طبقاتی؛

✓ اخلاق و رفتار خوب امامان شیعه در برخود با ایرانیان.

عمر طالبے فرنگ و تمدن ایرانی - اسلامی

سوالات درس ۱۲

۱- اولین حکومت‌های ایرانی پس از اسلام چگونه به وجود آمدند؟

تأسیس سلسله‌های ایرانی

خلافت عباسیان پس از یک قرن فرمانروایی، ضعیف شد و خلفاً نمی‌توانستند قلمرو پهناور خود را به خوبی اداره کنند. از این‌رو، شرایط مناسبی برای تشکیل سلسله‌های ایرانی به وجود آمد. این سلسله‌ها نقش و سهم زیادی در رونق و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی داشتند.

سلسله‌های طاهریان، صفاریان، علویان، سامانیان و آل بویه، مهم‌ترین سلسله‌های ایرانی بودند که در فاصله قرن‌های سوم تا پنجم هجری بر بخش‌هایی از ایران حکومت می‌کردند. این سلسله‌ها به جز علویان طبرستان، ریشه و تبار ایرانی داشتند. آنها به تدریج به تسلط عباسیان بر ایران پایان دادند.

۲- اولین حکومت‌های ایرانی پس از اسلام را نام ببرید.

نکته همچ: اولین حکومت مستقل ایرانی پس از اسلام = طاهریان

چگونگی به قدرت رسیدن این سلسله‌ها و روابط آنها با خلافت عباسیان متفاوت بود. برخی از این سلسله‌ها مانند طاهریان و سامانیان با فرمان خلفای عباسی به قدرت رسیدند و با تأیید آنها به حکومت خود ادامه دادند. طاهر ذو الیمینین^{*}، بنیانگذار سلسله طاهریان به فرمان مأمون خلیفه عباسی به حکومت خراسان منصوب شد. امیر اسماعیل سامانی، مؤسس سلسله سامانیان نیز با تأیید خلیفه عباسی به حکومت رسید، این دو سلسله روابطی دوستانه با خلافت عباسیان برقرار کردند و امیران این سلسله‌ها معمولاً نسبت به خلفاً اظهار وفاداری و فرمانبری می‌کردند. البته طاهریان و سامانیان در اداره امور قلمرو خود مستقل بودند و اجازه نمی‌دادند نمایندگان خلیفه در امور داخلی آنان دخالت کنند. برخلاف این دو، بنیانگذاران سلسله‌های صفاریان، علویان طبرستان و آل بویه، بی‌آنکه اجازه و فرمانی از خلفای عباسی بگیرند، حکومت خود را برپا کردند.

یعقوب لیث، مؤسس سلسله صفاریان با پشتیبانی مردم سیستان و بهخصوص گروه عیاران^{*} به قدرت دست یافت. روابط صفاریان با خلافت عباسی، خصمانه بود. یعقوب لیث صفاری علاوه بر آنکه حکومت طاهریان را برانداخت، به عراق نیز لشکرکشی کرد و قصد داشت بغداد را تصرف کند، اما از سپاه خلیفه شکست خورد. او در فکر جبران این شکست بود اما بیماری و مرگ فرصت جنگی دیگر را با خلیفه به وی نداد.

خلفای عباسی دشمن علویان طبرستان بودند؛ زیرا علویان پیرو مذهب شیعه بودند و حکومت عباسیان را به رسمیت نمی‌شناختند و از آنان اطاعت نمی‌کردند. رابطه سلسله آل بویه با عباسیان به گونه‌ای دیگر بود. چون آل بویه بغداد را تصرف کردند و خلفای عباسی را تحت نفوذ و سلطه خود گرفتند.

۳- رابطه هر کدام از سلسله‌های مستقل و نیمه مستقل ایرانی با خلافت بنی عباس چونه بود؟

خلاصه ۳:

- ❖ طاهریان: دوستانه
- ❖ صفاریان: دشمنی
- ❖ علویان: دشمنی
- ❖ آل بویه: دشمنی
- ❖ سامانیان: دوستانه

فعالیت

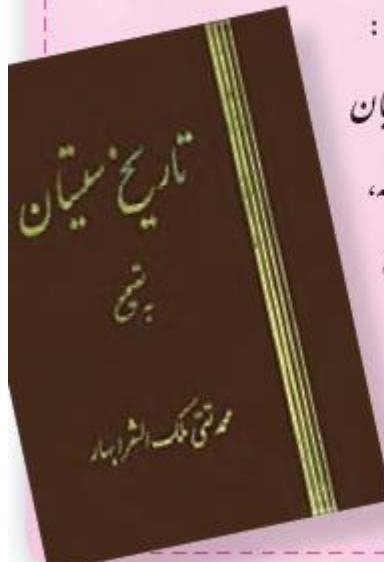
- ۱- با توجه به متن درس، آیا سلسله‌های ایرانی از نظر رابطه با خلافت عباسی و چگونگی به قدرت رسیدن، مانند هم بودند؟ مثال بزنید.
- ۲- متنی را که از کتاب تاریخ سیستان انتخاب شده بخوانید. از این متن به چه نکاتی درباره رابطه صفاریان با خلافت عباسی پی می‌برید؟

▶ بیشتر بدانیم

کتاب تاریخ سیستان از کتاب‌های کهن به زبان فارسی است که در قرن پنجم تا هفتم هجری نوشته شده است.

به چند سطر از کتاب توجه کنید :

یعقوب لیث بیار می‌گفت که دولت عباسیان را بر نیزگان و مکرنا کرده‌اند، ویدید که با ابوسلم، ابوسلم، برکمان و فضل بن سل که به آن دولت خدمت و نیکی بیار نمودند چه کردند. مباداً کسی به آنها اعتماد نکند.

فعالیت ۱:

خیر - طاهریان و سامانیان با تایید خلیفه حکومت تشکیل دادند اما صفاریان و علویان وآل بویه با خلافت عباسی سرجنگ داشتند.

فعالیت ۲:

بی اعتمادی صفاریان به خلیفه زیرا خلفای بنی عباس به همه ایرانیانی که به ایشان خدمت کرده بودند، خیانت کردند.

۴- کدام یک از نخستین حکومت‌های ایران پس از اسلام، شیعه بودند؟

خلاصه ۴:

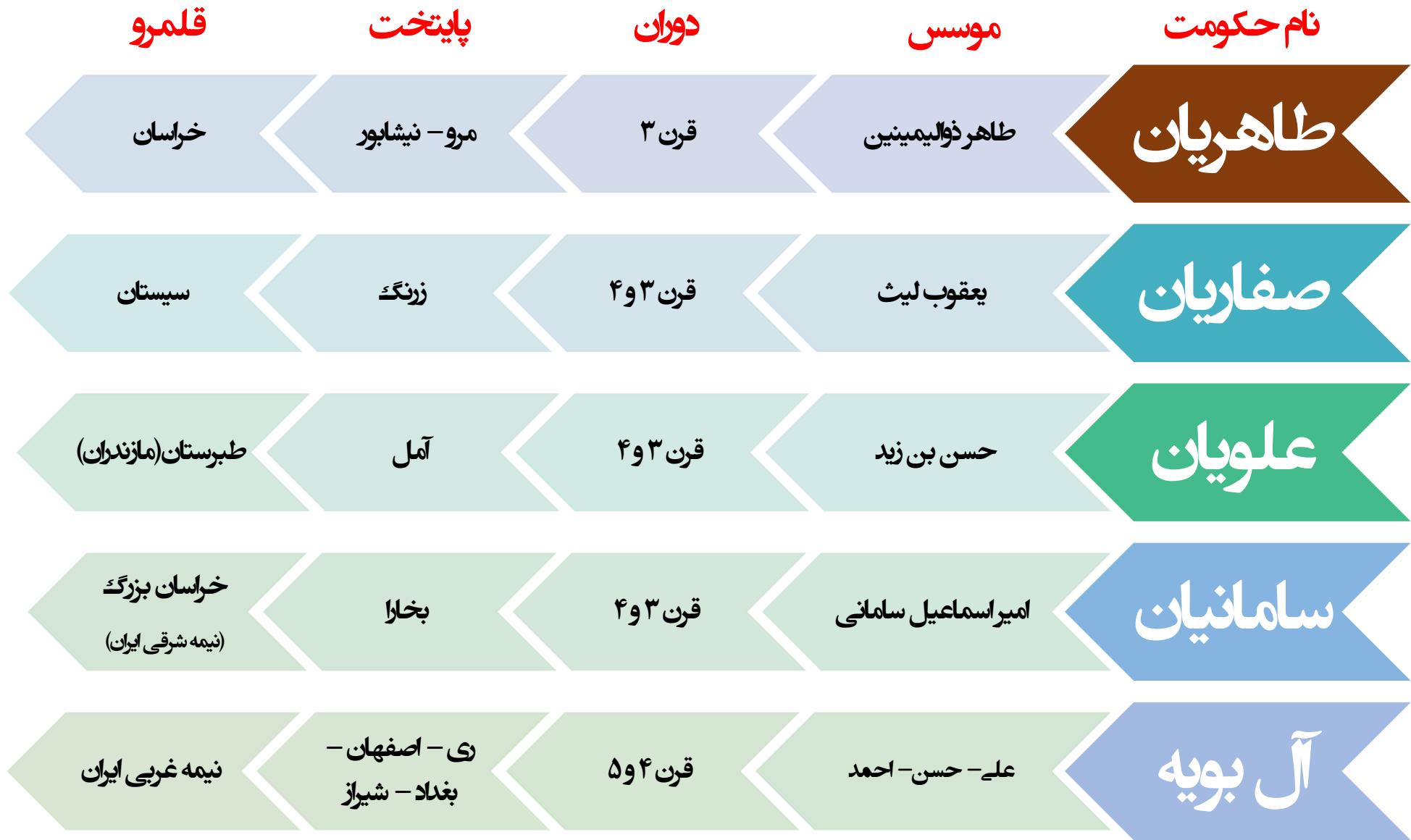
علویان - آل بویه

علاوه بر علویان طبرستان، آل بویه نیز پیرو مذهب شیعه بودند. در دوران حکومت آنها، معارف و فرهنگ شیعه در ایران مورد توجه قرار گرفت و گسترش یافت. به دستور فرمانروایان آل بویه حرم مطهر امامان علیهم السلام در نجف، کربلا و کاظمین بازسازی شد و مراسم روز عید غدیر و مجالس سوگواری امام حسین علیه السلام با شکوه برگزار می‌شد.

۵- دلیل اهمیت حکومت آل بویه و تفاوت آن با سایر حکومت‌های ایرانی چیست؟

خلاصه ۵:

- ❖ آل بویه تنها حکومتی بود که موفق شد خلیفه بنی عباس را در جنگ شکست دهد و خلیفه را مطیع خود سازد؛
- ❖ مراسم عزاداری عاشوراً اولین بار در دوران آل بویه برگزار شد.

با دول خانی خانی مهم و بسیار بسیار امتنانی!

۶- نام دو تن از وزیران دانشمند و مشهور عصر سامانیان را بنویسید.

وزیرانی که در آن زمان امور کشور را اداره می کردند، اغلب مردانی با فرهنگ و دانش دوست بودند. برخی از آنان مانند خاندان جیهانی و خاندان بلعمی (وزیران سامانیان) در شمار عالمان و ادبیان نامدار قرار داشتند.

یکی دیگر از اقدامات مهم علمی و فرهنگی ایرانیان در قرون نخست هجری، انتقال بخشی از میراث ادبی و تاریخی ایران باستان به جامعه اسلامی بود. نویسندهایان و مترجمان ایرانی مانند عبد الله بن مُقَفَّع [مشهور به روزبه ایرانی]، کتابهای را در موضوع تاریخ پادشاهان و قهرمانان کهن ایران و نیز اندرز نامه‌ها و آداب کشورداری از زبان پهلوی به زبان عربی ترجمه کردند.

نکته!

۷- وضعیت زبان و ادبیات فارسی پس از اسلام را شرح دهید.

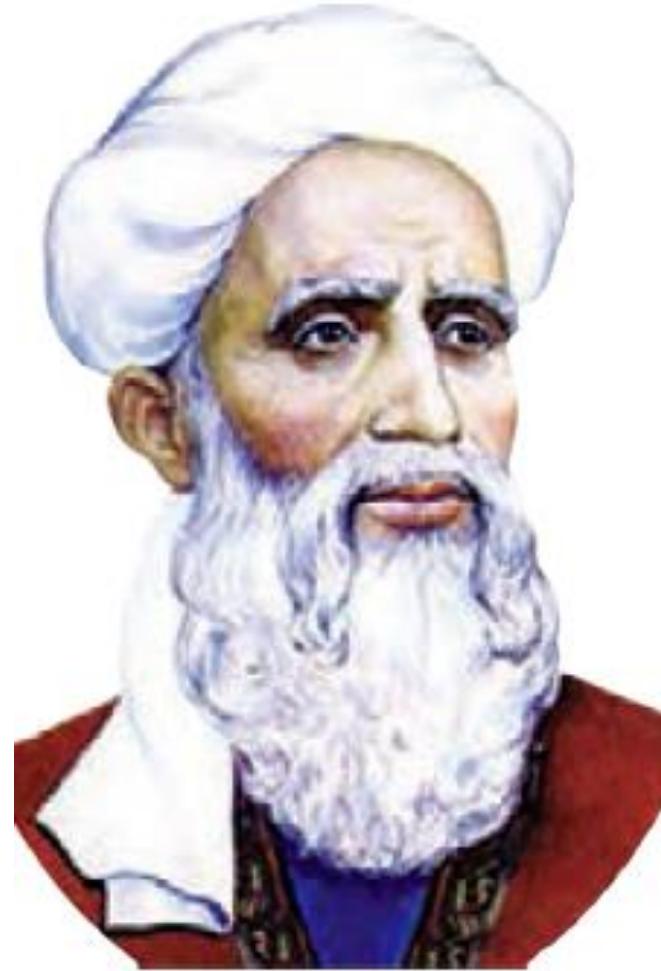
زبان و ادبیات

پس از ورود اسلام به ایران تا مدت‌ها، عربی، زبان اداری ایران بود. فرمان‌ها و نامه‌های اداری به زبان عربی نوشته می‌شد و دانشمندان نیز کتاب‌های خود را به عربی می‌نوشتند. مردم ایران اگرچه به عربی به عنوان زبان قرآن احترام می‌گذاشتند، اما همچنان به زبان فارسی، سخن می‌گفتند. از قرن سوم هجری به بعد، در نتیجه علاقهٔ امیران و وزیران حکومت‌های صفاریان و سامانیان به فرهنگ و زبان ایرانی، روتق ادبیات فارسی آغاز شد. رودکی، پدر شعر فارسی با تشویق و حمایت سامانیان، اشعار خود را سرود. فردوسی نیز در اوآخر دوره سامانیان، سرودن شاهنامه را آغاز کرد.

خلاصه ۷:

با اینکه زبان مردم فارسی بود اما زبان اداری برای حکومت‌ها عربی بود تا اینکه حکومت‌های صفاریان و بخصوص سامانیان زبان فارسی را رونق دادند.

۸- پدر شعر فارسی لقب کدام شاعر ایرانی است؟

لشکار لشکار مده و امدادی!

لشکار لشکار مده و امدادی.

○ رودکی، پدر شعر فارسی

۹- برخی از مهمترین جلوه‌های هنر معماری در دوران حکومت‌های ایرانی را نام ببرید.

معماری

معماری و هنر ایران در دوران اسلامی در ادامهٔ معماری عصر باستان بود. مساجد از نخستین جلوه‌های مهم معماری ایرانی - اسلامی بودند. برخی از مساجد در ابتدای ورود اسلام به ایران براساس اصول معماری دورهٔ ساسانی ساخته شدند. مسجد جامع و آرامگاه‌ها، جلوهٔ شکوهمند دیگری از میراث معماری ایرانی - اسلامی به شمار می‌روند.

آرامگاه امیر اسماعیل سامانی در بخارا و آرامگاه قابوس و شمگیر در گنبد کاووس از آن جمله‌اند.

غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان

سوالات درس ۱۳

۱-چرا بینانگذار حکومت غزنویان به هند لشکرکشی کرد؟

سلطان محمود غزنوی چندین بار به هندوستان لشکرکشی کرد و به همین سبب در تاریخ شهرت یافت. اگر چه این لشکرکشی‌ها به بهانه رواج اسلام صورت می‌گرفت اما در اصل به طمع ثروت هنگفتی بود که در این کشور وجود داشت. وی در این لشکرکشی‌ها مناطقی از هندوستان را تصرف نمود و معبد سومنات را خراب کرد. او اسیران زیادی را با خود به سرزمین‌های دیگر برداشت و غنائم زیادی به دست آورد که بخشی را به خلیفه عباسی پیشکش کرد.

خلاصه ۱:

به بهانه رواج اسلام ولی در اصل به دلیل غارت ثروت هند

۲- سه سلسله ترک نژاد در ایران را نام برد و بگویید کدام یک از بقیه مهمتر بود؟
چرا؟

جواب ۲:

غزنیان- سلجوقیان- خوارزمشاهیان

سلجوقيان از همه مهمتر است زیرا **آل ارسلان** سلطان سلجوقی توانست در جنگ ملازگرد امپراتور روم شرقی را شکست داده و اسیر خود کند و در زمان پسرش **سلطان ملکشاه** قلمرو ایران به اندازه دوران ساسانیان رسید.

بهمیار بهمیار مهم و امتنانی!

سلبوقیان

بنیانگذار: طغل

اوج قدرت:

سلطان ملکشاه

✓ رساندن محدوده جغرافیایی ایران به اندازه
دوران ساسانیان

مهمندین اقدام:

آلب ارسلان

✓ نبرد ملازگرد و شکست روم شرقی

عهده سوال ۲ ولی به شکلی <یگر!!!>

۳- هر کدام از سه حکومت ترک نژاد غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان چه رابطه‌ای با خلافت بنی عباس داشتند؟

جواب ۳:

- ✓ رابطه خلیفه با غزنویان دوستانه بود چون غزنویان توانستند حکومت ایرانی سامانیان را از میان بردارند؛
- ✓ رابطه خلیفه با سلجوقیان نیز دوستانه بود چون طغرل بنیانگذار سلجوقیان حکومت ایرانی و شیعه مذهب آل بویه را از بین برد و همچنین به نفع خلیفه عباسی با حکومت فاطمیان مصر جنگید؛
- ✓ خلیفه عباسی حکومت خوارزمشاهیان را تایید نمی‌کرد و به آن مشروعیت نمی‌داد.

غزنویان

- لشکرکشی سلطان محمود و بعد سلطان مسعود به هند
- فردوسی
- پایتخت: غزنه

سلجوقیان

- بنیانگذار: طغرل
- نبرد ملازگرد: آلب ارسلان امپراطور روم شرقی را شکست می‌هد
- اوج قدرت: سلطان ملکشاه قلمرو ایران را به اندازه دوران ساسانیان گسترش می‌هد
- پایتخت: اصفهان

خوارزمیان

- سلطان محمد باعث حمله مغول به ایران شد
- پایتخت: خوارزم

پیاد فرنگی ایران در عصر سلجوقی

سوالات درس ۱۴

۱- وزیران ایرانی چه نقشی در حکومت سلجوقیان داشتند؟ توضیح دهید.

سلجوقيان، مردماني گله‌دار و بیابان‌گرد بودند که با زور شمشیر، امور سیاسی و نظامی را در اختیار گرفتند، آنها از شهرنشینی و کشورداری بی‌خبر بودند و برای اداره قلمرو پهناور خود ناگزیر شدند از وزیران ایرانی استفاده کنند.

«عميدالملک کندری» وزیر سلطان طغل نقشی مؤثر

در موقیت‌های این سلطان داشت.

«خواجه نظام‌الملک» وزیر آل‌ارسلان و ملکشاه نیز چنان قدرت و نفوذی داشت که کمتر کاری بدون صلاح‌دید و مشورت او انجام می‌گرفت.

این وزیران، نقش مهمی در اداره حکومت سلجوقی داشتند و درنتیجه تدبیر و مدیریت آنها، اوضاع اقتصادی و فرهنگی بهتر شد و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رشد زیادی کرد.

یکی از وظایف مهم وزیران، تنظیم رابطه سلطان با خلیفه و دیگر فرمانروایان بود.

فعّالیت

- ۱- کاربرگه شماره (۹)، (شخصیت‌های تاریخی) را در کلاس انجام دهد.
- ۲- دیوان‌های دوره سلجوقی را به موارد مشابه امروز مربوط کنید.

- عرض
 - اشراف
 - استیفا
- سازمان امور اقتصادی و مالیاتی
- وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- وزارت کشور
- سازمان بازرسی کل کشور

«فعالیت یک (کاربرگه ۹) را انجام بدم بالله، بالله (امتنانی نیست!)
جواب فعالیت ۲:

- عرض:** وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- اشراف:** سازمان بازرسی کل کشور
- استیفا:** سازمان امور اقتصادی و مالیاتی

۲- نظامیه چیست؟ و چرا به این نام معروف شده است؟

مدارس نظامیه: پس از ورود اسلام به ایران، کلاس‌های درس نخست در مساجد تشکیل می‌شد. رفته‌رفته در برخی از شهرها مدرسه‌هایی ایجاد شد. در دوران فرمانروایی سلجوقیان مدارس زیادی در ایران به وجود آمد.

خواجه نظام‌الملک مدارسی در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که همگی آنها نظامیه خوانده می‌شدند و مهم‌ترین آنها نظامیه‌های نیشابور، اصفهان و بغداد بودند. او اموال و املاک زیادی را وقف این مدارس کرد. به مدرسان، مدیران و کارکنان نظامیه‌ها، حقوق پرداخت می‌شد. این مدارس، مقررات خاصی داشتند و استادان و شاگردان با دقت خاصی گزینش می‌شدند و رقابت شدیدی برای رسیدن به مقام استادی در این مدارس وجود داشت.

امام محمد غزالی، عالم‌بزرگ ایرانی از استادان نظامیه بود. همچنین سعدی، شاعر معروف نیز از دانش‌آموختگان مدارس نظامیه بود.

خلاصه:

خواجه نظام‌الملک مدارسی در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که به نام خود او مدارس نظامیه نامیده می‌شدند.

۳- دو تن از معروف‌ترین استادان و شاگردان مدارس نظامیه را نام ببرید.

مدارس نظامیه : پس از ورود اسلام به ایران، کلاس‌های درس نخست در مساجد تشکیل می‌شد. رفته‌رفته در برخی از شهرها مدرسه‌هایی ایجاد شد. در دوران فرمانروایی سلجوقیان مدارس زیادی در ایران به وجود آمد.

خواجه نظام‌الملک مدارسی در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که همگی آنها نظامیه خوانده می‌شدند و مهم‌ترین آنها نظامیه‌های نیشابور، اصفهان و بغداد بودند. او اموال و املاک زیادی را وقف این مدارس کرد. به مدرسان، مدیران و کارکنان نظامیه‌ها، حقوق پرداخت می‌شد. این مدارس، مقررات خاصی داشتند و استادان و شاگردان با دقت خاصی گزینش می‌شدند و رقابت شدیدی برای رسیدن به مقام استادی در این مدارس وجود داشت.

امام محمد غزالی، عالم‌بزرگ ایرانی از استادان نظامیه بود. همچنین سعدی، شاعر معروف نیز از دانش‌آموختگان مدارس نظامیه بود.

۴- وضعیت زبان فارسی در دوران حکومت‌های ترک‌نژاد چگونه بود؟

گسترش زبان و ادب فارسی : در دوران غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان نیز زبان و ادب فارسی مورد توجه و حمایت قرار گرفت و روز به روز علاقه به گسترش این زبان بیشتر شد. لشکرکشی‌های محمود غزنوی و جانشینانش به هندوستان، موجب رواج زبان فارسی در آن دیار شد. سلجوقیان نیز با توسعه قلمرو خود به سمت غرب، زبان فارسی را در آسیای صغیر رواج دادند.

در ابتدای دوره سلجوقی، نامه‌ها و فرمان‌های حکومتی و دفترهای دیوانی از عربی به فارسی تغییر کرد. به دنبال آن تعداد بیشتری از مورخان و دانشمندان علاقه‌مند به نوشتن کتاب‌های خود به زبان فارسی شدند. (به تصویر کتابخانه صفحه ۸۹ نگاه کنید).

ناگفته نماند در قرن‌های پنجم و ششم هجری، زبان ترکی که زبان فرمانروایان بود، نیز در ایران رواج پیدا کرد و برخی از واژه‌های آن به زبان فارسی راه یافت.

خلاصه ۴:

غزنویان زبان فارسی را در هند(شرق ایران) و سلجوقیان در آسیای صغیر(غرب ایران) گسترش دادند؛ همچنین سلجوقیان زبان دریار ایران را از عربی به فارسی تغییر دادند.

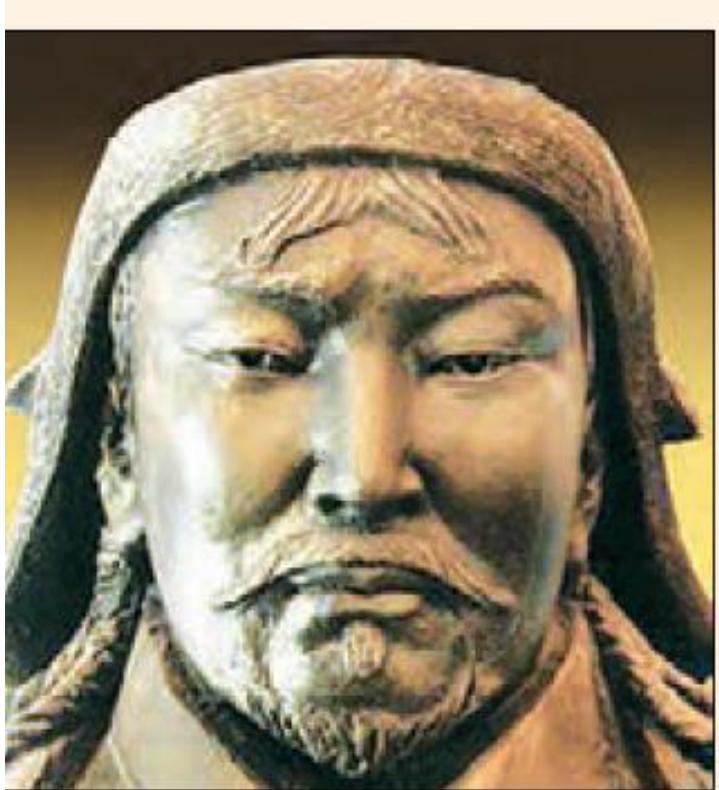
آجرکاری و کاشی کاری به صورت سوال جای خالی!

معماران ایرانی در دوره سلجوقیان، بناهای زیبایی در ایران ساختند و معماری به اوج شکوفایی خود رسید. در ساختن مساجد ایرانی، ابتکار خاصی به کار رفت و حیاط و چهار ایوان اطراف آن معمول گردید. در ساختن انواع گنبدها، برج‌ها و مناره‌ها، کاروانسراها و مدارس نیز الگوهای جدیدی در معماری به کار گرفته شد. در قرن‌های پنجم تا هفتم هجری، «آجرکاری» و «کاشی کاری» در بناها به اوج زیبایی و شکوفایی رسید. کاشی کاری از ابتکارات مهم معماران ایرانی برای تزیین بناها بود.

حمله چنگیز و تیمور به ایران

سوالات درس ۱۵

۱- یاساچیست؟

چنگیز رئیس یکی از قبایل مغول بود که قبیله‌های مغول را زیر فرمان خود درآورد و حکومتی نیرومند تشکیل داد و برای اداره آن کشور، مجموعه قوانینی را با عنوان یاسای چنگیزی* تدوین کرد و به اجرا گذاشت.
یکی از اصول مهم «یاسا» آن بود که کسانی که خود را تسلیم سپاه مغول می‌کردند، از قتل و غارت در امان بودند، اما آنان که مقاومت می‌کردند، باید قتل عام و غارت می‌شدند.

چنگیز در فنون رزمی مهارت کامل داشت و در حیله‌های جنگی استاد بود. وی، مردی بی‌رحم بود و سربازان، سرداران و حتی فرزندانش باید بدون چون و چرا فرمانش را اطاعت می‌کردند.

خلاصه ۱:

یاسا دستورات چنگیز بود که حکم قانون را داشت و سرپیچی از آن باعث شدیدترین مجازات می‌شد.

۲- دلیل اصلی هجوم مغولان به ایران و نقاط دیگر چه بود؟

هجوم اقوام کوچ نشین به شهرها و سرزمین های آباد، در تاریخ بارها تکرار شده است. مغولان هم پس از آنکه متحد و قدرتمند شدند، به فکر حمله به سرزمین های آباد و تصاحب ثروت آنها افتادند. آنها نخست به چین حمله و شهر ثروتمند پکن را تسخیر و غارت کردند. مغولان سپس با فتح سرزمین هایی در غرب مغولستان، به مرزهای ایران نزدیک شدند.

۳- بهانه چنگیزخان برای حمله به ایران چه بود؟

مغولان در زمان خوارزمشاهیان به ایران هجوم اوردند. در زمان سلطان محمد خوارزمشاه وقتی اعضای یک کاروان تجاری مغول به یکی از شهرهای ایران آمده بودند، به دستور حاکم آن شهر به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند. چنگیزخان این موضوع را بهانه قرار داد و با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد (۶۱۶ق). سلطان محمد به مقابله شتافت، اما در همان ب Roxورده اول با سپاه مغول، چنان دچار بیم و هراس شد که فرار کرد.^۱ فرار او، روحیه سپاهیان و مردم را ضعیف کرد.

لشکریان مغول به چند گروه تقسیم شدند و به تعداد زیادی از شهرها و آبادی‌های ایران یورش برdenد. هر جا که مقاومتی صورت می‌گرفت، ساکنان آنجا به طرز بیرحمانه‌ای قتل عام می‌شدند.

خلاصه ۳:

قتل و غارت کاروان تجاری مغول‌ها در ایران

۴- حمله مغولان به ایران چه آثار و نتایجی در پی داشت؟

خلاصه جواب ۴:

مردم کشته و آواره شدند- شهرهای آباد و مزارع کشاورزی ویران شدند- مساجد و مدارس و کتابخانه‌ها ویران شدند.

هجوم هولناک چنگیز، یکی از فجایع تاریخ ایران بود. بر اثر این هجوم، بسیاری از ایرانیان جان باختند و تعداد زیادی به اسارت درآمدند یا آواره شدند. ترس و وحشت سراسر ایران را فراگرفت و مردم دچار سرخوردگی شدند. از این رو، میل به گوشگیری و دوری از اجتماع در جامعه، رواج یافت. سپاهیان چنگیز در جریان هجوم به ایران، شهرها و آبادی‌های زیادی را ویران کردند و آسیب فراوانی به مزارع کشاورزی و قنات‌ها وارد آوردند. مغولان همچنین مساجد، مدارس و کتابخانه‌ها را خراب کردند و کتاب‌ها را سوزانندند.

۵- حکومت مغولان بر ایران چگونه و توسط چه کسی شکل گرفت؟

حکومت مغولان بر ایران

پس از مرگ چنگیز، حملات پراکنده مغولان به ایران ادامه داشت، تا اینکه هلاکو خان نوه چنگیز، مأمور شد فتوحات مغول را در ایران و دیگر بخش‌های جهان اسلام، کامل کند. او، نخست اسماعیلیان ایران را از بین برد و قلعه‌های آنان را ویران کرد؛ سپس با تسخیر بغداد و کشتن خلیفه (۶۵۶ق)، خلافت عباسی را برانداخت.

هلاکو خان پس از نابودی خلافت عباسی، حکومت ایلخانان را تأسیس کرد. او به همراه فرزندان و نوادگانش، حدود هشتاد سال بر ایران فرمان راندند. در دوران فرمانروایی سلسله ایلخانان، ایران از نظر سیاسی یکپارچه و متحد شد و حکام و سرداران محلی تحت حاکمیت و سلطه مغولان، قرار گرفتند. حکومت ایلخانان با سایر حکومت‌های مغولی در آسیا و دولت‌های اروپایی ارتباط برقرار کرد. اروپاییان هم پس از جنگ‌های صلیبی، بیش از گذشته علاقه‌مند بودند که با کشورهای مسلمان و آسیایی، رابطه سیاسی و بازرگانی داشته باشند.

۶- سربداران چه کسانی بودند؟ چرا به این نام معروف شدند؟

○ صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی سربداران

قیام سربداران

هم‌زمان با فروپاشی حکومت ایلخانان، بی‌عدالتی و ستمگری حاکمان محلی، خشم و نارضایتی مردم را برانگیخت و موجب بروز قیام‌های مردمی در گوشه و کنار ایران شد. یکی از مهم‌ترین این قیام‌ها، قیام سربداران بود که از روستای باشتین در سبزوار آغاز شد. مردم سبزوار در آن زمان بر اثر تعلیمات شیخ خلیفه و شیخ حسن جوری، آماده مقابله با ظلم و ظالمان شده بودند.

ساکنان روستای باشتین که از زیاده‌خواهی و گستاخی مأموران حاکم

مغولی خراسان به ستوه امده بودند، به پا خاستند و مأموران مغول را مجازات کردند. آنان سپس با شعار «سر به دار می‌دهیم، تن به ذلت نمی‌دهیم»، سپاه حاکم مغول را در آن ولایت شکست دادند. قیام به سرعت گسترش یافت و سربداران پس از تصرف شهر سبزوار، حکومت خود را تأسیس کردند. آنان با پیروزی بر سرداران و حاکمان مغول در خراسان، قلمرو خود را به مناطق هم‌جوار گسترش دادند. حکومت سربداران، پشتیبان مذهب شیعه بود. این حکومت محلی پس از یورش تیمور به ایران از بین رفت.

سؤال جای خالی!

○ صحنه‌ای از مجموعه تلویزیونی سربداران

ساکنان روستای باشتن که از زیاده‌خواهی و گستاخی مأموران حاکم مغولی خراسان به ستوه آمده بودند، به پا خاستند و مأموران مغول را مجازات کردند. آنان سپس با شعار «سر به دار می‌دهیم، تن به ذلت نمی‌دهیم» سپاه حاکم مغول را در آن ولایت شکست دادند. قیام به سرعت گسترش یافت و سربداران پس از تصرف شهر سبزوار، حکومت خود را تأسیس کردند. آنان با پیروزی بر سرداران و حاکمان مغول در خراسان، قلمرو خود را به مناطق همچوار گسترش دادند. حکومت سربداران، پشتیبان مذهب شیعه بود. این حکومت محلی پس از یورش تیمور به ایران از بین رفت.

قیام سربداران

هم‌زمان با فروپاشی حکومت ایلخانان، بی‌عدالتی و ستمگری حاکمان محلی، خشم و نارضایتی مردم را برانگیخت و موجب بروز قیام‌های مردمی در گوشه و کنار ایران شد. یکی از مهم‌ترین این قیام‌ها، **قیام سربداران** بود که از روستای باشتن در سبزوار آغاز شد. مردم سبزوار در آن زمان بر اثر تعلیمات **شیخ خلیفه** و **شیخ حسن جوری**، آماده مقابله با ظلم و ظالمان شده بودند.

۷- تیمور که بود؟!

تیمور گورکانی* یکی از فاتحان مشهور در تاریخ است که بخش وسیعی از آسیا را فتح کرد و امپراتوری تیموری را بنیان گذاشت. او خود را از خاندان چنگیز می‌دانست. تیمور در بی‌رحمی و خونریزی دست کمی از چنگیزخان مغول نداشت.

او به هنر، علاقه نشان می‌داد و هر شهر و ولایتی را که می‌گشود، هنرمندان و صنعتگرانش را به پایتخت خود سمرقند (امروزی) می‌فرستاد. تیمور حرص و طمع بسیاری به کشورگشایی داشت و در اندیشه فتح چین بود که مرگ، امانش نداد.

پیروزی فرنگ برشمشید

سوالات درس ۱۶

۱- نیاکان ما چگونه بر روی ویرانه‌ها، شهرهای آباد ساختند؟

نیاکان ما چگونه بر روی ویرانه‌ها، شهرهای آباد ساختند؟

بزرگان ایرانی در دربار مغول‌ها : پس از هجوم مغولان به ایران، دانشمندان و بزرگان ایرانی با به جان خریدن خطرهای زیاد به مغولان تردیک شدند. آنها می‌کوشیدند که خوبی خشن و ویرانگر بیابانگردان مغول را مهار کنند و مانع خونریزی بیشتر شوند. بزرگان ایرانی همچنین تلاش می‌کردند که مغولان را با فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی آشنا کنند و راه و رسم کشورداری را به آنان بیاموزند.

خلاصه ۱:

فرهنگ ایران از زور مغولان قوی‌تر بود و آنها با کمک وزیران ایرانی با فرهنگ و تمدن ایران آشنا و دلبسته شده و خرابی‌های دوباره ساختند.

۲- خواجہ نصیرالدین توosi کہ بود؟ مهمترین اقدامات اور رانم ببپید.

* خواجہ نصیرالدین تووسی یکی از برجسته‌ترین عالمان دینی و فقیه بزرگ شیعی ایرانی بود که به عنوان مشاور هلاکو خان احترام بسیار یافت. او در جریان لشکرکشی هلاکو، تلاش زیادی برای حفظ جان مردم و کاهش قتل و غارت‌های مغولان کرد.

یکی از کارهای ارزشمند خواجہ نصیر، تشویق هلاکو به ساختن رصدخانه^{*} مرااغه بود. این رصدخانه به همت خواجہ، تبدیل به یک مرکز علمی و تحقیقاتی عظیم شد که منجمان و دانشمندان زیادی در آن فعالیت می‌کردند. رصدخانه مرااغه به وسائل اخترشناسی و کتابخانه بزرگی، مجهر بود.

خلاصه ۲:

دانشمند برجسته ایرانی و وزیر هلاکو خان - ساخت رصدخانه مرااغه

۳- خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی که بود؟ مهمترین اقدامات او را نام ببرید.

* یکی دیگر از سیاستمداران و دانشمندان نامدار ایرانی در دوره مغول، خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی بود که خدمات فرهنگی و اجتماعی فراوانی انجام داد. او به عنوان پزشک به دربار ایلخانان راه یافت و علاقه بسیاری به عمران و آبادی و انجام کارهای خیریه داشت.

یک نمونه بسیار مهم آن بنای رَبع رشیدی در تبریز بود که شامل مؤسسات مختلف مانند مسجد، مدرسه، بیمارستان، خانقاہ و کتابخانه می‌شد. خواجه این بنای عظیم را که تعداد زیادی از عالمان و پزشکان در آن اشتغال داشتند، وقف کرد. رشیدالدین چندین کتاب در رشته‌های مختلف علمی نوشت که معروف‌ترین آنها جامع التواریخ رشیدی است. این وزیر دانشمند نیز به دستور ایلخان مغول به قتل رسید.

خلاصه ۳:

پزشک و دانشمند ایرانی که وزیر حکومت ایلخانان بود – ساختن بنای رَبع رشیدی و نوشتن کتاب جامع التواریخ

سؤال در صفحه بعد!

فضل الله همدانی، اقدام به اصلاح امور اداری، مالی و قضایی کرد. این تابلوی نقاشی غازان خان هنگام تلاوت قرآن ایلخان، همچنین برای عمران و آبادانی تبریز بسیار کوشید. به روزگار او، شب (گنبد) غازان در تبریز با دوازده بنای مهم مانند بیمارستان، مسجد، کاخ، مدرسه، کتابخانه و ... بر پا شد. هم زمان در بسیاری از شهرها مسجدی بزرگ و در کنار آن گرمابه‌ای برای تأمین هزینه نگاهداری مسجد ساختند.

سلطان محمد خدابنده (اولجایتو) جانشین غازان خان نیز علاقه‌مند به عمران و آبادانی بود. او به پیشنهاد وزیرش خواجه رشید الدین فضل الله، پایتخت را به سلطانیه منتقل کرد و موجب آبادی آنجا شد. اولجایتو در آن شهر آرامگاهی برای خود بنا کرد که به گنبد سلطانیه معروف است و یکی از شاهکارهای معماری در جهان اسلام به شمار می‌آید.

۴- بناهای زیر هر کدام مربوط به کدام دوره هستند؟

گنبد غازان: غازان خان
گنبد سلطانیه: سلطان محمد خدابنده (اولجایتو)

نکته بسیار مهم و امتنانی!

گوهرشاد، همسر شاهrix از زنان نیکوکار بود که به عمران و آبادی توجه داشت. او بناهای متعددی در هرات و مشهد ساخت که مسجد گوهرشاد در جوار حرم حضرت امام رضا (علیه السلام) یکی از آنهاست.

فعالیت ۴ سوال بهمیار بهمیار مهم و امتنانی!

فعالیت

- ۱- چرا عنوان این درس پیروزی فرهنگ بر شمشیر انتخاب شده است؟ توضیح دهید.
- ۲- کاربرگه شماره (۱۱) بررسی آثار عصر ایلخانی و تیموری را انجام دهید.
- ۳- چرا کشور ایران با وجود این همه هجوم‌های وحشیانه مغول‌ها و تیموریان پا بر جا ماند؟

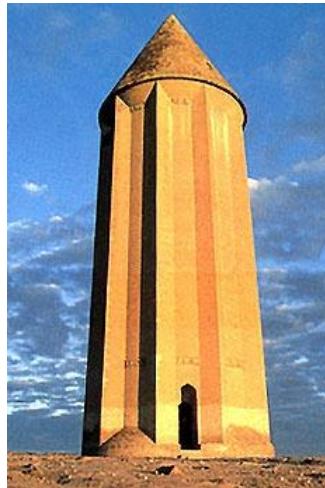
جواب فعالیت ۴:

به دلیل غنی بودن فرهنگ و تمدن ایران، مغولانی که شهرها و بناهارا تخریب کرده بودند، تحت تأثیر فرهنگ ایران قرار گرفته و خود در بازسازی این بناهای کوشیدند.

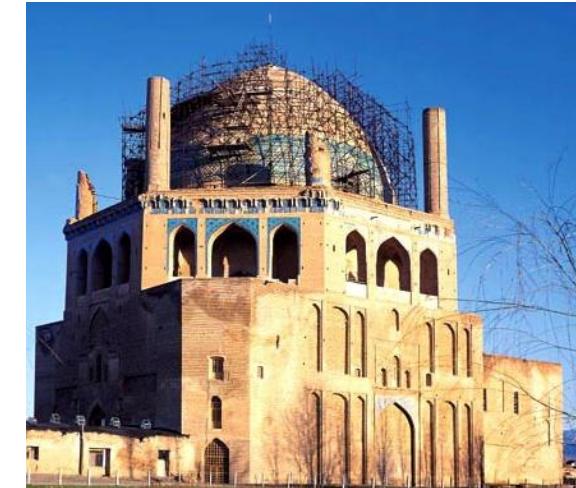
نمونه سوال امتحانی: هریک از بناهای زیر مربوط به کله دوره‌ای از تاریخ ایران می‌باشد؟

مسجد جامع ورامین

گند کاووس (گرگان)

گند سلطانیه (زنجان)

قلعه الموت (قزوین)

برج طغرل (شهریار)

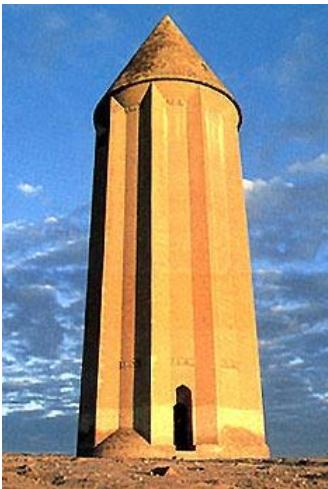

مسجد گوهرشاد (مشهد)

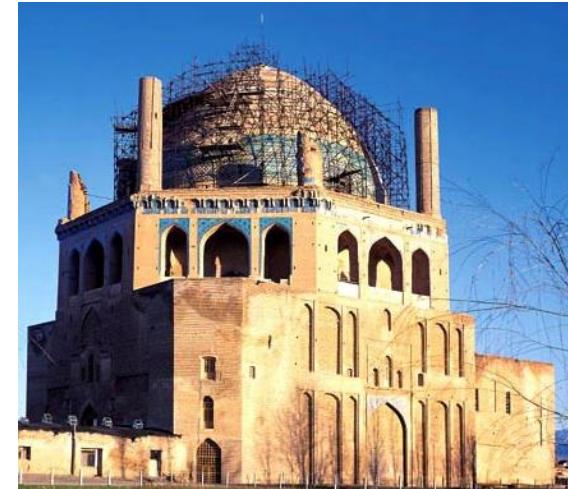
نمونه سوال امتحانی: هریک از بنایهای زیر مربوط به پهلوی از تاریخ ایران می باشد؟ (فراخی حکومت کافیه)

مسجد جامع ورامین
سلطان محمد خدابنده - ایلخانان.

گند کاووس (گران)
کاووس بن ووشمگیر - آل زیار

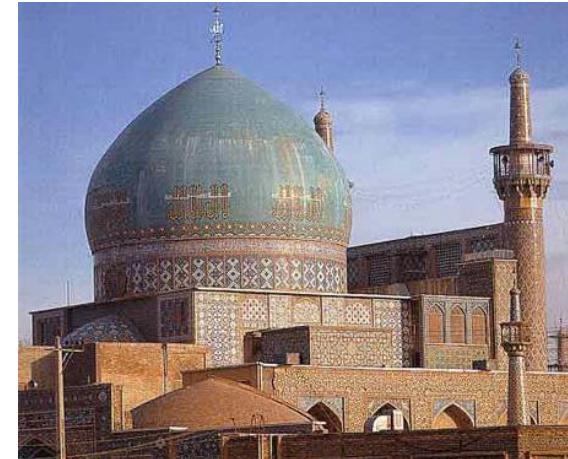
گند سلطانیه (زنجان)
اولجایو - ایلخانان

قلعه الموت (قزوین)
اسماعیلیان

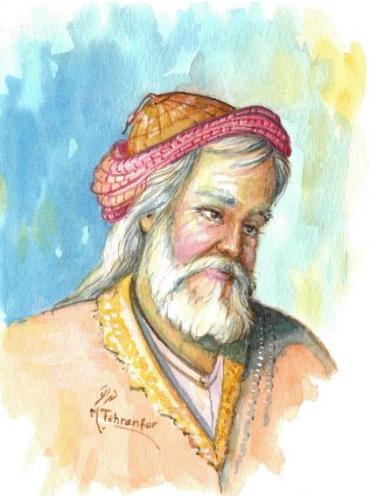

برج طغرل (شهری)
طغرل - سلجوقیان

مسجد گوهرشاد (مشهد)
شاھرخ - تیموریان

نمونه سوال امتحانی: رو به روی تصویر هر کدام از فرهنگ‌نگان تاریخ ایران، دوره حکومت حم خوش را بنویسید:

آ. خواجه نظام الملک طوسی (۴۰۸ - ۴۸۵ ه. ق) - وزیر و سیاستمدار (نویسنده کتاب سیاست نامه)

آ. دوران حکومت

ت. دوران حکومت

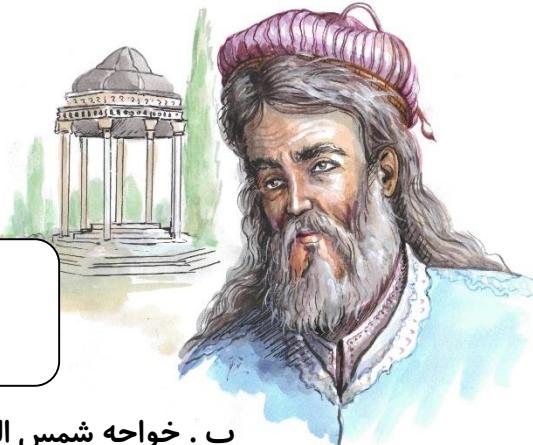
ت. حکیم ابوالقاسم فردوسی (۳۲۹ - ۴۱۶ ه. ق) - شاعر و حماسه‌سرای (نویسنده کتاب شاهنامه)

پ. حکیم ابوعلی سینا (۳۷۰ - ۴۲۸ ه. ق) - پزشک و دانشمند (نویسنده کتاب قانون)

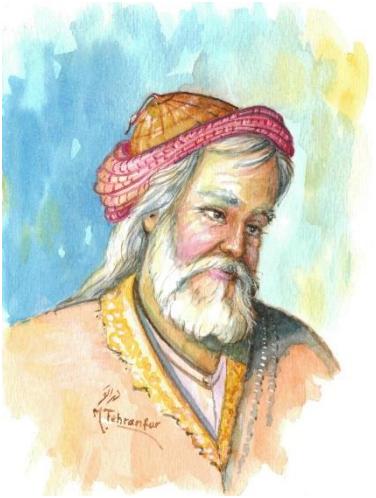
پ. دوران حکومت

ب. دوران حکومت

ب. خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی (۷۲۷ - ۷۹۲ ه. ق) - شاعر و عارف (نویسنده کتاب دیوان غزلیات حافظ)

نمونه سوال امتحانی: رو به روی تصویر هر کدام از فرهنگ‌نگان تاریخ ایران، دوره حکومت خود را بنویسید:

آ. خواجه نظام الملک طوسی (۴۰۸ - ۴۸۵ ه. ق) - وزیر و سیاستمدار (نویسنده کتاب سیاست نامه)

آ. دوران حکومت

سلجوقیان

ت. دوران حکومت

غزنویان

ت. حکیم ابوالقاسم فردوسی (۳۲۹ - ۴۱۶ ه. ق) - شاعر و حماسه‌سرای (نویسنده کتاب شاهنامه)

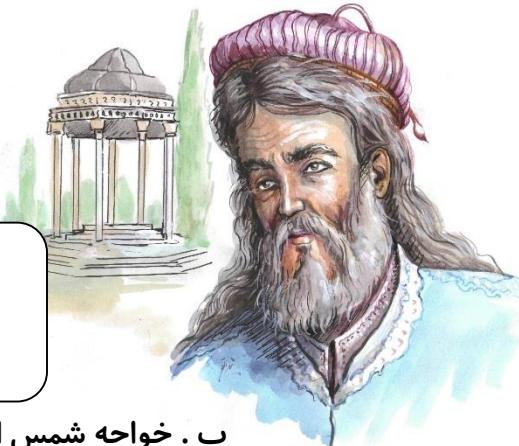
پ. حکیم ابوعلی سینا (۳۷۰ - ۴۲۸ ه. ق) - پزشک و دانشمند (نویسنده کتاب قانون)

پ. دوران حکومت

آل بویه - سامانیان

ب. دوران حکومت

تیموریان

ب. خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی (۷۲۷ - ۷۹۲ ه. ق) - شاعر و عارف (نویسنده کتاب دیوان غزلیات حافظ)

سوالات بخش جغرافی

درس های ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ و ۲۳ و ۲۴

سوالات درس ۱۷

ویژگی‌های طبیعی آسیا

موقعیت و وسعت

به نقشه روبرو توجه کنید. قاره پهناور آسیا از قطب شمال تا جنوب مدار استوا امتداد یافته است و بخش اعظم آن در نیمکره شمالی قرار دارد.

آیا می‌توانید بگویید قاره آسیا از سه طرف به کدام اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟ روی نقشه نام اقیانوس‌ها را بنویسید.

- ۱ - قاره آسیا از سه طرف به کدام اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟ روی نقشه نام اقیانوس‌ها را بنویسید.

یک کره جغرافیایی را به کلاس بیاورید و روی آن تنگه برینگ را پیدا کنید. همان‌طور که می‌بینید قاره آسیا از طریق تنگه برینگ از آمریکای شمالی و از طریق کanal* سوئز از قاره افریقا جدا می‌شود.

۲- اوراسیا چیست؟

در بین قاره‌های جهان، تنها دو قاره آسیا و اروپا به هم چسبیده‌اند به همین دلیل، بعضی از جغرافیدانان این دو قاره را یک قاره دانسته و آن را «اوراسیا» نامیده‌اند و رشته کوه اورال را مرز بین دو قاره آسیا و اروپا در نظر گرفته‌اند. روی نقشه، این رشته کوه را نشان دهید.

۳- وسیع‌ترین قاره جهان نام دارد.

آسیا وسیع‌ترین قاره جهان است. به نمودار مقایسه وسعت این قاره با سایر قاره‌ها توجه کنید.

ناهمواری‌ها (آشکال زمین)

به نقشه ناهمواری‌های آسیا توجه کنید. در قاره آسیا می‌توان سه نوع از ناهمواری‌هارا مشاهده کرد:

- ۱- فلات*‌های بلند و کوه‌های مرتفع
- ۲- سرزمین‌های پست
- ۳- مجمع‌الجزایر آتشفسانی

۴- ناهمواری‌های قاره آسیا را نام ببرید.

۵- فلاتهای آسیا را به ترتیب
از غرب به شرق نام برد و
روی نقشه نشان دهید.

آناتولی - ایران - تبت - مغولستان

• ۶- بلند ترین قلهٔ جهان در کدام رشته کوه و در کدام فلات قرار دارد؟

۱- فلات‌های بلند و کوه‌های مرتفع : در آسیا فلات‌های بلندی چون آناتولی، ایران، تبت و مغولستان وجود دارند. این فلات‌ها را که از غرب به شرق آسیا کشیده شده‌اند، روی نقشه نشان دهید.
در حاشیه این فلات‌ها، رشته‌کوه‌های مرتفعی قرار دارند. چند رشته‌کوه بلند آسیا را نام ببرید. قلهٔ اورست (۸۸۴۸ متر) در رشته‌کوه هیمالیا، بلندترین قلهٔ جهان است و به آن بام دنیا لقب داده‌اند.

○ رشته‌کوه هیمالیا

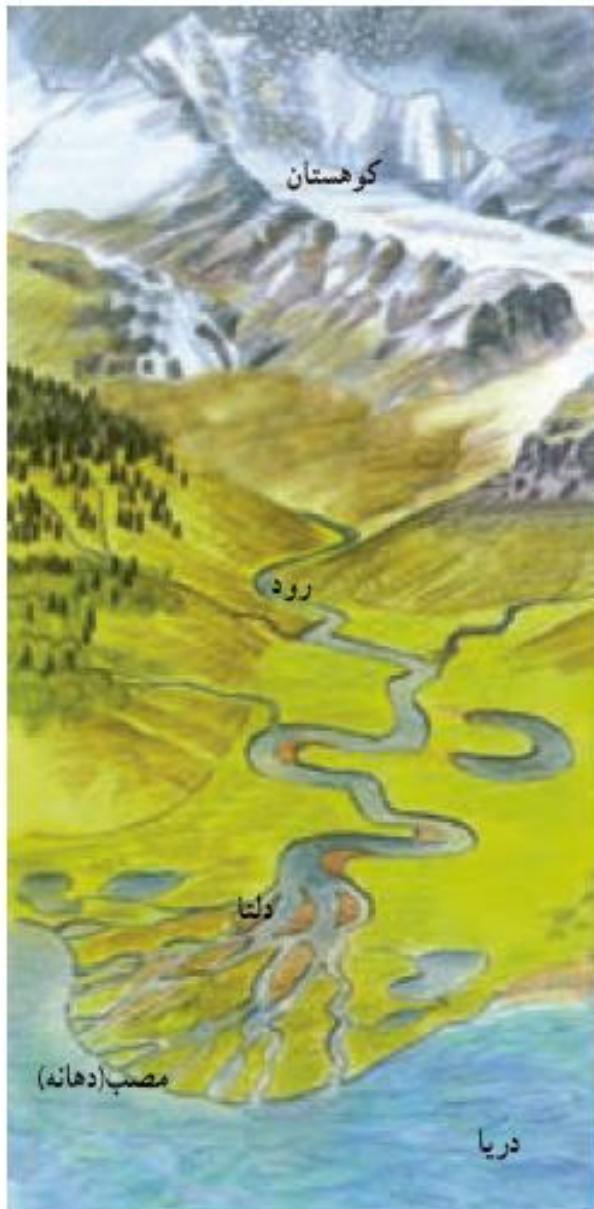

○ صعود به اورست از سخت‌ترین اهداف برای کوهنوردان است.
تاکنون تعدادی از زنان و مردان ایرانی توانسته‌اند به این قلهٔ صعود کنند.

۲- سرزمین‌های پست : در آسیا رودهای پرآب، جلگه‌های پهناوری به

• ۷- چند نمونه از سرزمینهای پست و جلگه‌ای در آسیا را نام ببرید.

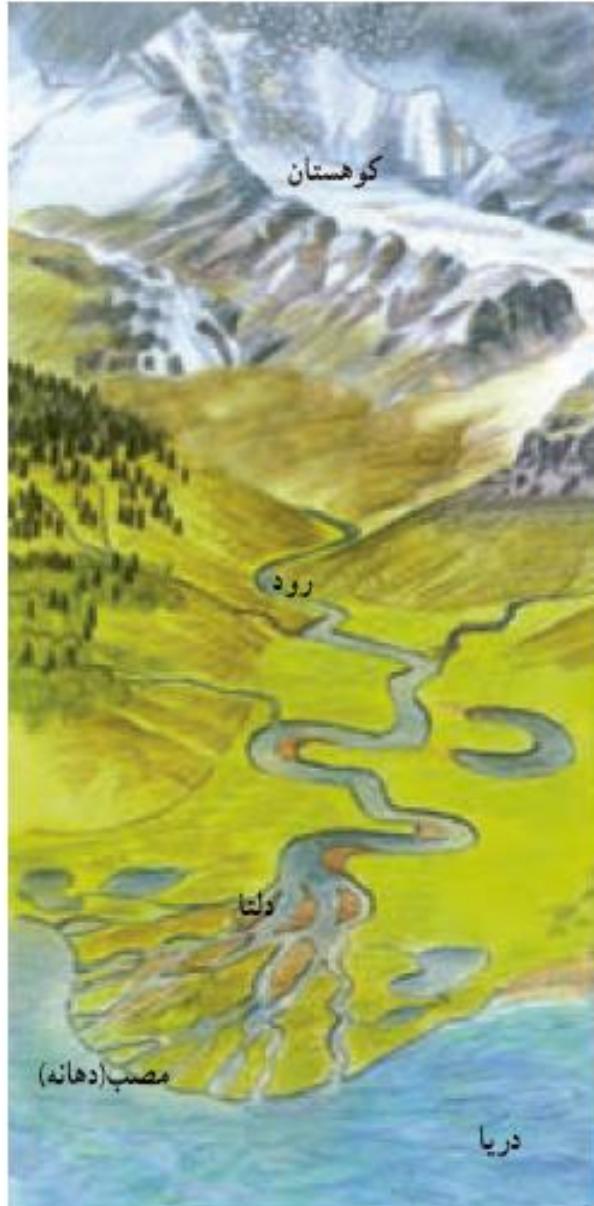
۲- سرزمینهای پست : در آسیا رودهای برآب، جلگه‌های پهناوری به وجود آورده‌اند. مانند جلگه بزرگ سiberی، جلگه گنگ و سند و جلگه چین.

• روی نقشه به جلگه سiberی در شمال آسیا توجه کنید. این جلگه از آبرفت کدام رود پدید آمده است؟

• در شمال شبه‌جزیره هند نیز جلگه پهناور و حاصلخیز «سند و گنگ» وجود دارد و نام این جلگه از دو رود به همین نام گرفته شده است. رودهای گنگ و سند از رشته‌کوه‌های هیمالیا سرچشمه می‌گیرند. این جلگه پهناور شمال هند، بخش وسیعی از کشور پاکستان و بنگلادش را دربر می‌گیرد.

گاهی رودها، آبرفت‌های در مصب^{*} خود انباسته می‌کنند و از انباسته شدن آبرفت‌ها در مصب رودها، سرزمین‌های مثلث شکلی به وجود می‌آید که به آنها دلتا (Δ) می‌گویند. با انباسته شدن دائمی آبرفت‌ها، دلتاها پیوسته توسعه می‌یابند و در آب دریا پیش می‌روند.

۸- دلتا را تعریف کنید.

۲- سرزمین‌های پست : در آسیا رودهای پرآب، جلگه‌های پهناوری به وجود آورده‌اند. مانند جلگه بزرگ سiberی، جلگه گنگ و سند و جلگه چین.

● روی نقشه به جلگه سiberی در شمال آسیا توجه کنید. این جلگه از آبرفت کدام رود پدید آمده است؟

● در شمال شبه‌جزیره هند نیز جلگه پهناور و حاصلخیز «سند و گنگ» وجود دارد و نام این جلگه از دو رود به همین نام گرفته شده است. رودهای گنگ و سند از رشته‌کوه‌های هیمالیا سرچشمه می‌گیرند. این جلگه پهناور شمال هند، بخش وسیعی از کشور پاکستان و بنگلادش را دربر می‌گیرد.

گاهی رودها، آبرفت‌ها را در مصب^{*} خود انباشته می‌کنند و از انباشته شدن آبرفت‌ها در مصب رودها، سرزمین‌های مثلث شکلی به وجود می‌آید که به آنها دلتا (Δ) می‌گویند. با انباشته شدن دائمی آبرفت‌ها، دلتاها پیوسته توسعه می‌یابند و در آب دریا پیش می‌روند.

۹- سه مجمع الجزایر
آتشفانی در شرق و
جنوب شرقی آسیا را
نمایم ببرید.

۳- مجمع الجزایر آتشفانی : در مشرق و جنوب شرقی آسیا بهویژه در کناره‌های اقیانوس آرام، مجمع الجزایر سر از آب بیرون آورده‌اند. مجمع الجزایر ژاپن، فیلیپین و اندونزی را روی نقشه پیدا و مشاهده کنید.
از آنجایی که این بخش از قاره آسیا از ناهمواری‌های جوان^{*} است، کوه‌های آتشفانی زیادی در آنها مشاهده می‌شود. همچنین در این مناطق، زمین‌لرزه‌های بسیاری رخ می‌دهد. بنابراین کشورهایی که در این منطقه واقع شده‌اند، همواره در معرض بلایای طبیعی^{*} چون زمین‌لرزه، سونامی^{*} و فعال شدن کوه‌های آتشفانی هستند.

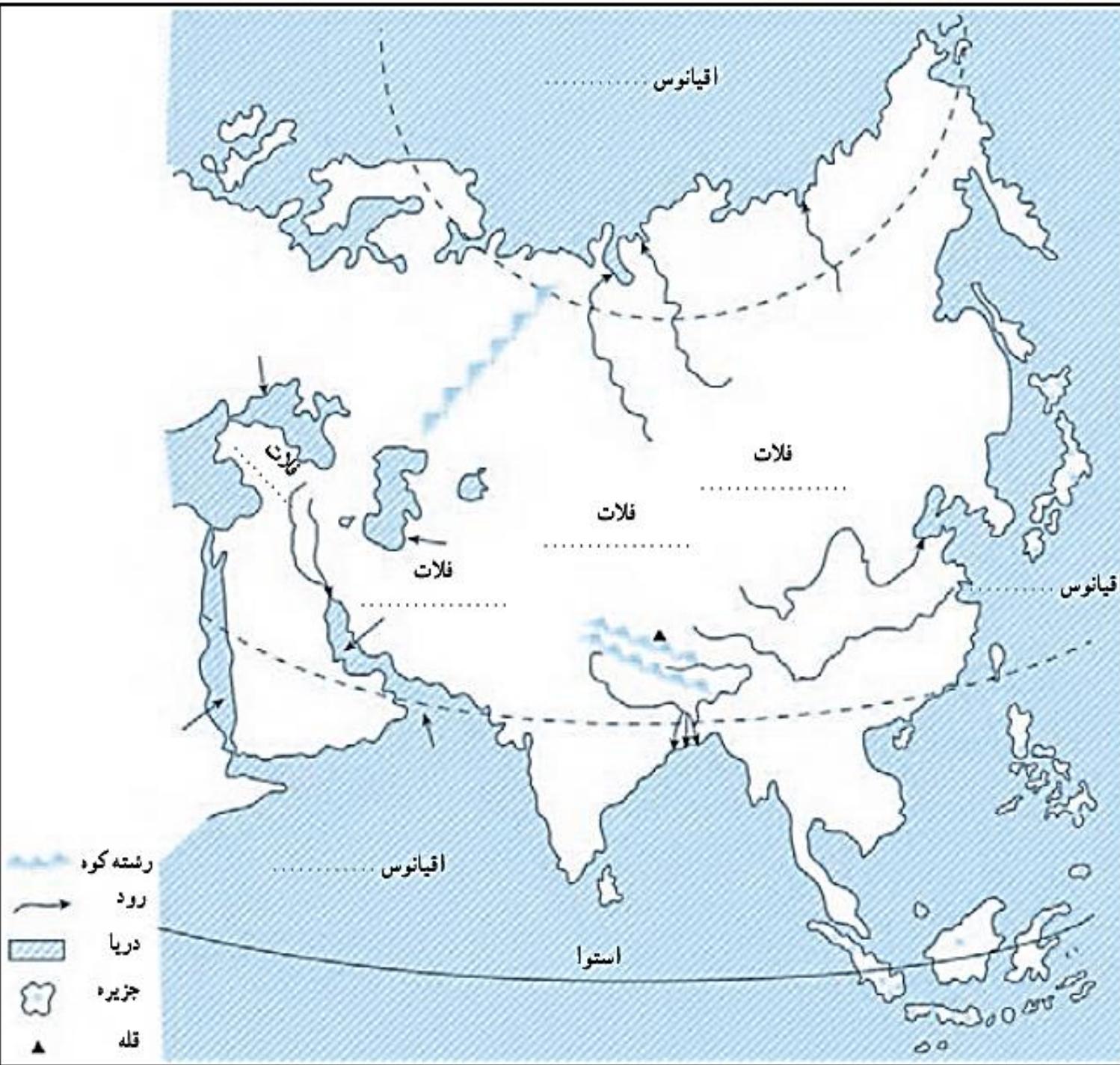
فعالیت

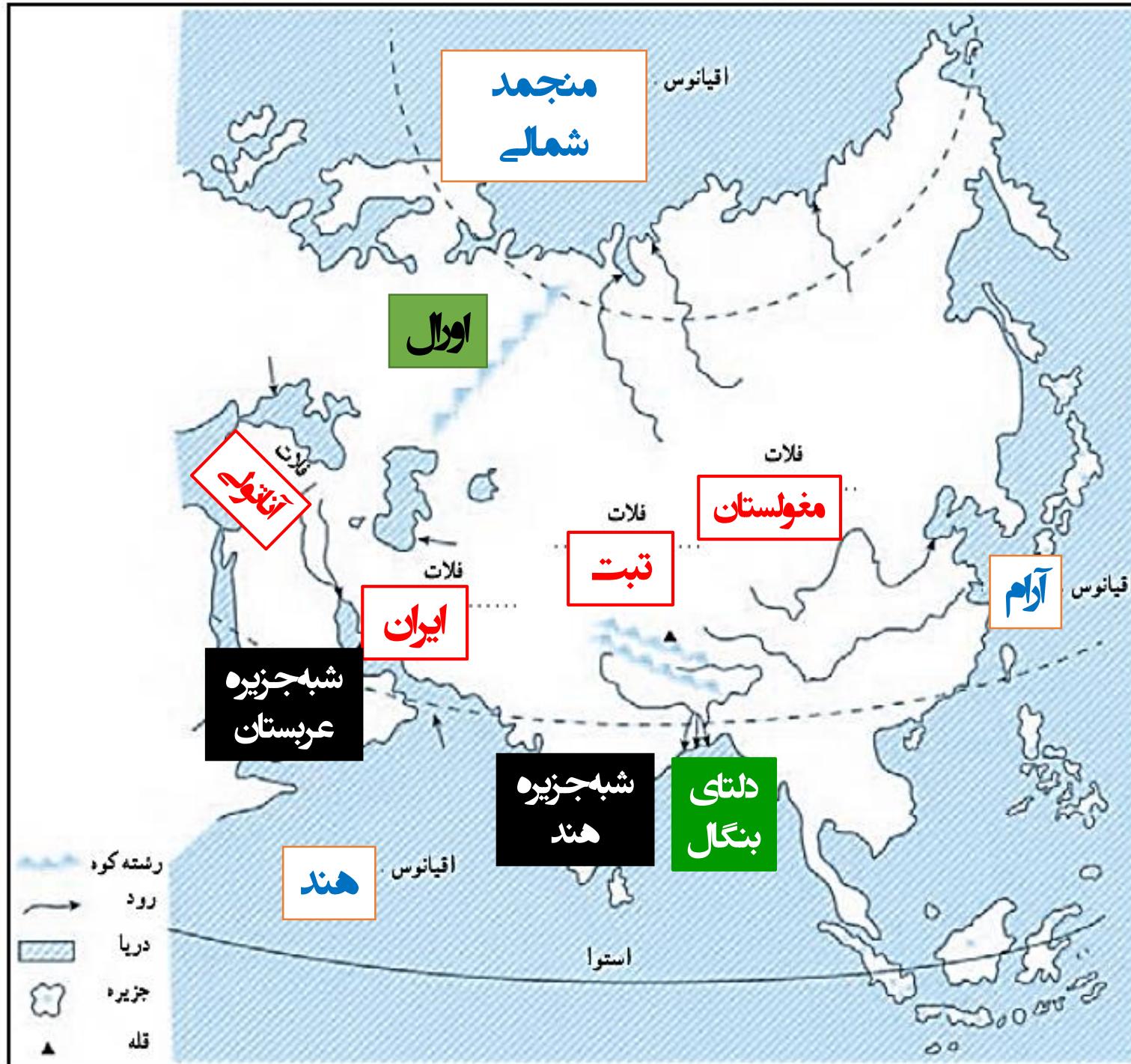
- ۲- کاربرگه شماره (۱۲) نقشه قاره آسیا را در کلاس کامل کنید.
- ۳- تحقیق کنید کشور فیلیپین از چند جزیره تشکیل شده است.

کاربرگ

۱۲

- نام اقیانوس‌های اطراف قاره آسیا
- نام دریاها و خلیج‌ها (→)
- نام رشته کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌کند.
- نام فلات‌های بلند آسیا از غرب به مشرق
- نام رشته کوه و بلندترین قله آسیا
- نام دو شبکه جزیره وسیع آسیا
- دلتای بنگال
- رودهای مهم آسیا
- ۲- نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

- نام اقیانوس‌های اطراف قاره آسیا
- نام دریاها و خلیج‌ها (→)
- نام رشته کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌کند.
- نام فلات‌های بلند آسیا از مغرب به مشرق
- نام رشته کوه و بلندترین قله آسیا
- نام دو شبکه جزیره وسیع آسیا
- دلتای بنگال
- رودهای مهم آسیا
- ۲- نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

آب و هوا

همان طور که روی نقشه مشاهده می‌کنید، آسیا قاره‌ای پهناور است که از قطب شمال تا مدار استوا امتداد یافته است و بخش‌های مختلف این قاره دما و بارش متفاوت دارند.

دما

- در سرزمین‌های مجاور قطب شمال در سیبری، هوا در تمام روزهای سال سرد و دارای یخ‌بندان‌های طولانی است.
- بخش‌های داخلی و مرکزی آسیا، آب و هوای قاره‌ای یا برگی دارند. در این نوع آب و هوا، زمستان‌ها بسیار سرد و تابستان‌ها بسیار گرم و خشک است.
- سرزمین‌های مجاور دریاها از دریای سرخ تا جزیره تایوان در شرق چین، آب و هوای گرم دارند.

• ۱۰ – آسیا از نظر
دما به چه بخش‌هایی
 تقسیم می‌شود؟

بارش

به طور کلی از نظر بارش، آسیا را می‌توان به دو بخش تقسیم نمود:

الف) آسیای مرطوب (سبز): سرزمین‌های شرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا که در معرض بادهای موسمی (موسون) قرار دارند آسیای سبز را تشکیل می‌دهند. این بادها که در اوایل بهار و فصل تابستان از آفیانوس‌ها به سمت خشکی می‌وزند، موجب ریزش باران فراوان در این ناحیه می‌شوند. زندگی روستایی و کشاورزی به ریزش این باران‌ها بستگی دارد و در صورت بارش کم یا نامنظم، کشاورزان خسارت می‌بینند. البته ریزش‌های شدید باران‌های موسمی نیز گاهی موجب طغیان رودخانه‌ها و بروز سیل در این منطقه می‌شوند.

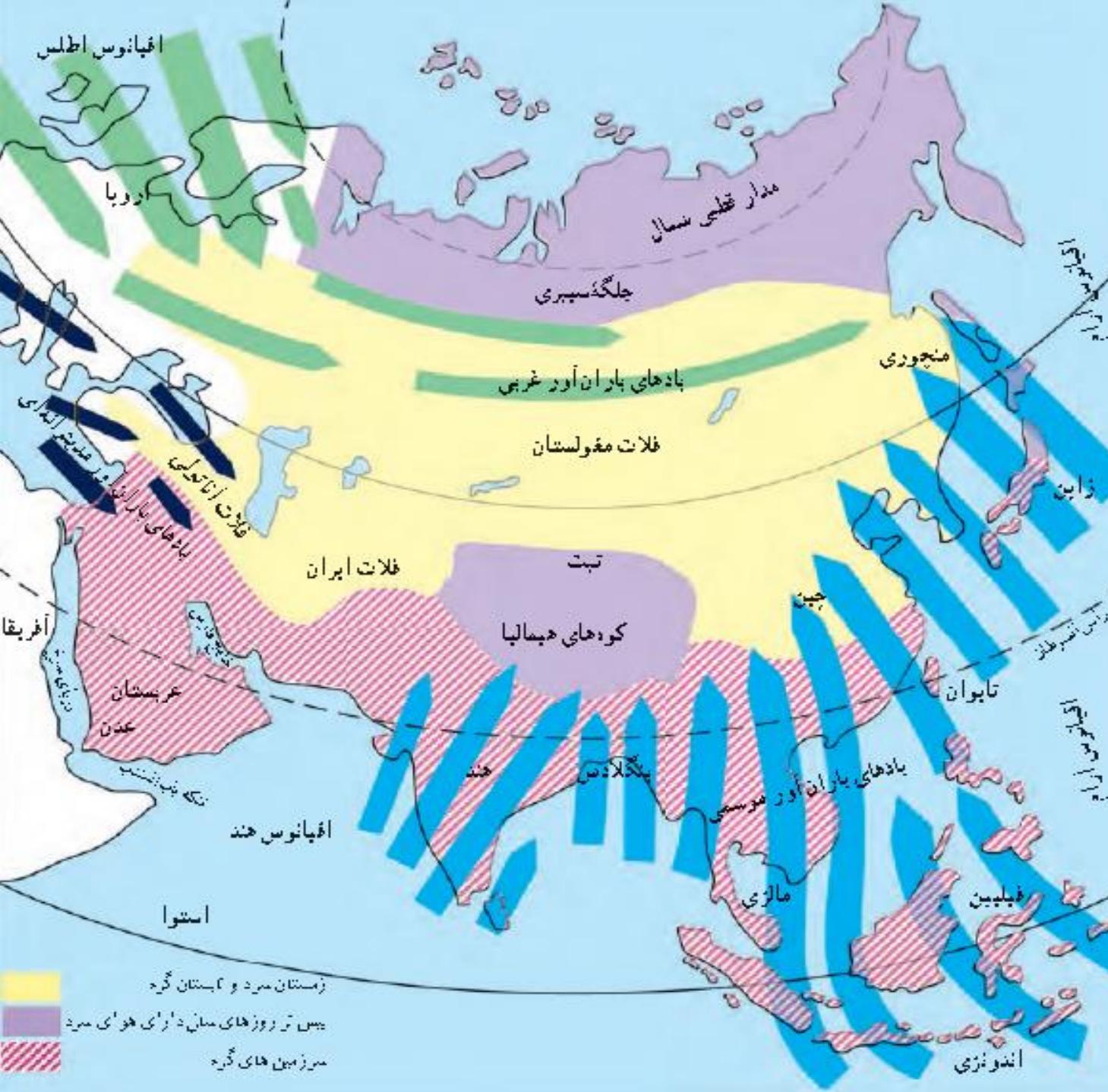

● کشاورزی در آسیا تحت تأثیر بادهای موسمی است.

● سیل در بنگلادش

۱۱ - آسیا از نظر بارش به چه بخش‌هایی تقسیم می‌شود؟

ب) آسیای خشک: سرزمین‌های غربی و جنوب غربی آسیا شامل عربستان، داخل فلات آناتولی و فلات ایران و همچنین آسیای مرکزی بهویژه پیابان^{گنجی*} از نواحی خشک آسیا محسوب می‌شوند.

فعالیت

با توجه به نقشه آب و هوای در صفحه قبل به پرسش‌ها پاسخ دهید:

۴- چرا هوای بتی مانند نواحی قطبی و شمال آسیا سرد است؟

۵- بادهای موسمی از سمت کدام اقیانوس‌ها به مشرق و جنوب شرقی آسیا می‌وزند؟

۶- چرا بادهای موسمی نمی‌توانند به آسیای مرکزی و بیابان‌گی نفوذ کنند؟

۷- چرا سرزمین‌های جنوب آسیا در بیشتر مواقع سال آب و هوای گرم دارند؟

۸- وزش کدام یک از بادها، کشور مرا تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

فعالیت

با توجه به نقشه آب و هوای در صفحه قبل به پرسش‌ها پاسخ دهید:

۴- چرا هوای تبت مانند نواحی قطبی و شمال آسیا سرد است؟

۵- بادهای موسمی از سمت کدام اقیانوس‌ها به مشرق و جنوب شرقی آسیا می‌وزند؟

۶- چرا بادهای موسمی نمی‌توانند به آسیای مرکزی و بیابان‌گبی نفوذ کنند؟

۷- چرا سرزمین‌های جنوب آسیا در بیشتر مواقع سال آب و هوای گرم دارند؟

۸- وزش کدام یک از بادها، کشور ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

• فعالیت ۴: زیرا سرزمین تبت ارتفاع زیادی دارد و همین موضوع باعث سرد بودن هوا در این منطقه می‌شود.

• فعالیت ۵: اقیانوس آرام و اقیانوس هند.

• فعالیت ۶: زیرا فلات تبت و رشته کوه هیمالیا همچون یک سد جلوی این بادها را می‌گیرند.

• فعالیت ۷: به دلیل نزدیکی به خط استوا

• فعالیت ۸: بادهای باران آور مدیترانه‌ای

سوال مهم: با توجه به نقشه زیر مواد خواسته شده راهم بنویسید و هم نشان دهید.

آسیا با آمریکا:

آسیا با اروپا:

آفریقا با آسیا:

آسیا با استرالیا:

مرز

..... بین آسیا و آمریکا:

..... بین آمریکا و اروپا:

..... بین آفریقا و آسیا:

..... شمالی ترین اقیانوس:

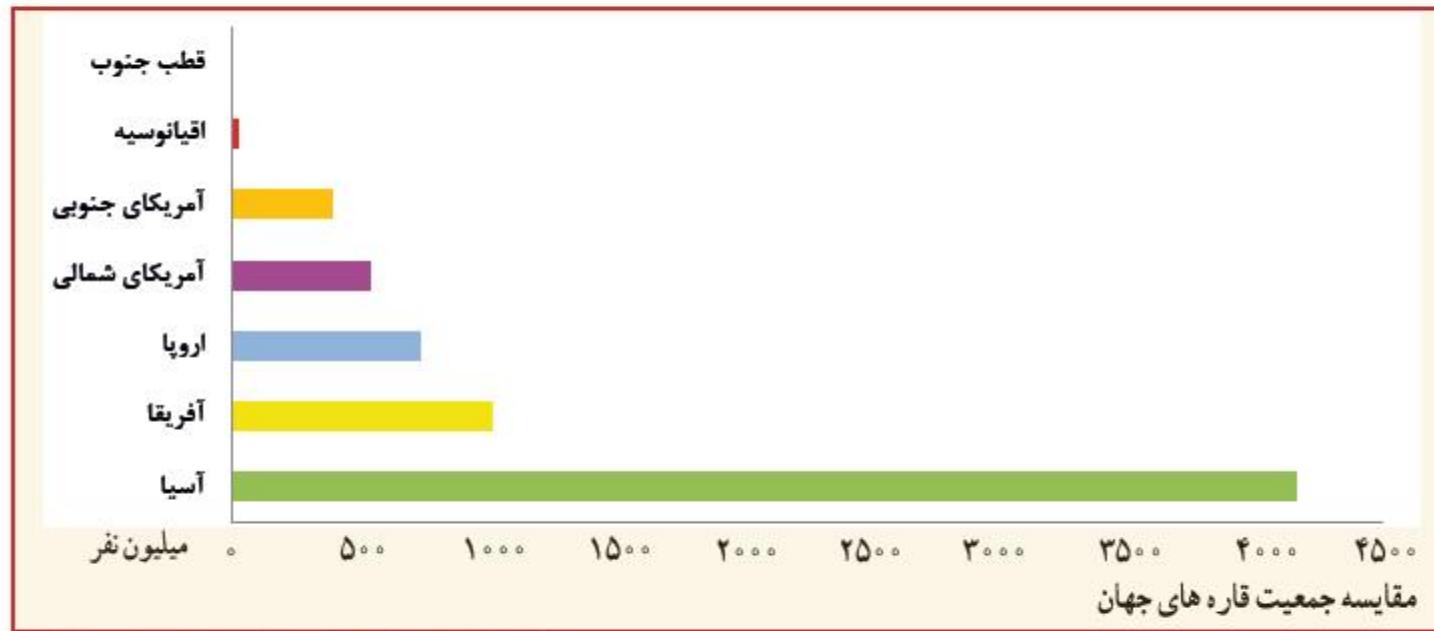
اقیانوس

سوالات درس ۲۸

ویژگی‌های انسانی و اقتصادی آسیا

درس ۱۸

در آسیا، اقوام گوناگون با فرهنگ‌های مختلف زندگی می‌کنند. دین، زبان، آداب و رسوم و سبک زندگی مردم در بخش‌های مختلف آسیا، متفاوت است.

۱- پر جمعیت‌ترین قاره کدام است؟

جمعیت

آسیا نه تنها وسیع‌ترین قاره جهان است بلکه پر جمعیت‌ترین قاره‌هاست.

روی نمودار، جمعیت قاره‌ها را با یکدیگر مقایسه کنید و آنها را به ترتیب

جمعیت

آسیا نه تنها وسیع‌ترین قارهٔ جهان است بلکه پر جمعیت‌ترین قاره‌هاست. روی نمودار، جمعیت قاره‌ها را با یکدیگر مقایسه کنید و آنها را به ترتیب جمعیت نام ببرید.

۶۰ درصد جمعیت جهان در آسیا زندگی می‌کنند اما همان‌طور که در نقشهٔ پراکندگی جمعیت آسیا مشاهده می‌کنید، جمعیت در همه جای این قاره پهناور، یکسان توزیع نشده است.

● جمعیت چین

● جمعیت هند

۲- کدام نواحی آسیا پر جمعیت و کدام نواحی کم جمعیت است؟

نواحی مرتفع چون فلات تبت و هیمالیا و بیابان‌های وسیع، خالی از جمعیت یا کم جمعیت است؛ در حالی که در جنوب و جنوب‌شرقی آسیا، جمعیت انبوهی به طور متراکم زندگی می‌کنند. پر جمعیت‌ترین کشورهای جهان عنی چین (با حدود ۱۳۰۰/۰۰۰ نفر) و هند (با

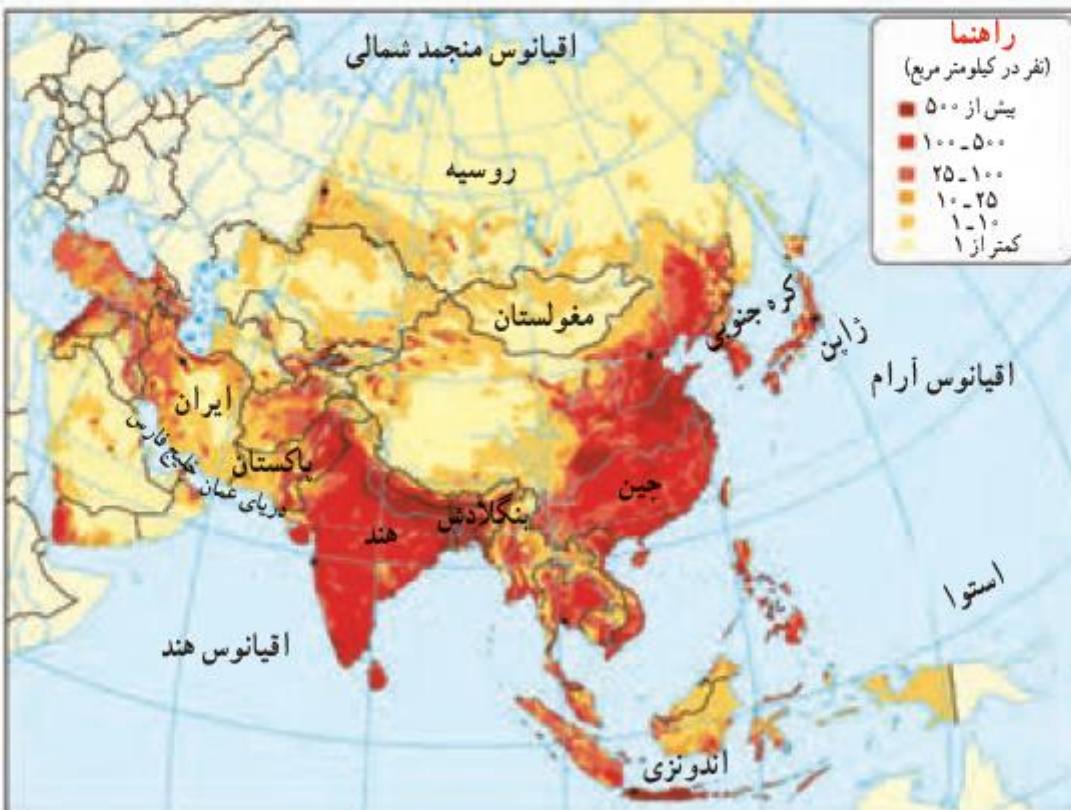
حدود ۱۲۰۰/۰۰۰ نفر) در این منطقه واقع هستند. این دو کشور تنها کشورهای جهان‌اند که هر یک بیش از یک میلیارد نفر جمعیت دارند. جزیرهٔ جاوه در اندونزی متراکم‌ترین منطقه جهان از نظر جمعیت است. در این جزیرهٔ کوچک ۱۴۱ میلیون نفر (عنی به اندازهٔ جمعیت کشور روسیه) سکونت دارند.

۳- پر جمعیت‌ترین کشورهای آسیا و جهان را نام برد و بگویید متراکم ترین منطقهٔ جهان کجاست؟

فعالیت

- ۱- نقشهٔ پراکندگی جمعیت در آسیا را با نقشهٔ ناهمواری‌ها و آب و هوا بر هم منطبق و مقایسه کنید :
- الف) چرا در مشرق و جنوب شرقی آسیا تراکم جمعیت، زیاد است؟
- ب) کدام نواحی آسیا بسیار کم جمعیت یا خالی از جمعیت است؟ چرا؟

نزد و زبان

- جواب فعالیت شماره یک
- الف) به دلیل بارندگی فراوان امکان کشاورزی و تولید غذا وجود دارد.
- ب) نواحی مرکزی و جنوب غربی به دلیل وجود بیابان‌های وسیع؛ ناحیهٔ شمالی به دلیل نزدیکی به قطب شمال.

نژاد و زبان

بیشتر جمعیت آسیا از نژاد زردپوست و بقیه سفیدپوست هستند. البته در جنوب آسیا تیره‌های سیاهپوست و دورگه که از ازدواج نژادهای مختلف با هم به وجود آمده‌اند نیز زندگی می‌کنند.

مردم آسیا به صدھا زبان و لهجه حرف می‌زنند. روی نقشهٔ صفحهٔ بعد نام بعضی از زبان‌هایی را که تعداد زیادی از مردم به آنها تکلم می‌کنند، می‌بینید.

○ چهره کودک روسی

○ چهره کودکان هندی

○ چهره کودکان اندونزیایی

○ چهره کودک کره‌ای

۴- نژاد مردم آسیا چیست؟

۵- دین‌های الهی رایج در آسیا کدامند؟

دین

آسیا مهد ادیان بزرگ جهان است. سه دین بزرگ الهی یهود، مسیحیت و اسلام، علاوه بر آسیا در سایر قاره‌ها انتشار یافته‌اند.

اسلام در آسیا : به نقشه صفحه بعد توجه کنید. حدود ۶۰ درصد مسلمانان جهان در قاره آسیا زندگی می‌کنند.

اگرچه خاستگاه دین اسلام کشور عربستان است، اما اسلام به تدریج همه کشورهای آسیای غربی را دربر گرفته و سپس به آسیای مرکزی و مشرق و جنوب شرقی آسیا نیز راه یافته است.

به همین دلیل از غرب تا شرق آسیا می‌توان چشم‌اندازها و مناظری را که نشان‌دهنده فرهنگ و تمدن اسلامی است، مشاهده کرد. در آسیا مساجد باشکوهی که از شاهکارهای معماری اسلامی هستند، ساخته شده است.

مسجد زاهر مالزی

مسجدی در مالزی

○ تلاوت قرآن، پسر مسلمان اندونزیایی

○ هندوها رود گنگ را مقدس می‌شمارند و معتقدند در این رود، گناهاتشان پاک و شسته می‌شود. هر ساله میلیون‌ها نفر هندی برای شستشو در رود گنگ به این منطقه می‌آیند.

○ نقشه پراکندگی ادیان در قاره آسیا

ادیان دیگر که در آسیا پیروان زیادی دارند، عبارت اند از :

۱- آئین برهمایی در شبه جزیره هند

۲- آئین بودا که خاستگاه اصلی آن نیز هند است اما در کشورهای شرق آسیا

چون چین، ژاپن، کره و تایلند انتشار یافته است.

این آئین‌ها در قاره‌های دیگر کمتر نفوذ کرده‌اند.

۶- ادیان غیر الهی رایج در آسیا را نام برد و بگویید هر کدام در کجا رواج دارند؟

○ معبد بوداییان در تایلند که گردشگران از آن بازدید می‌کنند.

اقتصاد قاره آسیا

* بخش عمده‌ای از مردم آسیا به کار کشاورزی مشغول‌اند و کشاورزی جایگاه مهمی در اقتصاد کشورها دارد.
مهم‌ترین محصول کشاورزی در **قاره آسیا** برنج است که غذای اصلی مردم آسیا را تشکیل می‌دهد. ۹۰ درصد برنج
جهان در آسیا تولید و در همین قاره مصرف می‌شود. چرا؟
چین، هند، پاکستان، تایلند، اندونزی، فیلیپین، بنگلادش و ویتنام از کشورهای تولیدکننده برنج هستند.

۷- مهم‌ترین محصول کشاورزی در قاره آسیا چیست و چه کشورهایی آن را تولید می‌کنند؟ (۳ مورد نام ببرید)

۵ در آسیا، کشت برنج به صورت پلکانی روی تپه‌ها و کوه‌های نیز انجام می‌شود.

* مهم‌ترین کشور صنعتی آسیا، **ژاپن** است که از بزرگ‌ترین قدرت‌های اقتصادی دنیا نیز به‌شمار می‌رود. ژاپن و روسیه عضو کشورهای گروه هشت* هستند.

۸- مهم‌ترین کشور صنعتی آسیا چه نام دارد؟

* مهم‌ترین کشور صنعتی آسیا، ژاپن است که از بزرگ‌ترین قدرت‌های اقتصادی دنیا نیز بهشمار می‌رود. ژاپن و روسیه عضو کشورهای گروه هشت* هستند.

۵ یک قطار پیشرفته در توکیو، ژاپن

۶ خودروی دو نیرو^۱ (خودروی هیبریدی)، ژاپن

* کشور چین در دو دهه اخیر توانسته است با برنامه‌ریزی‌های جدید، میزان تولیدات و صادرات خود را به شدت افزایش بدهد و از این راه درآمد اقتصادی و وضع زندگی مردم خود را بهتر کند. امروزه تقریباً انواع کالاهای تولیدشده در چین به کشورهای مختلف جهان صادر می‌شود و در اغلب بازارهای همه کشورها می‌توان فروش کالاهای چینی را مشاهده کرد.

* همچنین در دهه‌های اخیر، چهار کشور کره جنوبی، تایوان، هنگ‌کنگ (بخشی از چین امروزی) و سنگاپور توانسته‌اند، صادرات را هدف اقتصادی خود قرار بدهند و از این راه درآمد بسیار زیادی به دست بیاورند. این کشورها بهخصوص در تولید و صدور لوازم الکترونیکی و رایانه‌ای، لوازم خانگی و اتومبیل پیشرفت زیادی کرده‌اند. به این چهار کشور، «بیرهای اقتصادی آسیا» لقب داده‌اند.

۹- ببرهای اقتصادی آسیا به چه کشورهایی می‌گویند؟ چرا به نام معروف شدند؟

خلاصه جواب سوال ۹:
چهار کشور کره جنوبی، هنگ‌کنگ، تایوان و سنگاپور؛
به دلیل جهش سریع صنعتی به آنها ببرهای آسیا می‌گویند.

۱- مصوب فرهنگستان

● بندر شانگهای در چین با بیش از ۲۳ میلیون نفر جمعیت

مالزی نیز در دو دهه اخیر، پیشرفت زیادی در صنعت داشته و درآمد خوبی از این راه کسب کرده است.

* تحولات اقتصادی در آسیا موجب شده است که مهاجرت از روستا به شهرها در آسیا ادامه پیدا کند. امروزه شهرهای با جمعیت بیش از ده میلیون نفر در آسیا بیشتر از سایر قاره‌های است. این شهرها مرکز مهم تجارت و بازرگانی آسیا و جهان محسوب می‌شوند. توکیو پایتخت ژاپن که با منطقه شهری اطراف آن بیش از سی میلیون نفر را در خود جای داده و پرجمعیت‌ترین شهر آسیا است.

۱۰ - پرجمعیت شهر آسیا کجاست؟

جاذبه‌های گردشگری

در آسیا جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بسیار زیادی برای گردشگری وجود دارد. هم‌samleه تعدادی از کشورهای آسیایی از راه جذب گردشگران از سراسر دنیا، درآمد خوبی به دست می‌آورند.

● منظره یک خیابان در کوالالامپور، مالزی

..... ●

○ منظره یک خیابان در کوالامبور، مالزی

.....○

○ جزیره سنتوزا در نزدیکی سنگاپور

.....○

فعالیت شماره ۲۵:

تصویر ۲ مسجد تاج محل در هند و تصویر ۴ دیوار چین

فعالیت

۲- حدس بزنید، تصاویر (۲) و (۴) کدام جاذبه‌های گردشگری آسیا هستند. درباره این بناهای اطلاعاتی به دست بیاورید.

۳- باراهمایی خانواده حداقل ۱۰ الی ۱۵ مورد از اجنبی و کالاهای را که از آنها استفاده می‌کنید، انتخاب کنید و بینید تولید کدام کشور است. آیا در نمونه خود به کالاهای ساخت کشور چین نیز برخورد کردید؟

۴- یکی از جلوه‌های دوستی و روابط بین کشورهای آسیا، بازی‌های آسیایی است که هر چهار سال یک بار در یک کشور برگزار می‌شود. درباره این بازی‌ها چه می‌دانید؟ آخرین بازی آسیایی در چه سالی و در کجا برگزار شد؟ بازی بعدی در کجا برگزار خواهد شد؟

سوالات درس ۱۹

موقعیت

به نقشه توجه کنید. این نقشه، منطقه جنوب غربی آسیا را نشان می‌دهد. بنابر نظر برخی صاحب‌نظران^۱، این منطقه را می‌توان تقریباً درون یک مثلث جای داد به طوری که اضلاع این مثلث از تنگه^{*} بسفر و داردانل در ترکیه تا کوه‌های پامیر در مشرق و از آنجا تا خلیج^{*} عدن و باب‌المندب را دربر می‌گیرد.

فعالیت

- ۱- روی نقشه، مسیر سه ضلع مثلثی که منطقه جنوب غربی آسیا را در خود جای داده‌اند و رأس هر ضلع را پیدا کنید و نام ببرید.
- ۲- منطقه جنوب غربی آسیا به کدام قاره‌ها متصل است؟
- ۳- دریاها و اقیانوس‌های مهمی را که در این منطقه قرار دارد، روی نقشه پیدا کنید و نام ببرید.
- ۴- دو کشور وسیع منطقه جنوب غربی آسیا کدام‌اند؟

فعالیت شماره ۱:

کوه‌های پامیر در شرق، تنگه باب‌المندب در جنوب، تنگه بسفر و داردانل در غرب.

فعالیت شماره ۲۵:

به قاره‌های آفریقا و اروپا

فعالیت شماره ۳۵:

اقیانوس هند، دریای مدیترانه، دریای عمان، خلیج فارس، دریای سرخ، دریای سیاه

فعالیت شماره ۴۵:

عربستان و ایران (مساحت عربستان از ایران بیشتر)

۱- ناهمواری‌های منطقه جنوب غربی آسیا را نام ببرید.

خلاصه جواب سوال ۱:

- ۱) کوههای ایران و ترکیه و قفقاز
- ۲) جلگه‌های بین النهرین و سند
- ۳) بیابان‌های ایران و عربستان

کوههای بلند ایران که به ارتفاعات ترکیه و قفقاز
می‌پیوندند، سرزمین‌های مرتفع این منطقه را تشکیل می‌دهند.

* از سرزمین‌های پست و جلگه‌ای پهناور در این منطقه جلگه بین النهرین در غرب ایران و جلگه سند در شرق ایران را می‌توان نام برد. این جلگه‌ها از آبرفت کدام رودها به وجود آمده‌اند؟ نام ببرید.

* بیابان بزرگ عربستان، دشت کویر و دشت لوت نیز از نواحی پست و خشک این منطقه هستند. بیابان بزرگ عربستان، ربع الخالی در شبه جزیره عربستان حدود $640,000$ کیلومتر مربع یعنی تقریباً $2/5$ برابر کشور انگلستان، وسعت دارد.

۵ بیابان ربع الخالی، عربستان

آب و هوا

با توجه به وسعت زیاد و تنوع ناهمواری‌ها، در این منطقه آب و هوای‌های گوناگونی بوجود آمده است:

* نواحی مرتفع و کوهستانی منطقه، در زمستان آب و هوای سرد و در تابستان آب و هوای معتدل دارد. بارش برف و باران فراوان موجب پدید آمدن بوشش گیاهی فراوان در دامنه کوه‌ها شده است.

* در بخش‌های وسیعی از منطقه جنوب‌غربی آسیا، آب و هوای گرم و خشک یا نیمه‌خشک حکمرانی می‌کند. بیابان‌های وسیع منطقه، آب و هوای گرم و خشک دارند. کمبود آب شرین یکی از مسائل مهم منطقه جنوب‌غربی آسیا است که گاهی باعث اختلافات و تراع‌هایی بین کشورها بر سر منابع آبی رودخانه‌ها شده است.

کوه آرارات، ترکیه

بیابان به جایی گفته می‌شود که میزان بارندگی سالانه آن کمتر از ۵۰۰ میلی‌متر و میزان تبخیر آن بیش از بارش باشد. در برخی مناطق بیابانی گاهی سال‌های متعدد بک قطرباران نیز نمی‌پارد. بیابان‌ها از نظر بوشش گیاهی فقرنndo در آنها ماسه‌های روان همچو ابرو شانده و شکل‌های مختلفی را پدید آورده‌اند.

* آن بخش از سرزمین‌هایی که در سواحل دریاهای این منطقه قرار گرفته‌اند، آب و هوای متفاوتی دارند. سرزمین‌هایی واقع در سواحل گرم خلیج فارس، دریای عمان و افغانستان و دریای سرخ، آب و هوای گرم دارند اما رطوبت‌ها به دلیل تزدیکی به دریا زیاد بوده و حالت شرجی بوجود آورده است. اما سرزمین‌هایی واقع در اطراف دریای مدیترانه، آب و هوای مدیترانه‌ای دارند. در آب و هوای مدیترانه‌ای زمستان‌ها معتدله و باران و تابستان‌ها گرم و خشک است.

۲- آب و هوای منطقه جنوب غربی آسیا چگونه است؟

خلاصه جواب سوال ۲:

- ۱) آب و هوای سرد در مناطق کوهستانی
- ۲) آب و هوای گرم و خشک در مناطق بیابانی
- ۳) آب و هوای گرم و شرجی در سواحل دریاهای مدیترانه (زمستان معتدل و پر باران و تابستان گرم و خشک)
- ۴) آب و هوای مدیترانه‌ای در سواحل دریای مدیترانه (زمستان معتدل و پر باران و تابستان گرم و خشک)

فعالیت شماره ۵:

* آن بخش از سرزمین‌هایی که در سواحل دریاهای این منطقه قرار گرفته‌اند، آب و هوای متفاوتی دارند. سرزمین‌های واقع در سواحل گرم خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند و دریای سرخ، آب و هوای گرم دارند اما رطوبت‌ها به دلیل تزدیکی به دریا زیاد بوده و حالت شرجی به وجود آورده است.
اما سرزمین‌های واقع در اطراف دریای مدیترانه، آب و هوای مدیترانه‌ای دارند. در آب و هوای مدیترانه‌ای زمستان‌ها معتدل و پرباران و تابستان‌ها گرم و خشک است.

● باغ‌های زیتون، لبنان

فعالیت

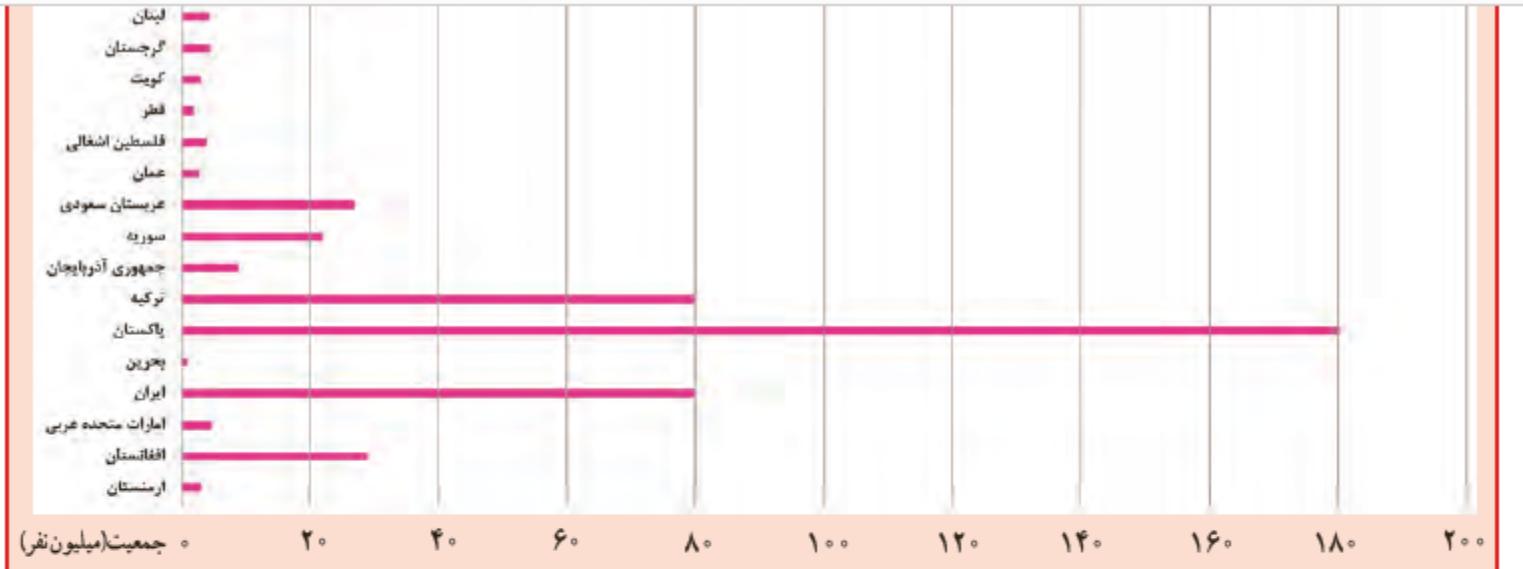
۵- با توجه به نقشه، برای هر یک از انواع آب و هوای شهر یا منطقه‌ای در آسیای جنوب غربی پیدا کنید و بنویسید:
آب و هوای گرم و خشک ، آب و هوای گرم و شرجی ، آب و هوای مدیترانه‌ای ، آب و هوای سرد کوهستانی

(ترکیه)

(فلسطین)

(قطر)

(عربستان)

مقایسه جمعیت کشورهای آسیای جنوب غربی

زبان : زبان‌های عربی، فارسی، ترکی و اردو پر تکلم‌ترین گروه‌های زبانی در منطقه آسیای جنوب غربی هستند.

- فعالیت**
- ۶- با توجه به نمودار، سه مورد از پرمجمعیت‌ترین کشورهای منطقه را نام ببرید.
 - ۷- از هر گروه زبانی در منطقه آسیای جنوب‌غربی، یک کشور مثال بزنید.

دین : منطقه جنوب غربی آسیا، کانون ظهور ادیان توحیدی بوده است.
ادیان الهی یهود، مسیحیت و اسلام در این منطقه ظهور کرده‌اند. بیش از ۹۰ درصد مردم منطقه، مسلمان هستند. این منطقه قلب

تمدن اسلامی محسوب می‌شود.

فعالیت شماره ۶۵:
پاکستان، ایران، ترکیه

فعالیت شماره ۷:
زبان عربی: عربستان، امارات، قطر
زبان فارسی: ایران، افغانستان
زبان ترکی: ترکیه، جمهوری آذربایجان
زبان اردو: پاکستان

۳- سه دین الهی که در منطقه جنوب غربی آسیا
ظهور کرده‌اند را نام ببرید.

فعالیت‌های اقتصادی

* اغلب کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا دارای ذخایر نفت و گاز، این ثروت خدادادی هستند، اما متأسفانه بیشتر آنها از نظر اقتصادی به صادرات نفت وابسته بوده و ماشین‌آلات، موادغذایی، دارو و انواع کالاهای مصرفی دیگر از کشورهای پیشرفته وارد می‌کنند. کشور عربستان علاوه بر صادرات نفت، همه ساله درآمد زیادی را از طریق مراسم حج و سفر میلیون‌ها زائر به این کشور نصیب خود می‌کند.

* بعضی کشورهای منطقه توانسته‌اند از طریق روتق گردشگری یا تجارت و بازرگانی، اقتصاد خود را متحول کنند و درآمد زیادی به دست بیاورند، مانند ترکیه و امارات متحده عربی.

برج‌های تجاری دبی، امارات متحده عربی

استانبول، ترکیه

* برخی کشورهای دیگر منطقه نیز به دلیل جنگ، اشغال نظامی توسط آمریکا و نبود امنیت، توانسته‌اند از نظر اقتصادی پیشرفت کنند و وضعیت چندان مناسبی ندارند، مانند: عراق و افغانستان.

۴- در منطقه جنوب غربی آسیا فعالیت‌های اقتصادی چونه است؟

- خلاصه جواب سوال ۴:
- اغلب کشورهای این منطقه ذخایر بزرگ نفت و گاز دارند و صادر می‌کنند؛
 - برخی از کشورها مانند ترکیه و امارات از راه گردشگری درآمد خوبی دارند؛
 - برخی کشورها مانند عراق و افغانستان به دلیل جنگ‌های طولانی وضع اقتصادی خوبی ندارند.

◦ کابل، افغانستان

* برخی کشورهای دیگر منطقه نیز به دلیل جنگ، اشغال نظامی توسط آمریکا و نبودن امنیت، توانسته‌اند از نظر اقتصادی پیشرفت کنند و وضعیت چندان مناسبی ندارند، مانند: عراق و افغانستان.

فعالیت

- ۸- با توجه به نقشه صفحه ۱۲۲، وسیع‌ترین کشور منطقه آسیای جنوب غربی کجا است و چقدر جمعیت دارد؟ آیا جمعیت این کشور نسبت به مساحت آن زیاد است یا کم؟ چرا؟
- ۹- گفتوگو کنید: به نظر شما کشورهایی که اقتصاد آنها وابسته به نفت است، با چه مشکلاتی روبرو می‌شوند؟
- ۱۰- کدام عوامل مردم منطقه آسیای جنوب غربی را به هم تزدیک‌تر می‌کند؟
- ۱۱- کاربرگه شماره (۱۳) نقشه‌خوانی آسیای جنوب غربی را انجام دهید.

فعالیت شماره ۸:

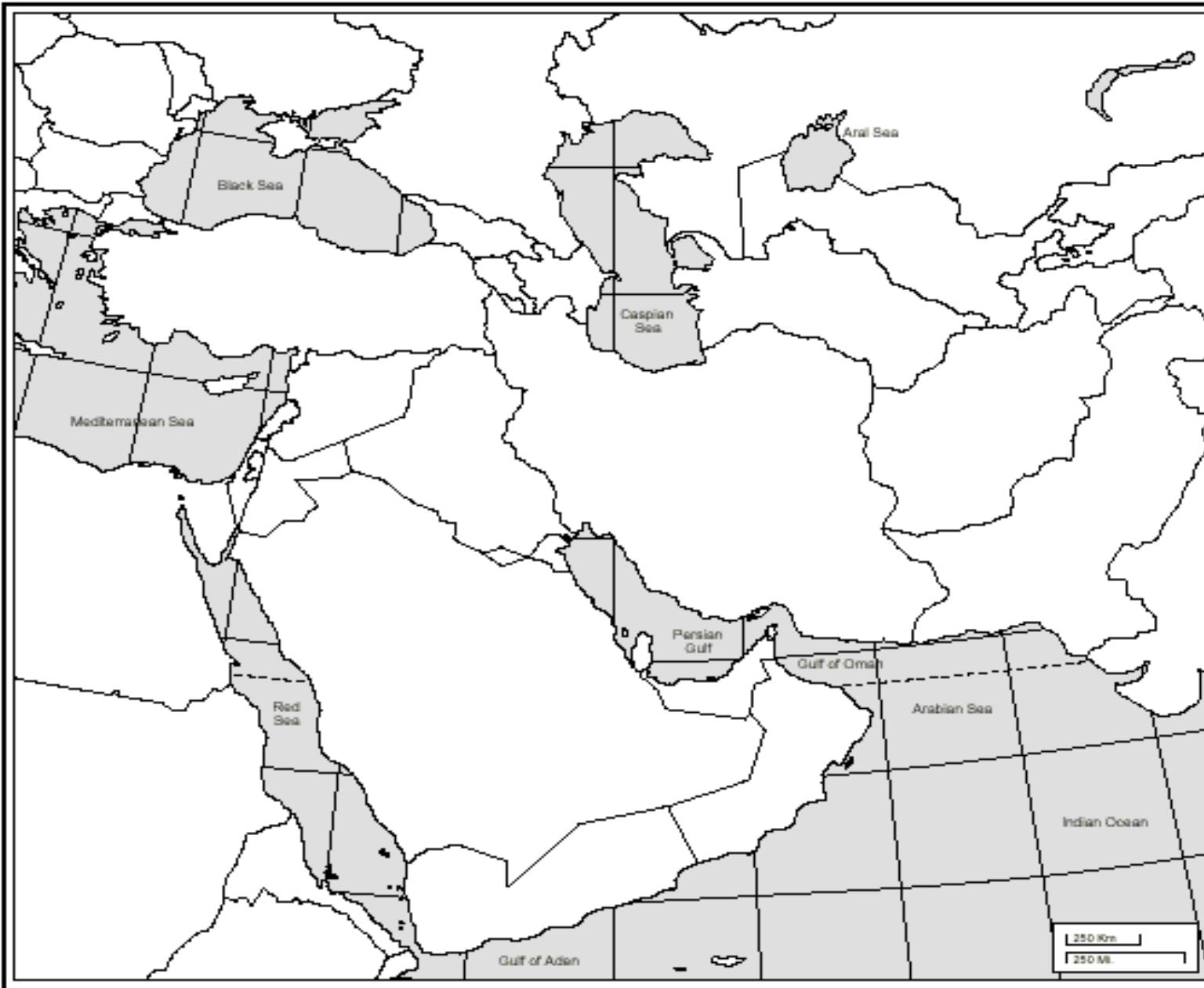
عربستان است با ۳۳ میلیون نفر جمعیت که این جمعیت نسبت به مساحت این کشور بسیار کم است زیرا بیشتر خاک عربستان را بیابان‌های بزرگ تشکیل داده‌اند و امکان کشاورزی و تولید غذا کم است.

فعالیت شماره ۹:

بیشتر این کشورها وارد کننده لوازم صنعتی از دیگر کشورها هستند و پولی که از صادرات نفت به دست می‌آورند را در واردات کالاهای دیگر خرج می‌کنند.

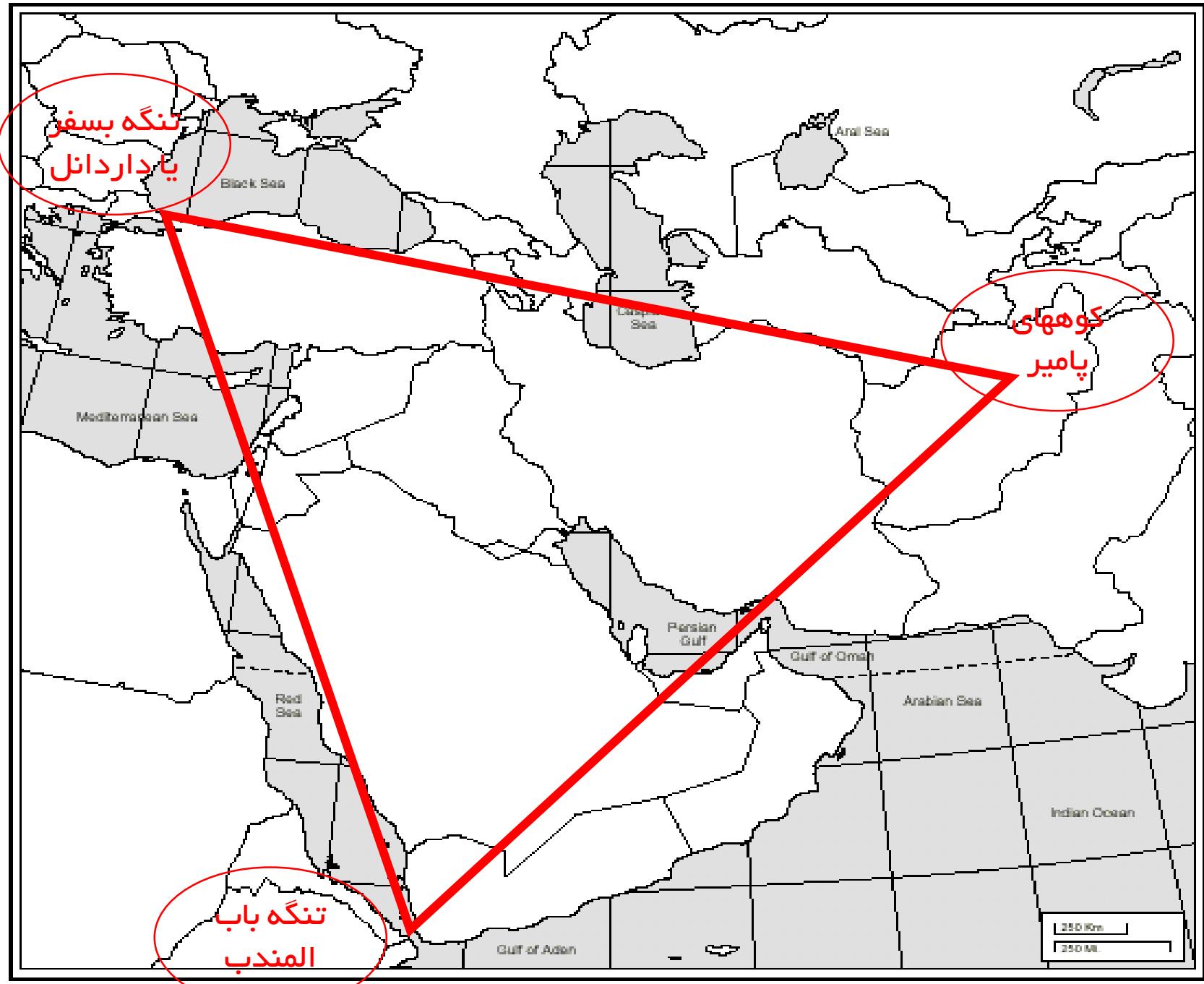
فعالیت شماره ۱۰:

دین اسلام - منابع مشترک نفت و گاز - تاریخ و فرهنگ مشترک - زبان عربی

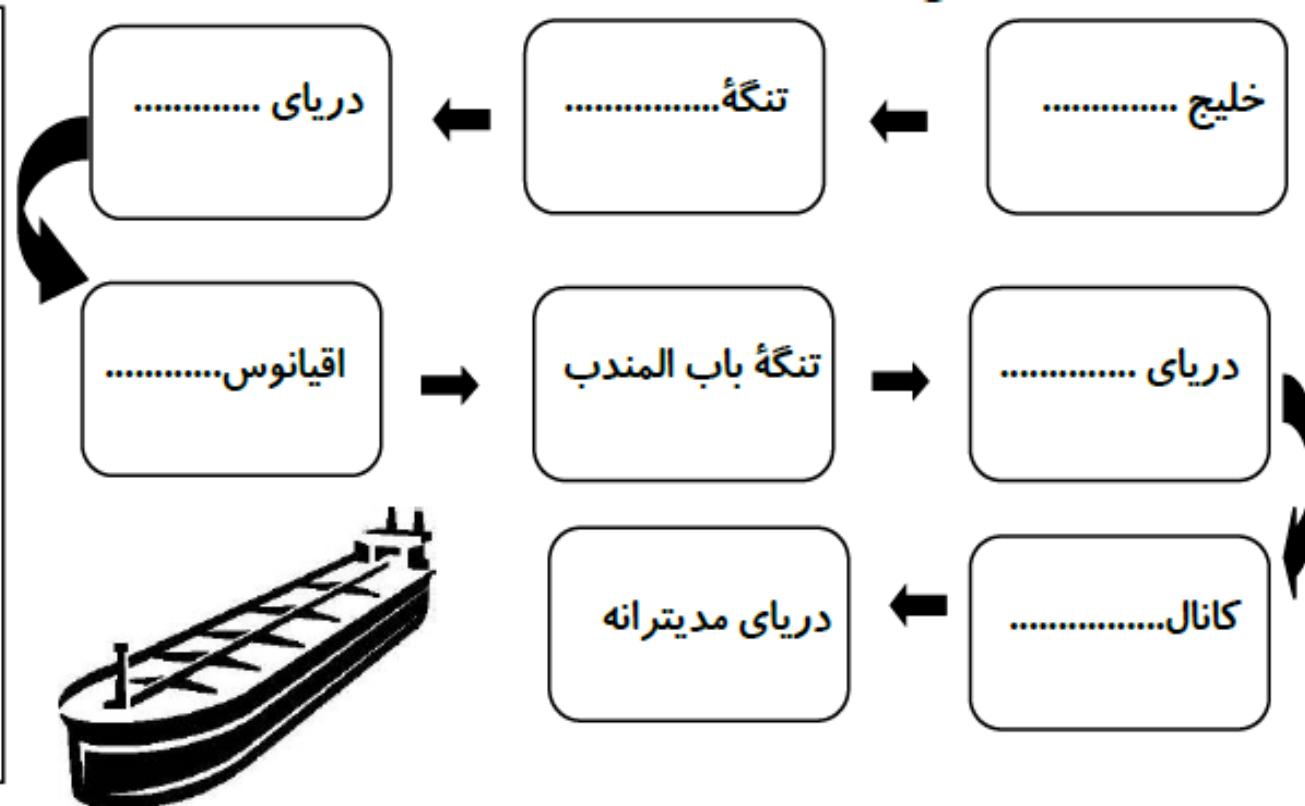
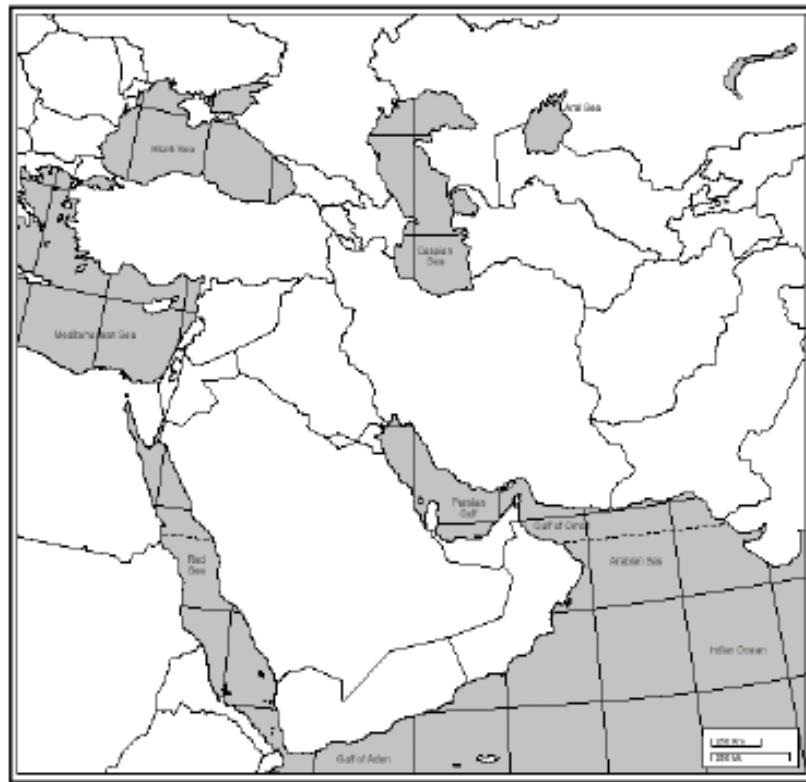

سؤال انتقامی: بر روی نقشه، مسیر سه
ضلعی که منطقه جنوب غربی آسیا را در
خود جای داده دنبال و رأس هر ضلع را
پیدا کنید و نامش را بنویسید.

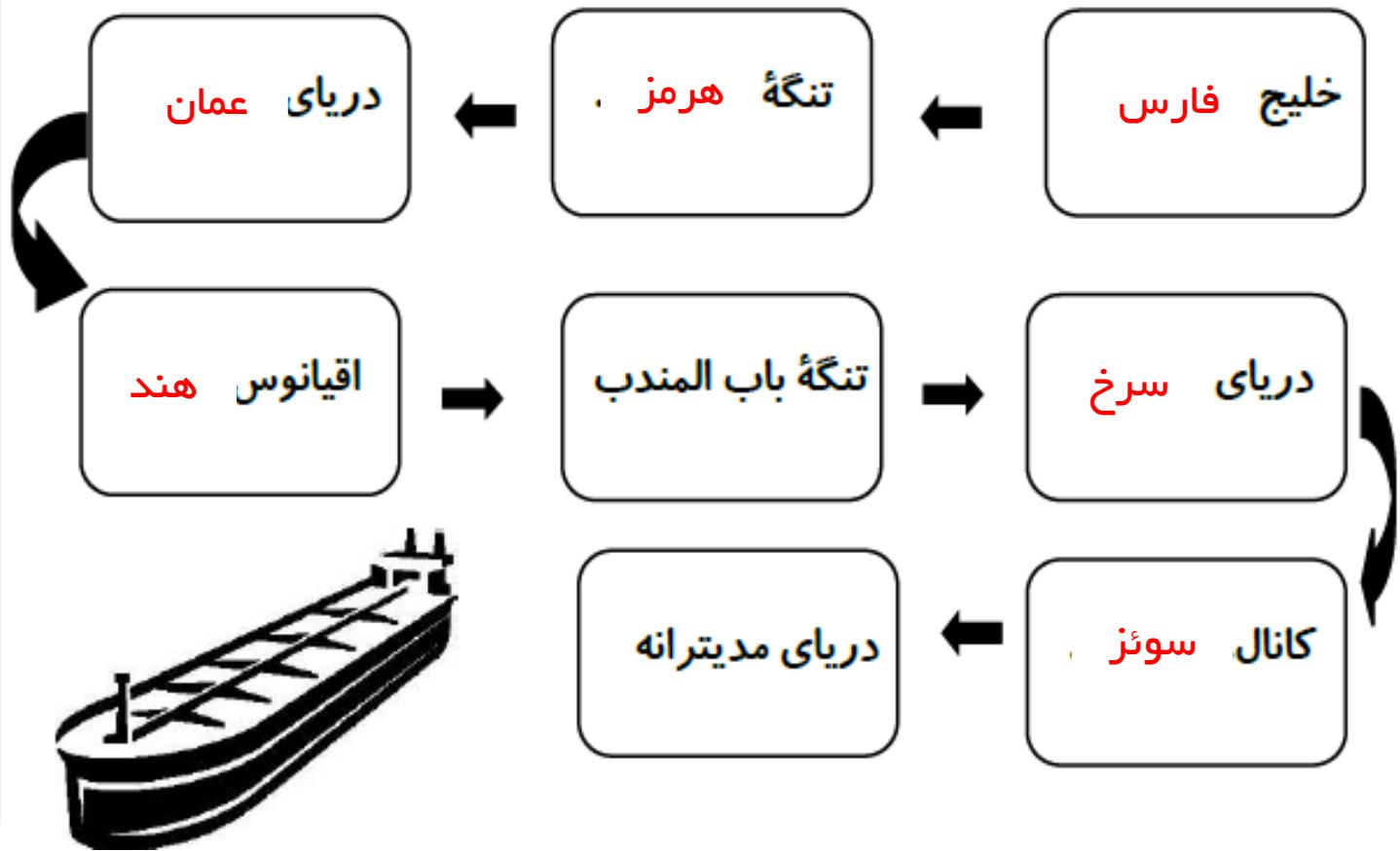
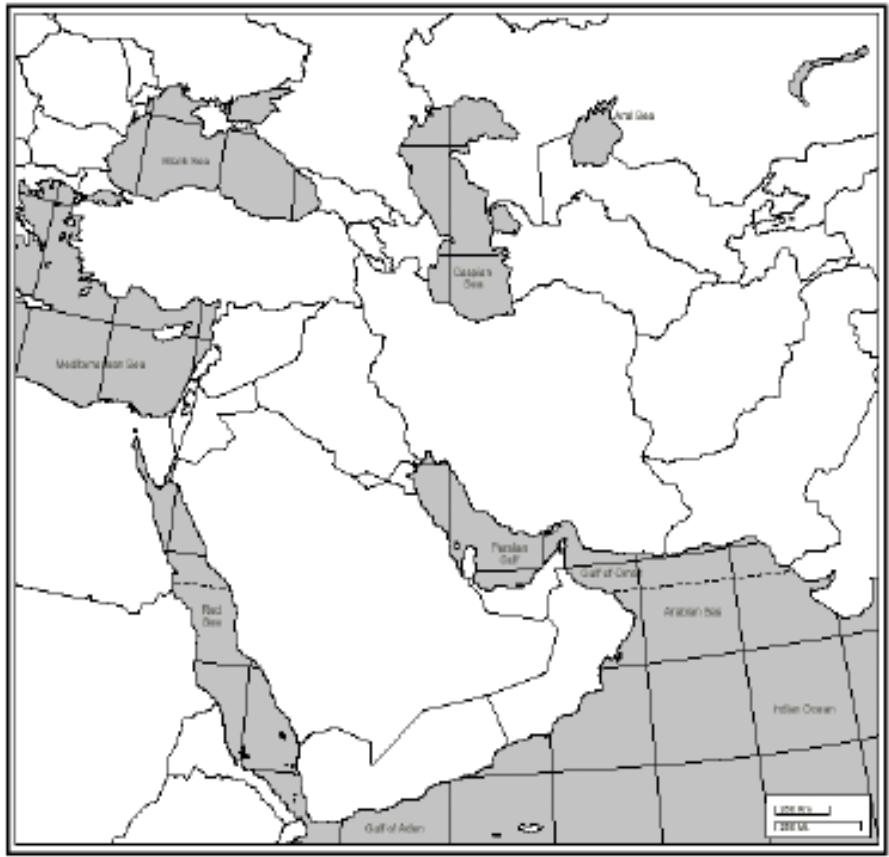
جواب در صفحه ۱۲۲ کتاب و صفحه بعد!

سؤال همچم - یک کشتی نفتکش از خلیج فارس به سمت دریای مدیترانه حرکت می‌کند تا نفت خود را به کشورهای اروپایی برساند. با توجه به نقشه مشخص کنید که این کشتی از چه مکان‌های جغرافیایی می‌گذرد و در داخل بیضی‌ها بنویسید.

جواب در صفحه بعد

سوالات درس ۲۰

۱- چرا منطقه جنوب غربی آسیا منطقه‌ای استراتژیک است؟

ایران در منطقه جنوب غربی آسیا که یکی از مناطق راهبردی^۱ (استراتژیک) جهان است، واقع شده است. این به چه معنا است؟

چرا این منطقه، استراتژیک است؟

۱- این منطقه در کانون اتصال سه قاره آسیا، اروپا و افریقا قرار دارد. آبراهه‌های مهمی جوں تنگه‌های هرمز، پسر، دارالائل و باب‌المندب در این منطقه قرار دارند. از طریق این آبراهه‌های مهم، دریاهای منطقه به یکدیگر می‌پیوندد و به آب‌های آزاد اقیانوس‌ها راه می‌یابند. موقعیت بندرگاهی برای کشورها اهمیت زیادی دارد، جوں استفاده از حمل و نقل ارزان کالاها و انرژی را می‌سازد.

آیا می‌دانید حمل و نقل دریایی، بسیار ارزان‌تر از حمل و نقل جاده‌ای تمام می‌شود؟

جاده‌جایی بارهای بسیار سختگین و حجم، فقط با کشتی میسر است. با کامیون‌ها و تریلی‌های دار حمل و نقل جاده‌ای حداقل می‌توان باری به وزن صد تن را جاده‌جا کرد ولی به وسیله کشتی صدها هزار تن بار به راحتی حمل و نقل می‌شود. خستاً جاده‌جایی بر توسط کشتی، محدودیت‌ها و موانع حمل و نقل جاده‌ای را نیز ندارد جوں در دریامی‌توان کیلومترها را در آبدون برخورده مانع طی کرد.

حمل بار با کشتی، ایران

تنگه پسر، ترکیه

۳- این منطقه، کانون جهان اسلام است. مکه و مدینه که مقدس‌ترین شهرهای مسلمانان هستند، هر ساله در هنگام مراسم حج، صدها هزار نفر را در خود جای می‌دهند و اجتماع بزرگ و باشکوهی در آنها به وجود می‌آید.

مسجدالحرام، سعی صفا و مروه

مراسم افطاری در مسجد النبی، مدینه

۲- این منطقه، اثبات مهم منابع انرژی در جهان است. حدود دو سوم ذخایر شناخته شده نفت جهان و حدود یک سوم منابع گازی جهان در این منطقه قرار دارد که البته بخش بزرگی از آنها در منطقه خلیج فارس واقع است. کشورهای عمدتاً صادرکننده نفت، مانند عربستان، ایران، عراق، کویت و امارات متحده عربی در این منطقه واقع هستند. بنابراین، اقتصاد و صنعت جهان به شدت به منابع انرژی در این منطقه از جهان وابسته است.

برخی کشورهای منطقه سعی می‌کنند که از طریق پیمان‌های اقتصادی و فرهنگی با یکدیگر، بیشتر همکاری کنند، مانند پیمان سازمان همکاری اقتصادی (اکو) که نخست در سال ۱۳۴۱ بین ایران، پاکستان و ترکیه بسته شد و هم‌اکنون ده کشور منطقه عضو آن هستند.

۲- چرا منطقهٔ جنوب غربی آسیا منطقه‌ای پر تنش است؟

چرا جنوب غربی آسیا منطقه‌ای پر تنش است؟

جنوب غربی آسیا، منطقه‌ای پر کشمکش و تنش است. به جدول صفحهٔ رو به رو توجه کنید. در سی سال اخیر، جنگ‌ها و وقایع ناگواری در این منطقه رخ داده است. چرا؟

* همان‌طور که گفتیم بخش عمده‌ای از منابع انرژی مورد نیاز کشورهای صنعتی و راه‌های مهم حمل و نقل دریایی در این منطقه واقع است. به همین دلیل این منطقه مورد توجه قدرت‌های بزرگ جهانی است. البته در گذشته نیز دسترسی به آبهای خلیج فارس و اقیانوس هند، موضوعی مهم برای کشورهای قدرتمند بوده و همواره بر سر این موضوع با یکدیگر به رقابت و تلاش می‌پرداخته‌اند.

* متأسفانه حکومت بعضی کشورهای منطقه به قدرت‌های بزرگ وابسته‌اند و از نظر سیاسی از آنها پیروی می‌کنند. همچنین برخی از کشورها به شیوهٔ پادشاهی، امیرنشینی و موروثی اداره می‌شوند، مردم نقش چندانی در حکومت ندارند و به آنها اجازه دخالت و مشارکت در امور سیاسی داده نمی‌شود.

* رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) با حمایت آمریکا و انگلیس علاوه بر سرکوب مردم مظلوم فلسطین، به توطئه و دشمنی با مسلمانان کشورهای منطقه می‌پردازد.

* آمریکا، انگلستان و برخی کشورهای قدرتمند دیگر برای حفظ منافع خود در منطقه، در کشورهای وابسته، پایگاه‌های نظامی ایجاد نموده و در این پایگاه‌ها، تسليحات نظامی مختلف انبار و نیروهای نظامی، مستقر کرده‌اند.

- خلاصه جواب سوال ۲:
- حمل و نقل و دسترسی به انرژی
 - وابستگی سیاسی برخی کشورها
 - وجود اسرائیل
 - وجود پایگاه‌های نظامی آمریکا

برخی جنگ‌های منطقه و زمان وقوع انها در سی سال اخیر

در ۳۵ سال گذشته	حملات نظامی رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) به جنوب لبنان، نوار غزه و اردوگاه‌های فلسطینی‌ها
۱۳۵۸	حمله نظامی شوروی سابق به افغانستان و اشغال آن
۱۳۵۹	جنگ تحمیلی رژیم بعضی عراق علیه ایران
۱۳۶۹	حمله نظامی رژیم بعضی عراق به کویت
۱۳۶۹	حمله نظامی آمریکا و انگلیس به عراق
۱۳۸۰	حمله نظامی آمریکا به افغانستان و اشغال آن
۱۳۸۲	اشغال نظامی عراق توسط آمریکا

فعالیت

- به چند گروه تقسیم شوید و با هم فکری به پرسش‌ها، پاسخ دهید.
- ۱- چرا دسترسی به دریا و آب‌های آزاد اقیانوس‌ها، تا این حد برای کشورها، مهم است؟ دلیل بیاورید.
 - ۲- متن را بخوانید و علل کشمکش‌ها و جنگ‌های منطقه آسیای جنوب غربی را به طور خلاصه، فهرست کنید.
 - ۳- اگر در منطقه به جای اختلاف‌ها، صلح و آشتی و همکاری بین کشورها برقرار شود، چه پیامدهایی برای مردم منطقه دارد؟

جواب فعالیت شماره ۱:
زیرا ۹۰ درصد تجارت کالا در جهان از طریق راههای دریایی انجام می‌شود.

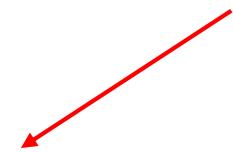
جايكاه ايران در منطقه

جایگاه ایران در منطقه

ایران کشوری قدرتمند در جنوب غربی آسیا است و در این منطقه جایگاه خاصی دارد:

- * مردم ایران به رهبری امام خمینی برای از بین بردن ظلم و ستم و برقراری استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی، مبارزه کردند و انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به پیروزی رسید. انقلاب اسلامی ایران الگویی برای مردم کشورهای دیگر است تا علیه ظلم و استبداد داخلی و قدرت‌های بزرگ خارجی بدپا خیزند و چهره‌ای متعالی از اسلام به جهانیان عرضه کنند. امروزه، جمهوری اسلامی ایران از مردم مظلوم همه کشورها بهویژه فلسطین حمایت می‌کند.
- * کشور ایران اگر چه از اقوام مختلف تشکیل شده است، اما این اقوام همواره با یکدیگر وحدت و همبستگی داشته و از کشور دفاع کرده‌اند.
- * کشور ایران از نظر وسعت دومین کشور وسیع و از نظر جمعیت نیز دومین کشور پر جمعیت آسیای جنوب غربی است.
- * کشور ایران دارای منابع مهم انرژی است و از نظر داشتن منابع نفت، مقام چهارم و منابع گاز، مقام اول را در منطقه دارد.
- * ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی پیشرفت‌های زیادی در علم و فناوری داشته است. آیا می‌توانند نمونه‌هایی از پیشرفت‌های علمی ایران را بیان کنید؟
- * کشور ایران به دلیل داشتن سواحل طولانی و موقعیت بندرگاهی و دسترسی به آب‌های آزاد جایگاه ممتازی در منطقه دارد.

۳- ایران به عنوان کشوری قدرتمند در منطقه جنوب غربی آسیا چه جایگاهی دارد؟

خلاصه جواب سوال ۳:

- ایران الگوی انقلاب اسلامی برای سایر کشورهای است
- وحدت اقوام ایرانی در دفاع از کشور
- ایران دومین کشور وسیع منطقه است
- منابع مهم نفت و گاز در ایران وجود دارد
- پیشرفت‌های علمی زیادی در ایران شده است
- ایران ساحل طولانی و دسترسی به آب‌های آزاد دارد
- ایران جزایر زیادی در منطقه دارد
- ایران نیروی نظامی قوی دارد

۴- برخی از جزایر مهم ایران در خلیج فارس را نام ببرید.

* به نقشه توجه کنید. طول سواحل ایران در خلیج فارس و دریای عمان (مکران) با در نظر گرفتن بربدگی های ساحل، ۲۰۴۳ کیلومتر است که از اروندرود در جنوب غرب تا تنگه هرمز و از آنجا تا بندر گواتر (گوادر) در جنوب شرق امتداد دارد. در این سواحل طولانی، بنادر مهم بازرگانی و نفتی به وجود آمده اند که در سال ششم با آنها آشنا شدید. کشور ایران در آب های خلیج فارس، جزیره های فراوانی دارد که از مهم ترین آنها می توان به خارک، کیش، قشم، لارک، لاوان، تن بزرگ، تن بچک،

ابوموسی و... اشاره کرد. این جزیره ها از نظر استخراج نفت، بازرگانی تجارت و نظامی اهمیت دارند. این جزایر را روی نقشه پیدا کنید و دور آنها خط بکشید. تنگه هرمز، یک آبراهه بین المللی است که همه کشورها حق دارند بر طبق قوانین رفت و آمد در تنگه ها با کشتی از آن عبور کنند.

۵- چرا فلسطین مهمترین مسئله جهان
اسلام است؟

- ۱- این سرزمین مهد ادیان الهی و محل زندگی بسیاری از پیامبران بوده و اماکن مقدس بسیاری در آن واقع شده است.
از این جهت، کانون توجه بسیاری از مردم جهان از جمله مسلمانان، مسیحیان و یهودیان است.
 - ۲- کشور فلسطین در محل تقاطع سه قاره آسیا، افریقا و اروپا قرار دارد و راه‌های ارتباطی زمینی این سه قاره از این منطقه می‌گذرد. چنین مناطقی در جهان، از اهمیت بالایی برخوردارند.
 - ۳- تشکیل دولت جعلی اسرائیل در قلب دنیای اسلام (فلسطین)، دارای یک هدف بلند مدت استکباری است، زیرا ادامه حیات و فعالیت اسرائیل، این تضمین را به صهیونیست‌ها می‌دهد که اگر زمانی دولت اسلامی مقتدری در این منطقه به وجود آمد، اسرائیل با آن مقابله کند و بتواند جلوی نفوذ آن را بگیرد.
 - ۴- یکی از مهم‌ترین آبراه‌های جهان از این منطقه و تزدیک فلسطین عبور می‌کند و ارتباط بین غرب و شرق را فراهم می‌کند (مسیر آبی دریای مدیترانه - دریای سرخ - اقیانوس هند)؛ روزانه کشتی‌های فراوانی در این مسیر در رفت و آمدند و کالاهای مبادله شده بین کشورها از جمله نفت را جابه‌جا می‌کنند.
- علاوه بر این، تکلیف دینی و همچنین وظیفه انسانی هر فرد آزاده‌ای است که اگر دشمنان، قطعه‌ای از خاک کشوری دیگر را غصب کنند و به مردم آن کشور ظلم کنند، به یاری آن مردم و مبارزه با دشمنان بستابد.

جواب فعالیت شماره ۱۴:

الف) مدیترانه - شرق

ب) از شمال با لبنان؛ از شرق با سوریه و اردن؛ از غرب با مصر

ج) غزه در جنوب غربی فلسطین و در همسایکی مصر است؛ امروزه یک اردوگاه و بزرگترین زندان جهان است که مردمانش دسترسی همیشگی به آب و برق و غذا ندارند.

فعالیت

با توجه به نقشه صفحه قبل بگوید :

۴- الف) فلسطین در ساحل کدام دریا قرار دارد؟ در کدام سمت؟ ب) کشور فلسطین با کدام کشورها همسایه است؟ پ) نوار غزه

در کدام بخش قرار دارد؟ روی نقشه نشان دهید. درباره نوار غزه چه می دانید؟

۵- متن مربوط به چگونگی اشغال فلسطین را در زیر بخوانید و سپس داوطلب شوید که موضوع را به طور شفاهی برای دوستانان بازگو کنید. چرا مانسبت به سرنوشت فلسطین حساس هستیم؟

از زمان اسغال این دستور ناتون، مردم فلسطین طی سالیان دراز علیه انتقالحران مبارزه تردید و دست از مقاومت برای بازپس‌گیری سرزمین خود برنداشته‌اند. رژیم اشغالگر قدس نیز با بی‌رحمی تمام، همچنان حمله به اردوگاه‌های فلسطینیان و دستگیری و کشتن جوانان فلسطینی را ادامه داده است. به اعتراضات شجاعانه و مداوم (همیشگی) مردم غیرمسلح فلسطین در مقابله با رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) در اصطلاح سیاسی «انتفاضه» می‌گویند.

- مبارزان فلسطینی با تنها سلاح خود که قلوه سنگ است با نظامیان سرکوبگر اسرائیلی مبارزه می‌کنند.

سوالات درس ۲۱

۱- اروپا از اطراف به کدام دریا و اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟

درس ۲۱

ویژگی‌های طبیعی و انسانی اروپا

اروپا

موقعیت و وسعت

قاره اروپا را می‌توان دنباله قاره پهناور آسیا باخشی از اوراسیا دانست به نقشه رو به رو نگاه کنید. اروپا از اطراف به کدام دریاها و اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟

جواب سوال ۱:

از شمال به اقیانوس منجمد شمالی
از غرب به اقیانوس اطلس
از جنوب به دریای مدیترانه

اکنون با استفاده از نمودار وسعت قاره‌ها در درس نوزدهم، وسعت اروپا را با سایر قاره‌ها مقایسه کنید. همان‌طور که در یافتد اروپا از کم وسعت‌ترین قاره‌های جهان است.

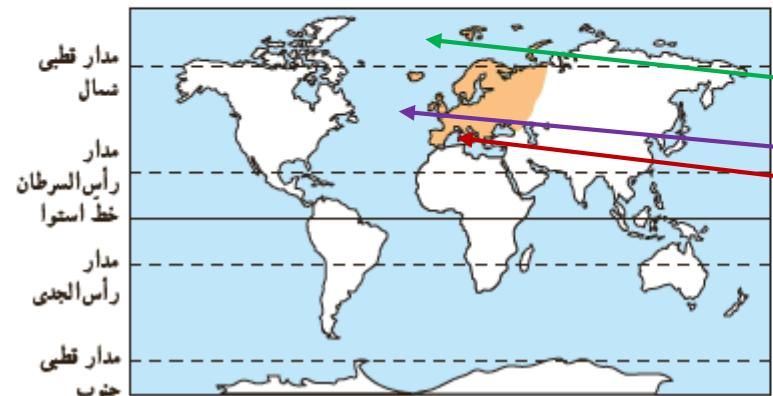
ناهمواری‌های اروپا

به طور کلی ناهمواری‌های اروپا به دو بخش تقسیم می‌شود: اروپای پیر و اروپای جوان.

* در مناطق شمالی اروپا، فرسایش طولانی مدت موجب شده است که کوه‌ها کم ارتفاع و قله‌ها گندی‌شکل و دره‌ها باز باشند. در این منطقه، جلگه‌های پهناور و دریاچه‌های بسیار وجود دارد. از نظر زمین‌شناسی به این بخش وسیع از اروپا، اروپای پیر می‌گویند.

نقشه طبیعی
اروپا

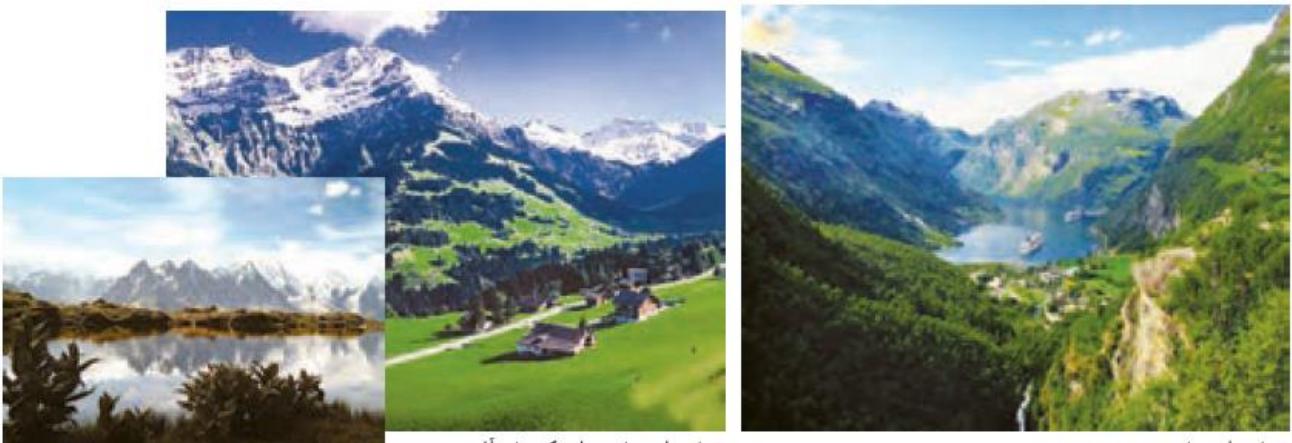
۲- ناهمواری‌های اروپا کدامند؟ توضیح دهید.

ناهمواری‌های اروپا

به طور کلی ناهمواری‌های اروپا به دو بخش تقسیم می‌شود: اروپای پیر و اروپای جوان.
* در مناطق شمالی اروپا، فرسایش طولانی مدت موجب شده است که کوه‌ها کم ارتفاع و قله‌ها گنبدی‌شکل و دره‌ها باز باشند. در این منطقه، جلگه‌های پهناور و دریاچه‌های بسیار وجود دارد. از نظر زمین‌شناسی به این بخش وسیع از اروپا، اروپای پیر می‌گویند.

* در جنوب اروپا، چین خوردگی‌ها و رشته‌کوه‌های بلند دیده می‌شود. قله کوه‌ها، نوک تیز و دامنه کوه‌ها اغلب دارای شیب تند و دزدهای تنگ می‌باشد. به این منطقه اروپا که در آن آتش‌شانها و زمین‌لرزه‌های نیز رخ می‌دهد، اروپای جوان می‌گویند. رشته‌کوه‌های آلپ و پیرنه، در این منطقه قرار دارند. قله مون بلان با ارتفاع ۴۸۰۸ متر بلندترین قله رشته‌کوه آلپ است.

ناهمواری‌های جوان، کوه‌های آلپ

ناهمواری‌های پیر، نروژ

خلاصه جواب سوال ۲:

اروپای جوان	اروپای پیر	
نوك تیز و بلند	گنبای و کم ارتفاع	قله ها
تنگ و به شکل ۷	باز و به شکل U	دره ها
با تثیب تندر	کم تثیب و ملایم	دامنه کوهها
>ار>	<دار<	زمین لرزه و فعالیتهای آتش فشانی

آب و هوا

به طور کلی اروپا قاره‌ای با آب و هوای معتدل، سرسیز و بدون بیابان است. به نقشه طبیعی اروپا دقت کنید:

● منظره‌ای از لابلند* در شمال اروپا

- بخش شمال قاره اروپا یعنی قسمت‌های شمالی شبه‌جزیره اسکاندیناوی* و ایسلند به قطب شمال تزدیک هستند و آب و هوای قطبی و سرد دارند.

۳- انواع آب و هوای اروپا را نام
برده و ویژگیهای آن را توضیح دهید.

- مناطق مجاور اقیانوس اطلس نظیر انگلستان و ایرلند، آب و هوای معتدل اقیانوسی دارند و عبور جریان دریایی آب گرم* گلفاستریم از این سواحل در فصل زمستان موجب می‌شود که هوای ملایم‌تر شود.

- مناطق جنوبی اروپا که در سواحل مدیترانه واقع شده‌اند (مانند کشورهای اسپانیا و ایتالیا) آب و هوای مدیترانه‌ای دارند. این نوع آب و هوای زمستان‌های معتدل و مرطوب و تابستان‌های گرم و خشک دارد.

- مرکز و شرق اروپا به دلیل دوری از دریاها آب و هوای قاره‌ای یا بری دارد و میزان بارندگی در آنجا کم است.

روز دانوب، آلمان

رودها

در اروپا، رودهای پرآب و دائمی زیادی وجود دارند. از این رودها برای آبیاری زمین‌های کشاورزی، تولید انرژی الکتریکی و حمل و نقل و کشتیرانی استفاده می‌شود.

رودهای دانوب، ولگا، راین، دُن و

الب، مهم‌ترین رودهای اروپا هستند.

دانوب طویل‌ترین رود اروپا است که از چند کشور عبور می‌کند.

۴- اهمیت رودهای اروپا در چیست؟

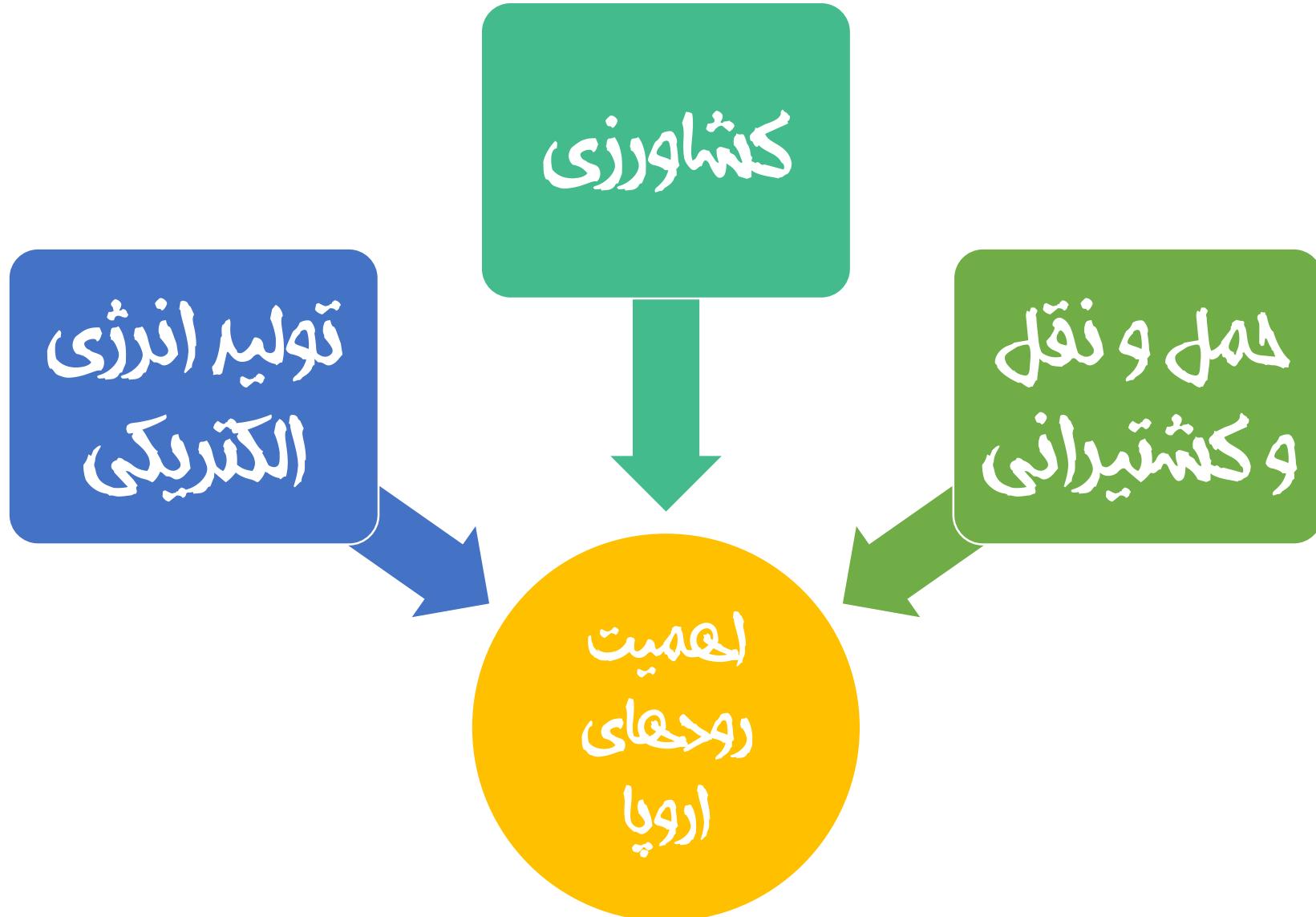
۵- طولانی‌ترین(طویل‌ترین) رود اروپا کدام است؟

از نظر من ولگا طولانی‌تره ولی چون کتاب نوشته
دانوب من هر دو تا رو توی امتحان می‌پذیرم!

فعالیت

۱- کاربرگه (۱۵) نقشه‌خوانی قاره اروپا را در کلاس، کامل کنید.

کاربرگ شماره ۱۵ با توجه به نقشه
صفحه ۱۳۶ انجام شود

۶- چرا قاره اروپا پر جمعیت و متراکم است؟

به نمودار مقایسه‌ای جمعیت قاره‌ها در فصل ۹ دقت کنید. قاره اروپا اگرچه قاره‌ای کم‌وسعت است، اما یکی از متراکم‌ترین قاره‌های جهان محسوب می‌شود. شرایط مساعد طبیعی چون آب و هوای معتدل و ریزش باران کافی و رودهای پرآب و جلگه‌های پهناور از یکسو و پیشرفت در علم و فناوری از سوی دیگر، موجب شده است این قاره از نظر جمعیت، متراکم باشد.

البته علی‌رغم جمعیت زیاد و انبوه، رشد جمعیت در اروپا کاهش یافته و زاد و ولد در این قاره، کم شده است. به همین دلیل جمعیت سالم‌دان، افزایش یافته و جمعیت اروپا رو به پیری می‌رود.

○ چهره کودک سوندی و آلمانی

جمعیت

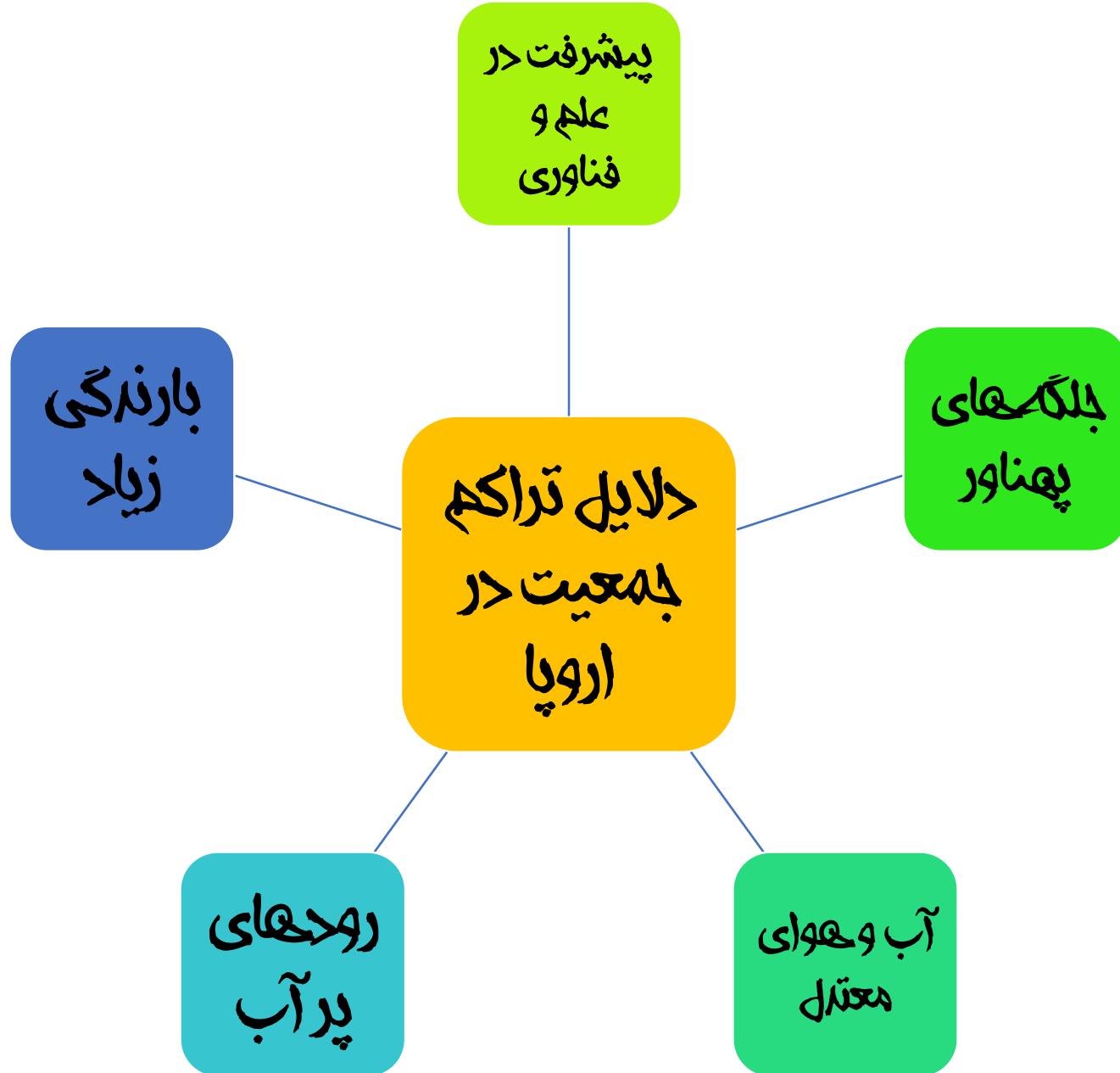
نژاد و زبان

اروپائیان از نژاد سفیدپوست هستند.

سه گروه عمده زبانی در اروپا وجود دارد :

- زبان‌های بارشۀ لاتین مانند ایتالیایی و اسپانیایی
- زبان‌های بارشۀ ژرمنی مانند آلمانی و انگلیسی
- زبان‌های بارشۀ اسلام و مانند روسی و لهستانی

۷- نژاد اروپاییان چیست؟

۸- دین مردم اروپا چیست؟

دین

تقسیم می‌شود.

بیشتر مردم اروپا پیرو دین حضرت مسیح (ع) هستند. دین مسیح به سه مذهب بزرگ کاتولیک، بروتستان و ارتدوکس

کاتولیک‌ها از رهبر مذهبی و روحانی خود، پاپ که محل اقامت او در واتیکان است، پیروی می‌کنند.

* مسلمانان نیز در قاره اروپا پراکنده‌اند، اما بیشتر آنها در شبه جزیره بالکان* زندگی می‌کنند.

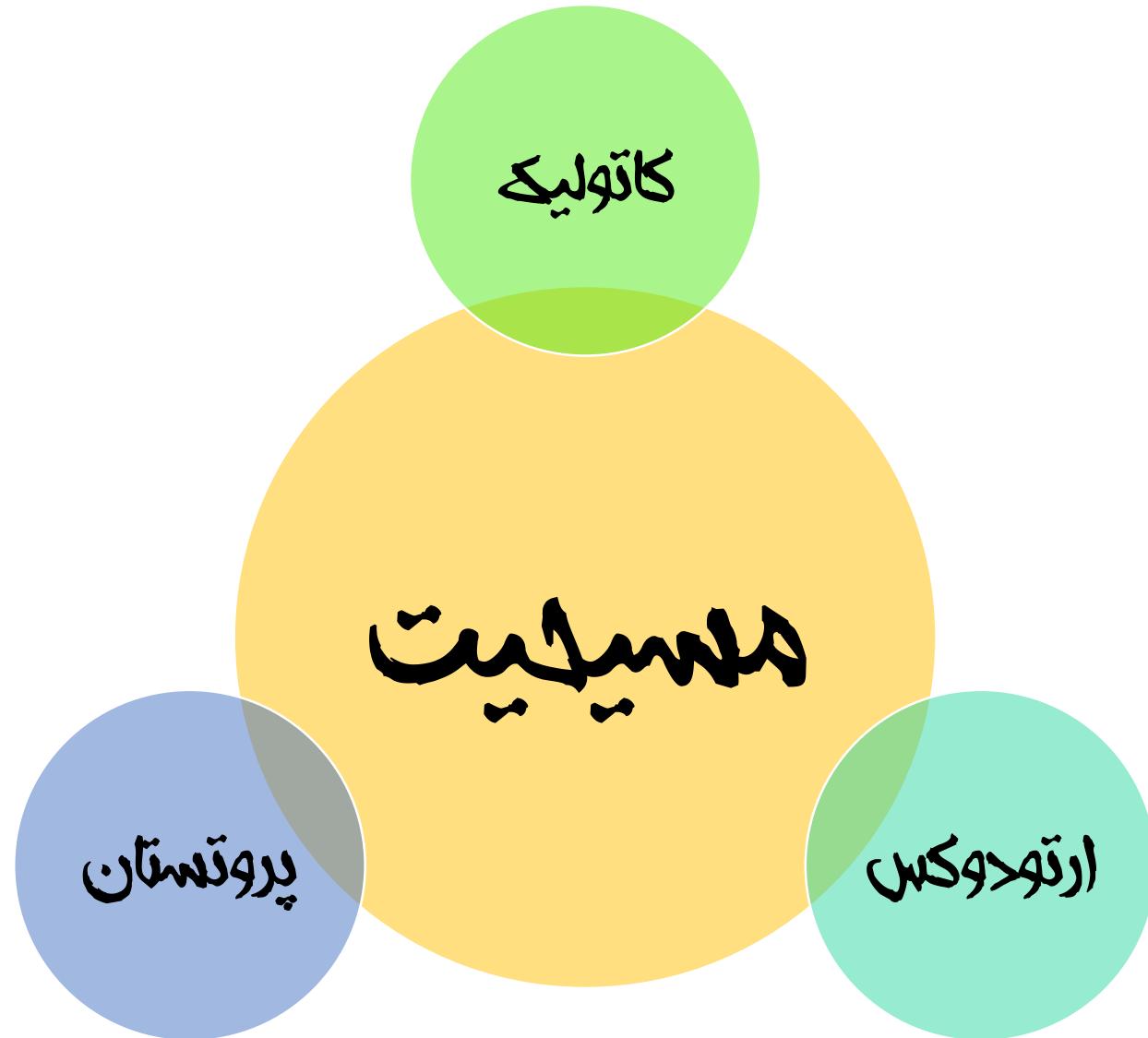
کشور واتیکان در کنار شهر رم، کوچک‌ترین کشور جهان است.

موزه واتیکان در شهر رم

اقتصاد اروپا

قاره اروپا از نظر اقتصادی پیشرفته است. میزان درآمد و سطح سواد و بهداشت و همچنین میزان طول عمر در این قاره، بالاست.

اقتصاد اروپا

قاره اروپا از نظر اقتصادی پیشرفته است. میزان درآمد و سطح سواد و بهداشت و همچنین میزان طول عمر در این قاره، بالاست.

* کشاورزی، تقریباً در همه جای اروپا رایج است و با استفاده از ماشین‌آلات مدرن و شیوه‌های علمی صورت می‌گیرد. در جنوب اروپا، آب و هوای مدیترانه‌ای موجب شده که محصولات ویژه‌ای چون زیتون، مرکبات و انگور به عمل آید. همچنین در اروپا دامداری و دامپروری با شیوه‌های صنعتی انجام می‌شود و میزان تولید محصولات گوشتی و لبنی زیاد است. کشورهایی چون هلند و دانمارک از تولیدکنندگان و صادرکنندگان بزرگ فرآورده‌های گوشتی و لبنی هستند.

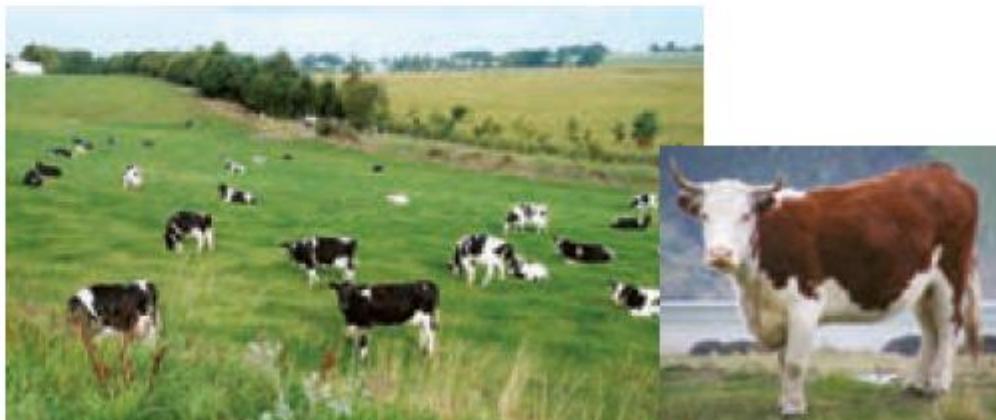
۹ - کشاورزی در اروپا چگونه است؟

خلاصه جواب سوال ۹ :

- کشاورزی مدرن و علمی انجام می‌شود.
- در جنوب اروپا که آب و هوای مدیترانه‌ای دارد زیتون، انگور و مرکبات به عمل می‌آید.
- در هلند و دانمارک دامداری صنعتی رونق دارد.

○ یک مزرعه کشاورزی در اروپا

○ پرورش گاو، فرانسه

○ صنعت خودروسازی، آلمان

* اروپا از مناطق مهم صنعتی جهان است و انواع کالاهای

ماشینآلات و ابزار را تولید و به کشورهای دیگر صادر می‌کند. آلمان، فرانسه، انگلستان و ایتالیا از کشورهای مهم صنعتی اروپا هستند.

البته منابع زیرزمینی و معادن قاره اروپا نمی‌توانند نیازهای

صنایع عظیم این قاره را برآورده سازند. به همین جهت کشورهای

صنعتی قاره اروپا به منابع و مواد اولیه کشورهای دیگر نیاز دارند و

واردکننده مواد اولیه (مانند نفت) هستند. البته کشورهای اروپایی،

سالیان دراز برای استفاده از منابع و معادن سایر سرزمین‌ها به استعمار

کشورهای دیگر دست زده‌اند.

۱۰ - صنعتی ترین کشورهای اروپا را نام ببرید.

۱۱ - چرا کشورهای اروپایی وارد کننده مواد اولیه مثل نفت هستند؟

کشورهای اروپایی، عضو اتحادیه اروپا هستند و

باهم در زمینه‌های سیاسی و اقتصادی، همکاری می‌کنند.

اغلب این کشورها، واحد پول ملی خود را به پول مشترک

جادههای گردشگری

اروپا به دلیل داشتن جاذبه‌های گردشگری طبیعی مانند سواحل طولانی و آفتابی، ورزش‌های زمستانی در کوههای آلپ و جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی چون بناهای تاریخی، موزه‌ها، کلیساها و... گردشگران زیادی را از سراسر دنیا به خود جذب می‌کند. فرانسه، اسپانیا و ایتالیا از مهم‌ترین کشورهای اروپا از نظر جذب گردشگر و به دست آوردن درآمد از این طریق هستند.

۱۲ - مهمترین کشورهای اروپا در جذب گردشگر کدامند؟

○ منظره خیابانی در پاریس

○ دریاچه جنووا بین فرانسه و سوئیس

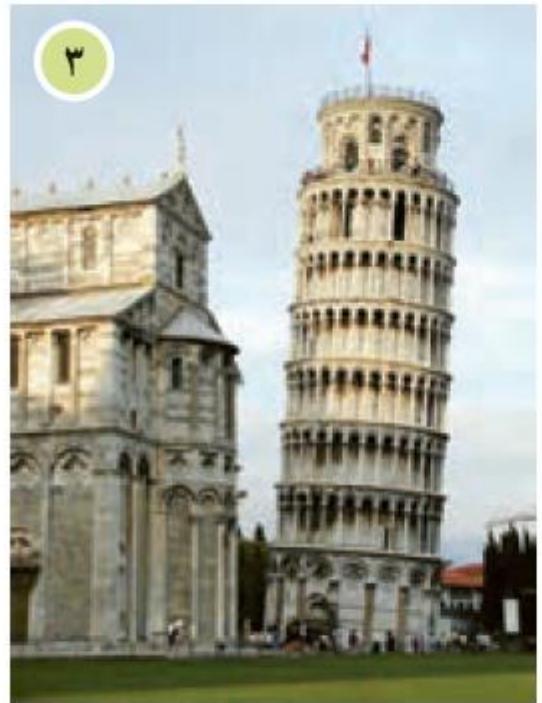

● منظره خیابانی در پاریس

● دریاچه جنووا بین فرانسه و سوئیس

جواب فعالیت شماره ۱ :
شکل سه: برج پیزا در ایتالیا
شکل چهار: شهر ونیز در ایتالیا

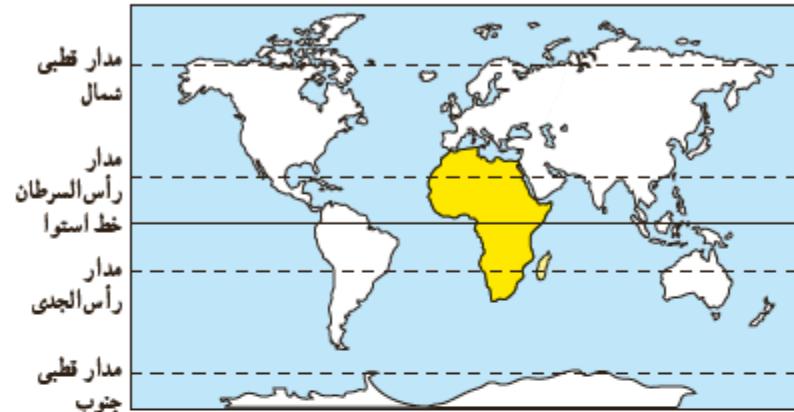
فعالیت

- ۱- حدس بزنید عکس های شماره (۳) و (۴) کدام مکان های گردشگری در اروپا را نشان می دهد.
- ۲- درباره سلام و احوال پرسی به دو باشه زبان کشورهای اروپایی (مثالاً فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی و ...) پرس و جو و در کلاس بیان کنید.

•سوالات درس ۲۲

درس ۲۲

ویژگی‌های طبیعی و انسانی افریقا

افریقا

موقعیت و وسعت

قاره افریقا بعد از آسیا دومین قاره وسیع جهان است.

به نقشه رو به رو توجه کنید. قاره افریقا بین کدامیک از اقیانوس‌ها قرار گرفته است؟ قاره افریقا در دو نیمکره شمالی و

جنوبی گسترده شده و مدار استوا از وسط آن عبور می‌کند.

این قاره از سواحل دریای مدیترانه تا دماغه امید نیک^{*} امتداد

یافته است. اکنون به نقشه طبیعی افریقا دقت کنید. این قاره از طریق کدام تنگه‌ها و کanal از آسیا و اروپا جدا می‌شود؟

اقیانوس هند در شرق و
اقیانوس اطلس در غرب

از طریق تنگه جبل الطارق از اروپا،
از طریق تنگه باب المندب و کanal
سوئز از آسیا جدا می‌شود.

ناهمواری‌های افریقا

افریقا، فلانه، وسیع و کم‌ارتفاع است و کوه‌های بلند کمتر در این قاره دیده می‌شود. تنها حین خوردگی، مهم افریقا در

ناهمواری‌های آفریقا

آفریقا، فلاتی وسیع و کم‌ارتفاع است و کوه‌های بلند کمتر در این قاره، دیده می‌شود. تنها چین‌خوردگی مهم آفریقا در شمال غربی این قاره، رشته‌کوه اطلس است. در شرق آفریقا، قلهای مرتفع کیا (۵۲۰۰ متر) و کلیمانجارو (۵۹۰۰ متر) قرار دارند. همچنین در ریاچه‌های زیادی در این منطقه وجود دارد که اغلب در اثر فروتنشستن زمین یا شکستگی‌های بزرگ در پوسته زمین به وجود آمده است. این شکستگی‌ها موجب می‌شود که آثارهایی در مسیر رود، پدید بیايد.

● آثار ویکتوریا در اثر فروتنشتن آب‌های رود زامبز در محل یک گسل (شکستگی)، پدید آمده است.

۱۴۲

۳- ناهمواری‌های آفریقا را نام ببرید.

خلاصه جواب سوال ۳:

- فلات وسیع و کم ارتفاع

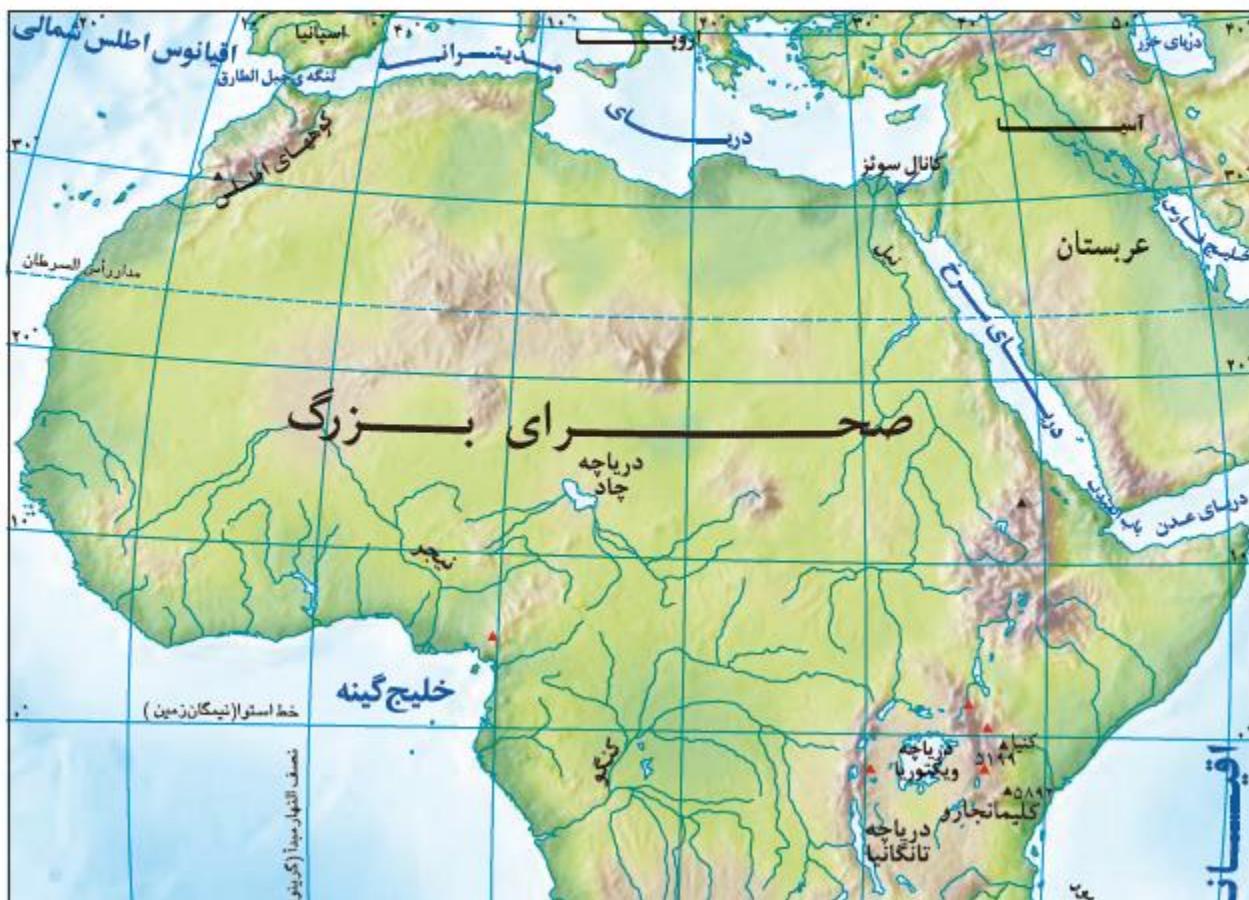
- شکستگی‌های بزرگ در پوسته زمین
- کناره‌های صاف و بدون بریدگی (خليج)

آیا می‌توانید چند دریاچه در شرق آفریقا از روی نقشه نام ببرید؟

برخلاف قاره اروپا که دارای بریدگی‌های زیادی در سواحل است، کناره‌های آفریقا صاف و بدون بریدگی (خليج) است. از اين رو کناره‌های اين قاره برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بنادر چندان مناسب نیست.

آیا می‌توانید چند دریاچه در شرق افریقا از روی نقشه نام ببرید؟

برخلاف قاره اروپا که دارای بریگی‌های زیادی در سواحل است، کناره‌های افریقا صاف و بدون بریگی (خلیج) است.
از این رو کناره‌های این قاره برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بنادر چندان مناسب نیست.

۴- چرا کناره‌های قاره افریقا برای پهلو گرفتن کشتی‌ها و ساختن بنادر چندان مناسب نیست؟

آب و هوای قاره آفریقا

- * به طور کلی قاره آفریقا آب و هوایی گرم دارد و در بیشتر قسمت‌های آن زمستان دیده نمی‌شود زیرا موقعیت آفریقا به گونه‌ای است که مدار استوا از وسط آن عبور می‌کند و خورشید در طول سال در مناطق استوایی و اطراف آن تا مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدى تقریباً عمود می‌تابد.
- * اما از نظر بارش این قاره به دو قسمت مرطوب و خشک، تقسیم می‌شود:

۱۴۳

آفریقای مرطوب (آفریقای سبز):

نواحی اطراف خط استوا (از شمال تا دریاچه چاد و از جنوب تا رود زامبزی) آب و هوای گرم و مرطوب دارد. در این منطقه باران فراوان و می‌بارد.

آفریقای خشک: هر چه از منطقه استوایی به سمت شمال و جنوب آفریقا پیش برویم، از میزان باران و رطوبت کاسته شده و کم به آب و هوای گرم و خشک تبدیل می‌شود، بدین ترتیب که در شمال آفریقا، صحراهای بزرگ و در جنوب آن بیابان کالاهاری دیده می‌شود.

۵- آب و هوای قاره آفریقا چگونه است؟
توضیح دهید.

خلاصه جواب سوال ۵:

از نظر دما: آفریقا قاره‌ای گرم است زیرا خط استوا از وسط آن آن عبور می‌کند و نور خورشید به بیشتر قسمت‌های این قاره عمود می‌تابد.

از نظر بارش: آفریقا به دو بخش آفریقای سبز (در یک سوم میانی قاره و در مجاورت خط استوا) و آفریقای خشک (در شمال و جنوب قاره) تقسیم می‌شود؛

بخش کوچک و باریکی از سواحل شمال آفریقا نیز آب و هوای مدیترانه‌ای دارند.

روز نیل از شهر قاهره پایتخت مصر عبور می کند.

رودها

رودهای نیل، کنگو، نیجر، اورانز و زامباز رودهای مهم و پرآب افریقا هستند. رودهای پرآب افریقا در مصب خود جلگه ها و دلتاهایی ایجاد کرده اند. برخی رودها در مسیر خود در جاهایی به شکستهای بزرگ زمین برخورد می کنند که برای کشتیرانی مناسب نیستند.

رود نیل، طولانی ترین رود جهان است (۶۶۹۵ کیلومتر).

۶- طولانی ترین(طويل ترين) رود جهان که در آفریقاست چه نام دارد؟

فعالیت

۲- کاربرگه شماره (۱۶) نقشه خوانی افریقا را در کلاس انجام دهید.

۳- جدولی ترسیم کنید. سپس به طور گروهی و با همفکری یکدیگر ویژگی های طبیعی افریقا و اروپا را مقایسه کنید (وسعت، ناهمواری، آب و هوا، رودها و سواحل).

۴- گفت و گو کنید :

- آیا ویژگی های طبیعی یک ناحیه مثل آب و هوا، رودها، بریدگی سواحل، پستی و بلندی ها و بوشش گیاهی بر فعالیت های انسان و زندگی او تأثیر دارد؟ چطور؟

- به نظر شما ویژگی های طبیعی قاره اروپا برای فعالیت های انسانی مناسب تر است یا افریقا؟ چرا؟ در کدام محیط انسان ها بیشتر باید تلاش کنند؟

- آیا انسان هامی توانند با مشکلات محیط طبیعی مقابله کنند و شرایط محیط را تحت کنترل (واپايش) خود در بیاورند؟ مثال بزنید.

جمعیت

به نمودار مقایسه‌ای جمعیت قاره‌ها در فصل ۹ توجه کنید. قاره افریقا با آنکه دومین قاره وسیع جهان است، اما نسبت به وسعت خود جمعیت کمی دارد. بخش‌های وسیعی از بیابان بزرگ افریقا و جنگل‌های انبوه استوایی، خالی از جمعیت است. در طول سالیان دراز، عدم رعایت بهداشت و شیوع بیماری‌های مختلف، خشکسالی‌ها و قحطی‌های بی دربی و جنگ‌ها، از افزایش جمعیت در این قاره جلوگیری کرده است. امروزه با بهبود واکسیناسیون و بهداشت، رشد جمعیت و زاد و ولد در قاره افریقا افزایش یافته است.

○ چهره کودکان افریقایی

۷- چرا قاره آفریقا نسبت به وسعت خود از جمعیت کمی برخوردار است؟

خلاصه جواب سوال ۷:

جنگل‌های
انبوه استوایی
بیابان‌های
بزرگ

جنگل‌های زیاد
نبود بهداشت
خشکسالی و
قطی

۸- تزاد و زبان مردم آفریقا چیست؟

نژاد و زبان

بیشتر مردم آفریقا از تزاد سیاهپوست هستند. مردم شمال صحرای بزرگ آفریقا که در مجاورت دریای مدیترانه زندگی می‌کنند و بخش کوچکی از جنوب قاره آفریقا، سفیدپوستند.

ساکنان کشورهای شمال صحرای بزرگ آفریقا مانند مصر، الجزایر و مراکش به زبان عربی صحبت می‌کنند. مردم سایر کشورهای آفریقایی به زبان محلی یا به زبان کشورهایی که قبلاً تحت نفوذ و استعمار آنها بوده‌اند (مانند فرانسوی یا انگلیسی) صحبت می‌کنند.

خلاصه جواب سوال ۸:
مردم آفریقا از تزاد سیاهپوست هستند ولی در نواحی شمال آفریقا در مجاورت دریای مدیترانه و همینطور در بخش کوچکی از جنوب آفریقا سفیدپوستان زندگی می‌کنند.

• شمال آفریقا از مصر تا مراکش

• مستعمرات سابق مانند غنا، آنگولا و آفریقای جنوبی

• سایر نقاط آفریقا

زبان عربی

زبان‌های اروپایی

زبان‌های بومی

۹- دین مردم آفریقا چیست؟

تجارت بردۀ از رویدادهای تلغی قارۀ آفریقا است.

دین

بیشتر مردم کشورهای شمال آفریقا مسلمان هستند. به نقشه صفحۀ بعد توجه کنید و تعدادی از کشورهای مسلمان را نام ببرید.
مردم سایر مناطق آفریقا اغلب به دین مسیح یا مذاهب ابتدایی اعتقاد دارند.

اقتصاد آفریقا

۱۰- عوامل توسعه نیافتگی قاره آفریقا را نام ببرید.

* قاره آفریقا از نظر منابع طبیعی، ثروتمند است. در این قاره معادن نفت، طلا، الماس، مس و جنگل‌های عظیم وجود دارد. با این حال قاره آفریقا در مقایسه با سایر قاره‌ها به دلایلی از توسعه و پیشرفت بازمانده است. به طور کلی عوامل توسعه نیافتگی قاره آفریقا را به دو گروه می‌توان تقسیم کرد :

- ۱- عوامل خارجی : از مهم‌ترین علل عدم پیشرفت قاره آفریقا، استعمار کشورهای اروپایی و غارت منابع آنها بوده است. امروزه نیز دخالت کشورهای قدرتمند در ایجاد جنگ‌ها و بحران‌ها در این قاره ادامه دارد.
 - ۲- عوامل داخلی : شرایط سخت محیطی (جنگل‌های انبوه، بیابان‌های وسیع، آب و هوای گرم)، شیوع بیماری‌ها، بیسواندی و آگاهی کم مردم، جنگ‌های داخلی و حکومت‌های وابسته و استبدادی نیز از علل عدم پیشرفت این قاره است.
- * کشورهای قاره آفریقا، بیشتر صادرکننده محصولات معدنی و کشاورزی هستند و مواد اولیه برای کارخانه‌های

عوامل داخلی

• جغرافیا - جنگ - بی‌سوادی - استبداد سیاسی - نبود بهداشت

عوامل خارجی

• استعمار کشورهای خارجی و غارت منابع آفریقا

۱۱ - جاذبه‌های گردشگری آفریقا را نام ببرید.

زامبیا ۳۳۶ دلار

چاد ۵۲ درصد مردم

جمهوری افريقيا مرکزي، ۱ معلم برای ۷۷ دانش آموز

اتيوبي ۱۶۰۰ کيلو كالوري

- مقایسه برخی شاخص‌ها در اروپا و آفریقا

جاذبه‌های گردشگری

سواحل شمال آفریقا در کنار دریای مدیترانه، پارک‌های ملی (وحش) و آثار باستانی کشورهای قدیمی نیز از جاذبه‌های مهم گردشگری در قاره آفریقاست.

- گردشگری در پارک‌های ملی حیات وحش

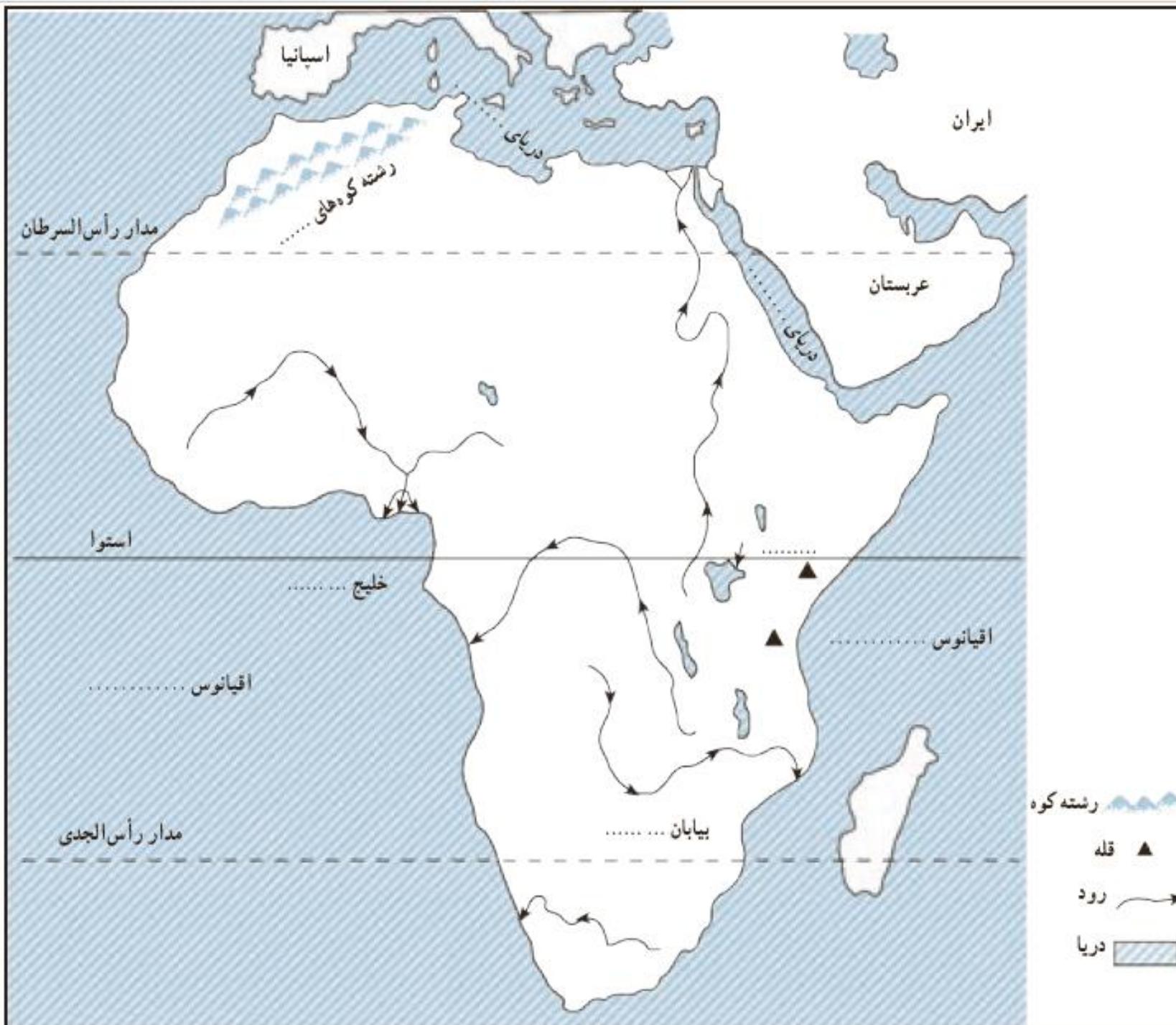
۱۴۸

سواحل مدیترانه

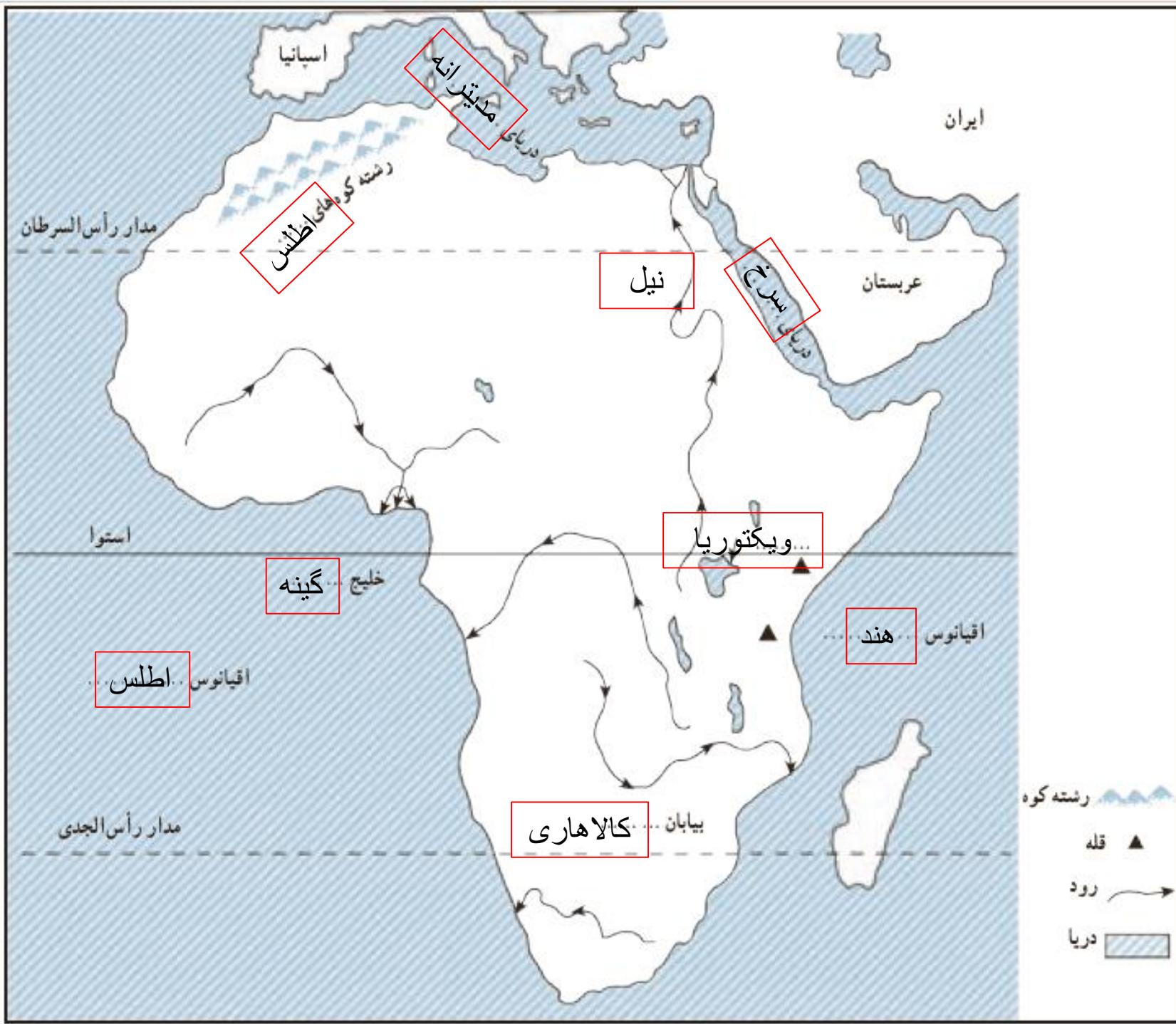
پارک‌های ملی

آثار باستانی

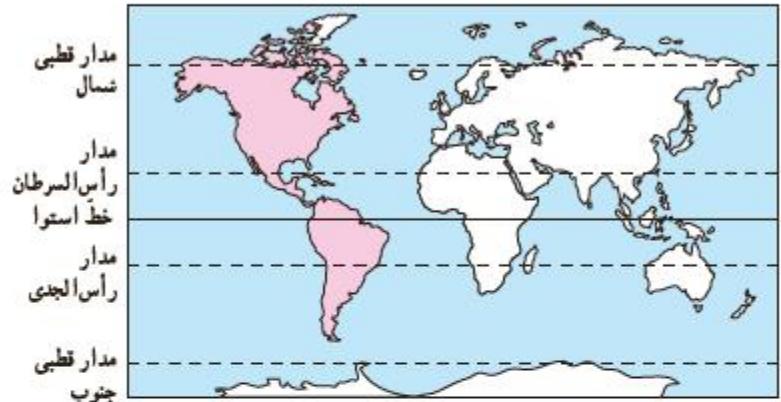
١٢ - کاربرگ شماره ١٦٥

١٢ - کاربرگ شماره ١٦٥

سوالات درس ۲۳

کوه‌های آند

ویژگی‌های طبیعی

نکته!

موقعیت و وسعت

قاره امریکا، قاره وسیعی است که از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده است و در واقع به دو قاره کوچک‌تر، تقسیم می‌شود: «آمریکای شمالی» و «آمریکای جنوبی».

این دو خشکی بزرگ به وسیله خشکی باریکی که «آمریکای مرکزی» نامیده می‌شود، به یکدیگر متصل اند.

آمریکای شمالی، جنوبی و مرکزی را روی نقشه، نشان دهید. قاره امریکا بین کدام اقیانوس‌ها قرار گرفته است؟

* تا قبل از ساختن کanal پاناما، کشتی‌ها برای عبور از اقیانوس اطلس به اقیانوس آرام، مجبور بودند آمریکای جنوبی را دور بزنند. اما بعدها با حفر این کanal، دو اقیانوس به هم مرتبط شدند.

ناهمواری‌ها

اقیانوس اطلس در شرق و
اقیانوس آرام در غرب و
اقیانوس منجمد شمالی در
شمال

● کوه‌های آند

● بیابان آتاکاما

● جنگل‌های آمازون

ناهمواری‌ها

به نقشه توجه کنید. به طور کلی سه نوع ناهمواری در قاره آمریکا مشاهده می‌شود. این ناهمواری‌ها به صورت مشابه، هم در آمریکای شمالی و هم در آمریکای جنوبی وجود دارند.

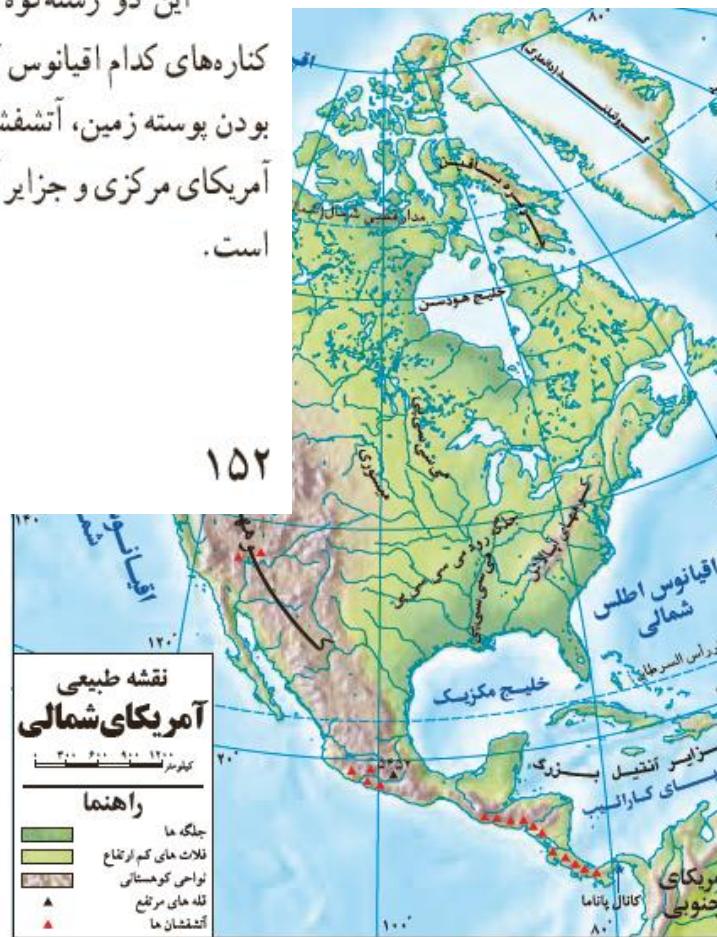
الف) چین‌خوردگی‌های جوان و مرتفع : در آمریکای شمالی، رشته‌کوه‌های راکی (روشوуз) و در آمریکای جنوبی، رشته‌کوه‌های آند، چین‌خوردگی‌های جوان آمریکا را تشکیل می‌دهند.

این دو رشته‌کوه در کدام سمت قاره آمریکا و در امتداد کناره‌های کدام اقیانوس کشیده شده‌اند؟ در این مناطق به دلیل ناازام بودن پوسته زمین، آتشفشن‌ها و زمین‌لرزه‌های فراوانی رخ می‌دهد. آمریکای مرکزی و جزایر آنتیل نیز سرزمین آتشفشن‌ها و زمین‌لرزه‌ها است.

۱ - ناهمواری‌های آمریکا را نام ببرید.

ب) کوه‌های کم ارتفاع قدیمی : در شرق آمریکای شمالی، توده کوهستانی قدیمی «آپالاش» و در شرق آمریکای جنوبی، توده قدیمی «برزیل» قرار دارند. این توده‌ها ناهمواری‌های پیر و فرسایش یافته‌اند.

ج) سرزمین‌های پست و جلگه‌ای : در آمریکای شمالی، جلگه پهناوری از آبرفت‌های رود «می‌سی‌سی‌بی» به وجود آمده است. در آمریکای جنوبی نیز جلگه‌های «آمازون» و «بارانا» از آبرفت‌های این دو رود تشکیل شده است.

نامهواری‌ها

جزایر آنتیل و آمریکای مرکزی

آتشفشنان‌ها ←

آمریکای شمالی: رشته کوه‌های راکی (روشوز)
آمریکای جنوبی: رشته کوه‌های آند

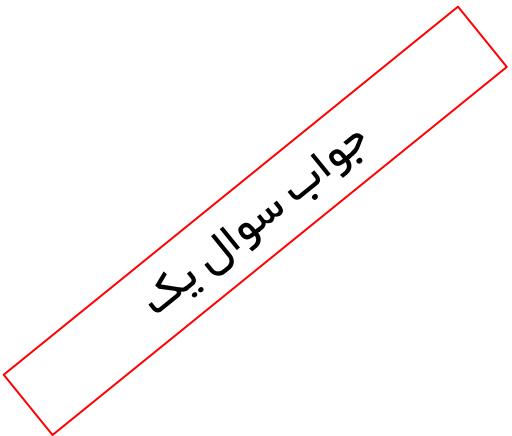
• چین خورگی‌های جوان و مرتفع (غرب)

آمریکای شمالی: توده آپالاش
آمریکای جنوبی: توده بربازیل

• کوه‌های کم ارتفاع قدیمی (شرق)

آمریکای شمالی: جلگه میسیسیپی
آمریکای جنوبی: جلگه‌های پارانا و آمازون

• سرزمین‌های پست و جلگه‌ای

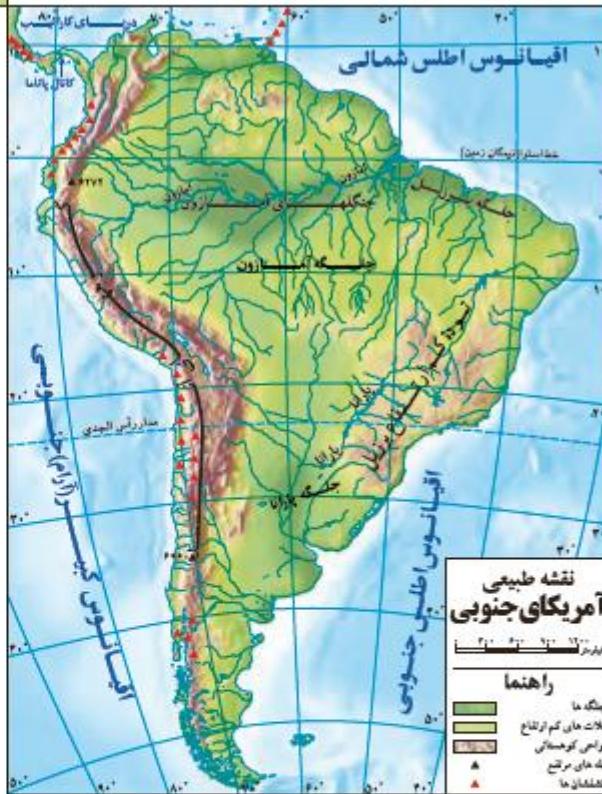
آب و هوای

همان طور که در نقشه می بینید، قاره آمریکا از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده است. به همین سبب انواع آب و هوای پوشش گیاهی در این قاره به چشم می خورد:

* نواحی تزدیک به قطب شمال در آمریکای شمالی و نواحی تزدیک به قطب جنوب در آمریکای جنوبی، آب و هوای قطبی و سرد دارند. بخش اعظم کشور کانادا در آب و هوای سرد قرار گرفته است.

* در سواحل قاره آمریکا به دلیل مجاورت با دو اقیانوس، آب و هوای معتدل اقیانوسی، حکم‌فرما است.

* نواحی تزدیک به مدار استوا در آمریکای مرکزی و جنوبی، آب و هوای گرم و مرطوب دارند. به همین سبب جنگل‌های انبو آمازون در این ناحیه به وجود آمده است.

* در آمریکای شمالی، بیابان «نوادا» و در آمریکای جنوبی بیابان «آتاکاما» مانند سایر بیابان‌های جهان آب و هوای گرم و بسیار خشک دارند. این بیابان‌ها را روی نقشه نشان دهید. کدام مدارها از این بیابان‌ها عبور می‌کنند؟

۲- انواع آب و هوای قاره آمریکا را نام ببرید.

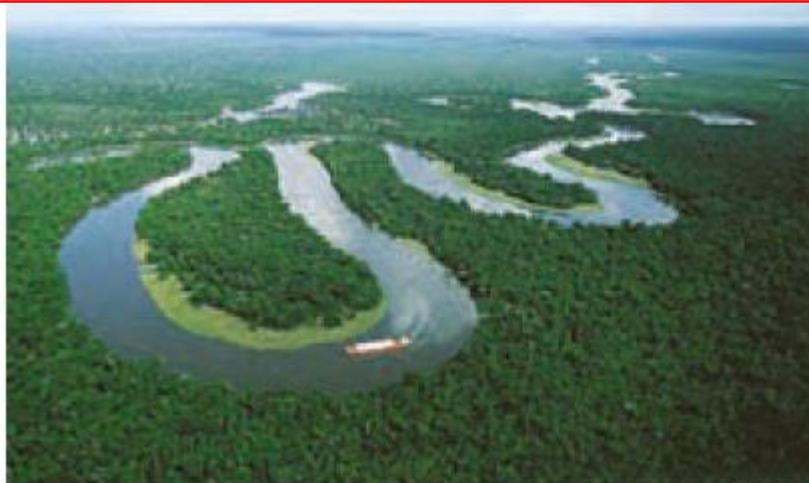
جواب سوال دو

سرد و قطبی در شمال و جنوب
معتدل اقیانوسی در سواحل
گرم و مرطوب در استوا
گرم و خشک در نوادا و آتاکاما

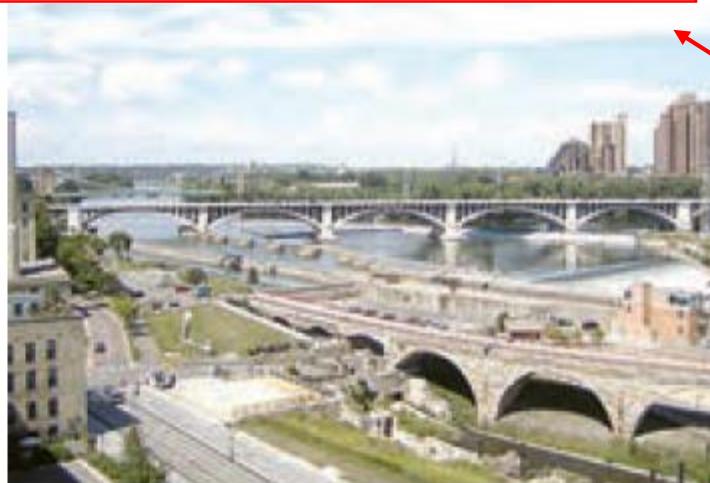
رودها

* در آمریکای شمالی، رود می سی سی بی که از رودهای طویل جهان است، از چند ایالت کشور ایالات متحده آمریکا عبور می کند. این رود به کدام خلیج می ریزد؟ رود می سی سی بی، نقش مهمی در حمل و نقل کالا و منابع و تجارت از طریق کشتیرانی داشته است.

* در آمریکای جنوبی، رود آمازون از میان جنگلهای استوایی عبور می کند. آمازون پرآب ترین رود دنیا است و آب آن از مجموع آب ده رودخانه برآب جهان بیشتر است. در این رود، ماهی های آب شیرین، مارهای آبی و گربه ماهی های غول پیکر، زندگی می کنند.

۵ رود آمازون، آمریکای جنوبی

۶ رود می سی سی بی، ایالات متحدة آمریکا

فعالیت

- ۱- نقشه کاربرگه (۱۷) قاره آمریکا در کلاس انجام دهید.
- ۲- کدام بخش از آب و هوای پوشش گیاهی قاره آمریکا عیناً مانند افریقا است؟ چرا؟
- ۳- رود آمازون به کدام اقیانوس می ریزد؟ با استفاده از اطلس بگویید این رود در کدام کشور آمریکای جنوبی جریان دارد؟

۳- رود مهم آمریکای شمالی چه نام دارد و به کجا می ریزد؟

جواب سوال سه:
می سی سی بی - خلیج مکزیک

۴- پرآب ترین رود دنیا چه نام دارد و در کجا واقع شده است؟

جواب سوال چهار:
آمازون - آمریکای جنوبی

جواب فعالیت ۲ کتاب:
جنگلهای آمازون - چون روی خط استوا واقع شده است.

جواب فعالیت ۳ کتاب:
اقیانوس اطلس - برزیل

تزاد و زبان

مردم قاره آمریکا از تزادها و تیره‌های گوناگون تشکیل شده‌اند. مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از :

۵ سرخپوستان

بومیان : به بومیان قاره آمریکا، سرخپوست^{*} گفته می‌شود. کریستف کلمب وقتی به قاره آمریکا رسید آنها را هندی نامید.

تاریخ آمریکا حکایت از سال‌ها کشتار و رفتار خشونت‌آمیز و غیرانسانی با سرخپوستان دارد و امروزه جمعیت بسیار کمی از آنان باقی‌مانده‌اند که در این قاره، زندگی می‌کنند.

سیاهپوستان : سیاهپوستان آمریکایی در واقع فرزندان و نوادگان برده‌گان افریقایی‌اند که در دوران استعمار توسط اروپاییان به اجبار و برای کار در مزارع کشاورزی و معادن به این قاره آورده شدند.

سیاهپوستان، سال‌ها علیه سیاست‌های تبعیض‌ترازی در آمریکا مبارزه کردند تا بتوانند حقوق برابر با سفیدپوستان به دست بیاورند و موفق شوند قوانین ظالمانه را تغییر دهند.

سفیدپوستان : سفیدپوستان اروپایی، قاره آمریکا را کشف کردند و پس از آن، طی سال‌های طولانی مهاجرت‌های گسترده‌ای از اروپا به این قاره، صورت گرفت.

دورگه‌ها : قاره آمریکا همواره قاره‌ای مهاجری‌زیر بوده است. بنابراین عده زیادی از مردم این قاره، دورگه‌اند و از اختلاط تزادها و ملت‌های گوناگون به وجود آمده‌اند.

۵- تزاد مردم ساکن در قاره آمریکا چیست؟

جواب سوال پنج:

۱- بومیان(سرخ پوستان)

۲- سیاه پوستان(برده‌گان آفریقایی مهاجر)

۳- سفیدپوستان(اروپاییان مهاجر)

۴- دورگه‌ها

۶- زبان مردم ساکن قاره آمریکا چیست؟

(مانند دو کشور کانادا و ایالات متحده آمریکا) و به سبب مهاجرت انگلیسی‌ها به این بخش، فرهنگ آنگلوساکسون* غلبه دارد.

* در آمریکای مرکزی و جنوبی به سبب مهاجرت اسپانیایی‌ها و پرتغالی‌ها، زبان‌های اسپانیولی و پرتغالی غلبه دارد و

چون ریشه این دو زبان لاتین است به آمریکای مرکزی و جنوبی، آمریکای لاتین هم گفته می‌شود.

◦ ونکور، کانادا

◦ بوئنوس آیرس، آرژانتین

جواب سوال شش:

۱- زبان انگلیسی در آمریکای شمالی(فرهنگ آنگلوساکسون)

۲- زبان اسپانیایی و پرتغالی در آمریکای جنوبی(فرهنگ لاتین)

۷- دین مردم ساکن قاره آمریکا چیست؟

دین

اکثر مردم قاره آمریکا پیرو دین مسیح اللٰہ هستند. در آمریکای شمالی، مذهب پروتستان و در آمریکای لاتین، مذهب کاتولیک رواج بیشتری دارد. مسلمانان نیز در قاره آمریکا، جمعیت قابل ملاحظه‌ای را تشکیل می‌دهند و در ایالات متحده آمریکا مساجد مهمی وجود دارد.

○ مرکز اسلامی دیترویت، مسجد شیعیان در ایالت میشیگان ایالات متحده آمریکا

اقتصاد قاره آمریکا

اقتصاد آمریکای شمالی با آمریکای جنوبی و مرکزی، تفاوت‌های زیادی دارد:
اقتصاد آمریکای شمالی: کشاورزی، صنعت، تجارت، کانادا، آمریکا، شمال از نظر اقتصادی، حوزه

جواب سوال هفت:

- ۱- مسیحیت پروتستان در آمریکای شمالی
- ۲- مسیحیت کاتولیک در آمریکای جنوبی

به طور کلی، مهم‌ترین عواملی که موجب پیشرفت و توسعه آمریکای شمالی و تبدیل آن به یک قدرت بزرگ اقتصادی در جهان شده، عبارت‌اند از:

- ۱- اروپاییان مهاجر که به این سرزمین وارد شدند با خود دانش‌ها و مهارت‌ها و سرمایه‌هایی را به همراه آوردند و توانستند از منابع طبیعی و سرزمین‌های نو، به خوبی استفاده و پیشرفت کنند.
- ۲- آمریکای شمالی، معادن زیرزمینی و منابع طبیعی فراوان، زمین‌های وسیع قابل کشت، رودهای پرآب و آب و هوای مناسب برای فعالیت‌های اقتصادی داشته است.
- ۳- در جنگ جهانی دوم، اغلب کشورهای اروپایی ویران شدند اما ایالات متحده آمریکا از جنگ دور بود و چندان آسیب ندید و توانست از رقیبان خود جلو بیفتد.
- ۴- پس از جنگ جهانی دوم، ایالات متحده آمریکا بر قدرت‌های اروپایی پیشی گرفت و جانشین آنها در تسلط و غارت منابع کشورهایی شد که قبلاً مستعمره اروپا بودند.
- ۵- آمریکا و کانادا طی سال‌های طولانی نیروهای متخصص و دانشمندان سایر کشورها را به کشور خود برای تحصیل و کار جذب کردند و از این راه توانستند به پیشرفت اقتصاد و صنعت خود کمک کنند. این امر باعث شده تا آن کشورها از وجود متخصصان و دانشمندان خود، محروم شوند و از نظر اقتصادی عقب بیفتد.

- مهم‌ترین دلایل پیشرفت و توسعه آمریکای شمالی را نام ببرید. (۳مورد کافیه!)

* سازمان ملل متحد*

○ نیویورک- مجسمه آزادی

○ بندر نیویورک

مرکز اصلی سازمان ملل متحد و همچنین مجسمه آزادی (نماد ایالات متحده آمریکا) در نیویورک واقع شده است.

اقتصاد آمریکای لاتین: آمریکای لاتین (آمریکای جنوبی و مرکزی) از نظر منابع طبیعی و ذخایر معدنی بسیار غنی

است اما کشورهای آمریکای لاتین به دلایل مختلف توانسته اند به پیشرفت های صنعتی در حد آمریکای شمالی دست یابند.

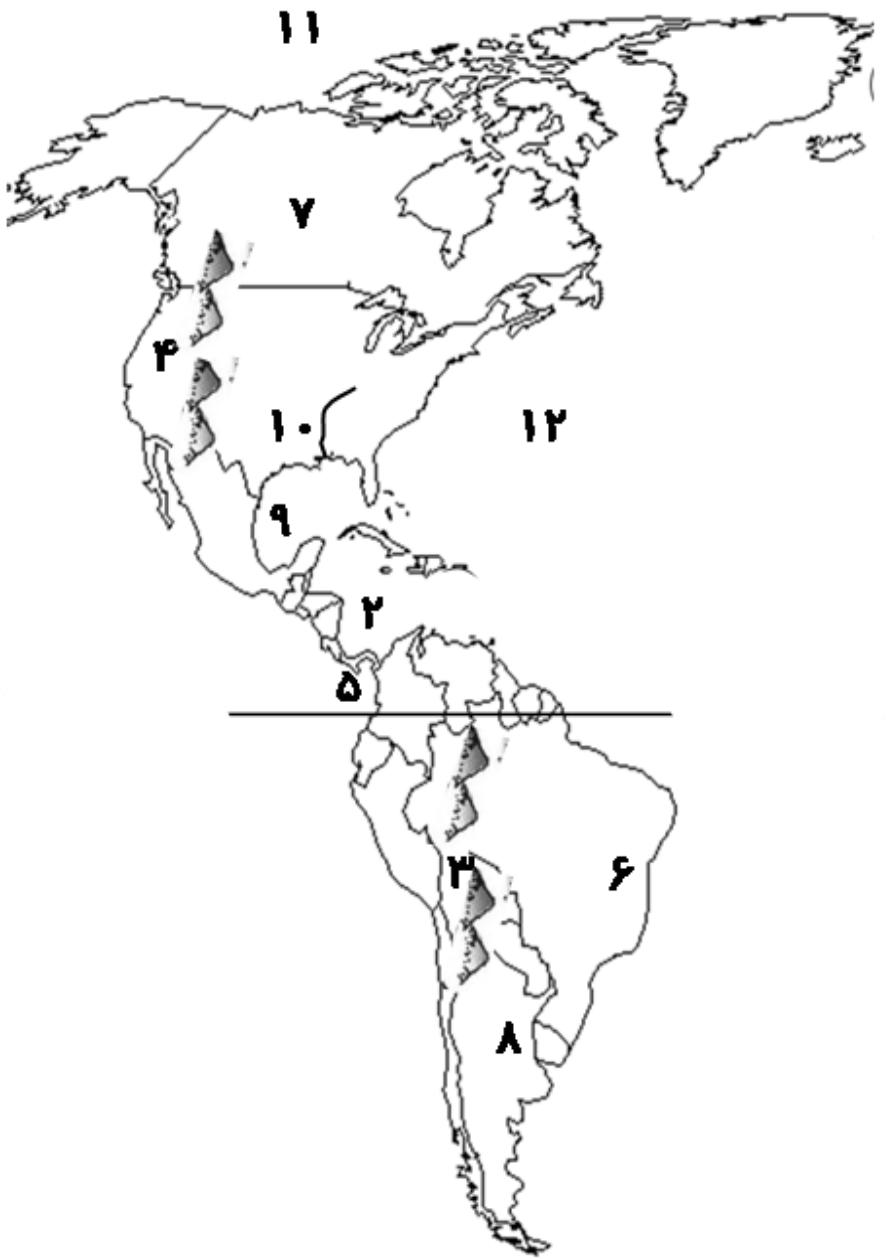
استعمار از یکسو و حکومت های وابسته به بیگانه و استبدادی در این کشورها از مهم ترین این دلایل هستند. این کشورها

اغلب تولید کننده مواد اولیه و صنعتی و محصولات کشاورزی هستند و چندان اوضاع اقتصادی خوبی ندارند.

کشورهایی چون آرژانتین، برباد و کوبا در آمریکای لاتین، بزرگترین تولید کننده و صادر کننده محصولات استوایی نظری قهقهه و نیشکر هستند.

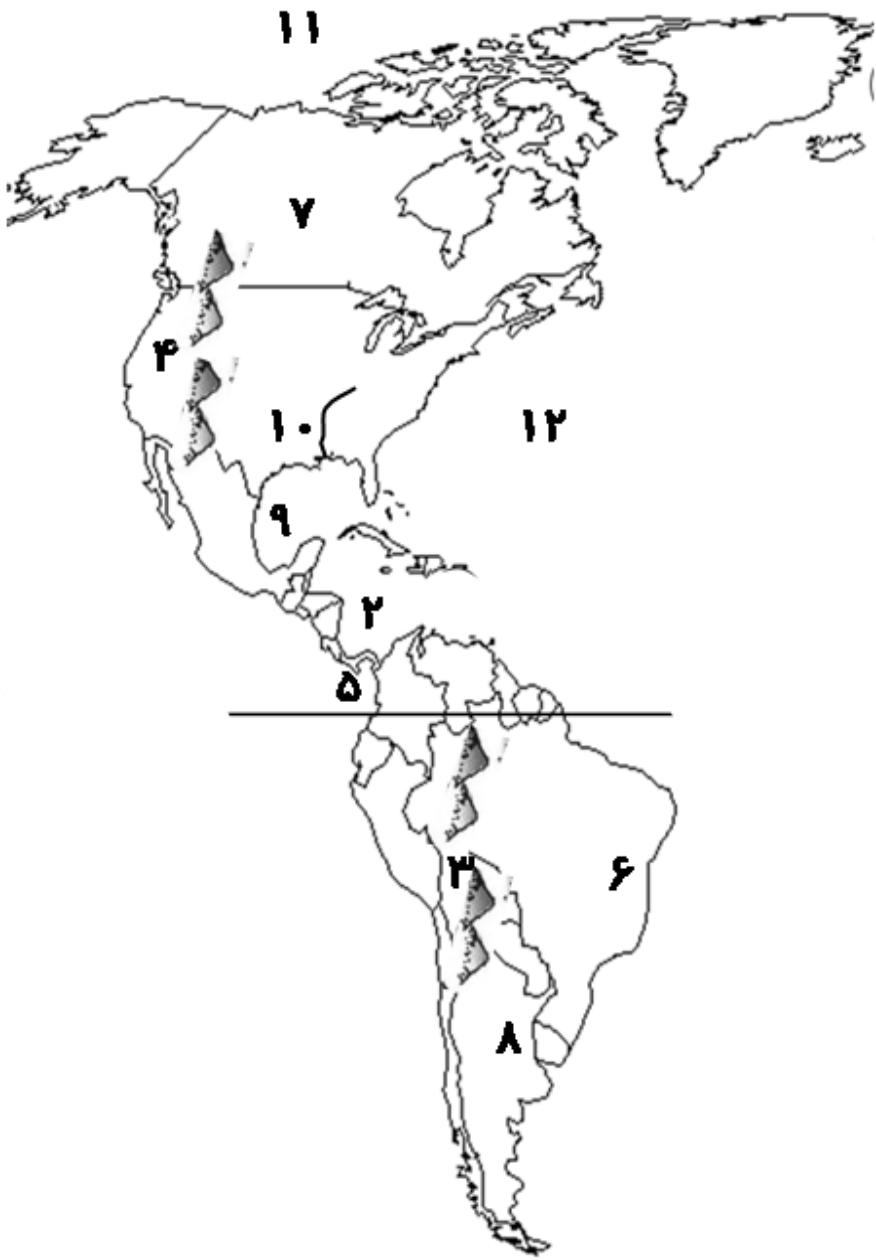
۹- چرا آمریکای جنوبی با وجود منابع زیاد
توانسته اند پیشرفت کنند؟

۱۰- با توجه به نقشه و
شماره‌های روی آن، به
پرسش‌های زیر را پاسخ
دهید.

نام قاره	پاسخ:
نام این بخش از قاره	پاسخ:
نام رشته کوه	پاسخ:
نام رشته کوه	پاسخ:
نام کانال	پاسخ:
نام توده کوهستانی	پاسخ:
نام کشور	پاسخ:
نام جلگه	پاسخ:
نام خلیج	پاسخ:
نام رود	پاسخ:
نام اقیانوس	پاسخ:
نام اقیانوس	پاسخ:

۱

نام قاره	۱
نام این بخش از قاره	۲
نام رشته کوه	۳
نام رشته کوه	۴
نام کanal	۵
نام توده کوهستانی	۶
نام کشور	۷
نام جلگه	۸
نام خلیج	۹
نام رود	۱۰
نام اقیانوس	۱۱
نام اقیانوس	۱۲

پاسخ: آمریکا

پاسخ: آمریکای مرکزی

پاسخ: آند

پاسخ: راکی(روشوژ)

پاسخ: پاناما

پاسخ: توده برزیل

پاسخ: کانادا

پاسخ: جلگه پارانا

پاسخ: مکزیک

پاسخ: می سی سی پی

پاسخ: منجمد شمالی

پاسخ: اطلس

سوالات درس ۲۴

موقعیت و وسعت

اقیانوسیه کوچک‌ترین قاره زمین است. برخی صاحب‌نظران، استرالیا و جزایر را که در تردیکی آن در اقیانوس آرام قرار گرفته، اقیانوسیه می‌نامند و آن را یک قاره، محسوب می‌کنند. برخی دیگر استرالیا را قاره‌ای مستقل به حساب آورده‌اند.

در هر صورت، استرالیا و اقیانوسیه، کم‌وسعت‌ترین و کم‌جمعیت‌ترین قاره‌های مسکونی جهان هستند.

چند نکته مهم!

این قاره در منتهی‌الیه جنوب‌شرقی قاره آسیا قرار دارد. به نقشه توجه کنید. همان‌طور که مشاهده می‌کنید، در واقع استرالیا، سرزمین اصلی قاره اقیانوسیه است که همچون جزیره‌ای پهناور در اقیانوس آرام واقع شده.

در شرق استرالیا در آبهای اقیانوس آرام، جزایر بی‌شماری به صورت پراکنده وجود دارد.

تعداد این جزایر به 20° تا 30° هزار می‌رسد. یکی از جزایر مهم و بزرگ اقیانوسیه، کشور نیوزیلند (زلاند نو) است.

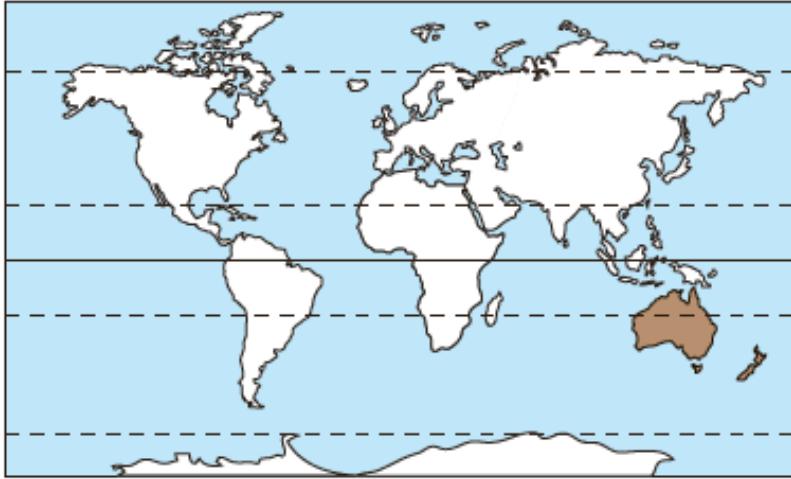
مدار قطبی شمال

مدار رأس السرطان

خط استوا

مدار رأس العجדי

مدار قطبی جنوب

استوا

فعالیت

- ۱- به طور گروهی، استرالیا و نیوزیلند را در یک اطلس، پیدا کنید. سپس هر گروه، چند جزیره دیگر در اقیانوسیه نام ببرد.
- ۲- قاره استرالیا و اقیانوسیه در کدام نیمکره قرار دارد؟ نیمکره شمالی یا نیمکره جنوبی؟ چرا؟
- ۳- استرالیا از اطراف به کدام اقیانوس‌ها مربوط می‌شود؟

جواب فعالیت شماره ۲ کتاب:
نیمکره جنوبی؛ چون پایین‌تر از خط استوا واقع شده است.

جواب فعالیت شماره ۳ کتاب:
از شرق اقیانوس آرام
از غرب اقیانوس هند

ویژگی‌های طبیعی

به نقشه ناهمواری‌های استرالیا توجه کنید. استرالیا تقریباً سرزمینی هموار است. فقط در شرق این کشور، رشته‌کوه‌های به موازات ساحل کشیده شده است. در شمال شرقی استرالیا بزرگ‌ترین صخره مرجانی^{*} دنیا، به شکل دیواری از آب‌های اقیانوس آرام سر برآورده است. این صخره بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر طول دارد و صدها نوع ماهی در اینجا زندگی می‌کنند. در این منطقه، امکانات خوبی برای گردشگرانی که از این صخره مرجانی بازدید می‌کنند به وجود آمده است.

۱- ناهمواری‌های استرالیا را نام ببرید.

خلاصه جواب سوال یک:

- ۱- فلات هموار در سراسر قاره
- ۲- رشته کوهی در شرق
- ۳- صخره‌های مرجانی در شمال شرقی

فعالیت

- به نقشه، توجه کنید و به پرسش‌ها، پاسخ دهید.
- ۴- رشته‌کوه‌های نسبتاً مرتفع در کدام سمت استرالیا و به موازات ساحل کدام اقیانوس، کشیده شده‌اند؟
 - ۵- در نیمه غربی استرالیا چه نوع ناهمواری وجود دارد؟
 - ۶- جلگه مرکزی استرالیا از آبرفت‌های کدام رود، پدید آمده است؟ این رود به کجا می‌ریزد؟
 - ۷- پهناورترین بیابان استرالیا چه نام دارد؟
 - ۸- کاربرگه شماره (۱۸) نقشه استرالیا، نیوزیلند را انجام دهید.

جواب فعالیت شماره ۴ کتاب:
شرق – اقیانوس آرام

جواب فعالیت شماره ۵ کتاب:
فلات هموار

جواب فعالیت شماره ۶ کتاب:
رود دارلینگ – اقیانوس
هند (خليج بزرگ استراليا)

جواب فعالیت شماره ۷ کتاب:
ویکتوریا

کاربرگ ۱۸ حتماً انجام شود

قله کوک

اکنون به نقشه کشور نیوزیلند (زلاندنو) توجه کنید.

نیوزیلند، کشوری کوهستانی است. رشته کوه های آلب جنوی را در این کشور، نشان دهید.

بلندترین قله نیوزیلند چه نام دارد؟

◦ کریست چرچ، میدان کلیسا، نیوزیلند

جمعیت، وسعت، زبان و دین

* استرالیا با وجود وسعت زیاد (۷ میلیون و ۶۸۶ هزار و ۸۵ کیلومترمربع) جمعیت بسیار کمی (حدود ۲۰ میلیون نفر) دارد. اکثریت جمعیت استرالیا و نیوزیلند را مهاجران اروپایی (انگلیسی و ایرلندی) تشکیل می‌دهند و درصد بسیار کمی از جمعیت نیز بومیان هستند.

* زبان رسمی استرالیا، انگلیسی است، اما به دلیل مهاجر پذیر بودن، زبان‌های مختلفی در این کشور، تکلم می‌شود. زبان رسمی نیوزیلند نیز انگلیسی است. استرالیا و نیوزیلند از کشورهای مسیحی محسوب می‌شوند، اگرچه پیروان سایر ادیان نیز در این کشورها زندگی می‌کنند.

۲- جمعیت، وسعت، زبان و دین در استرالیا چگونه است؟

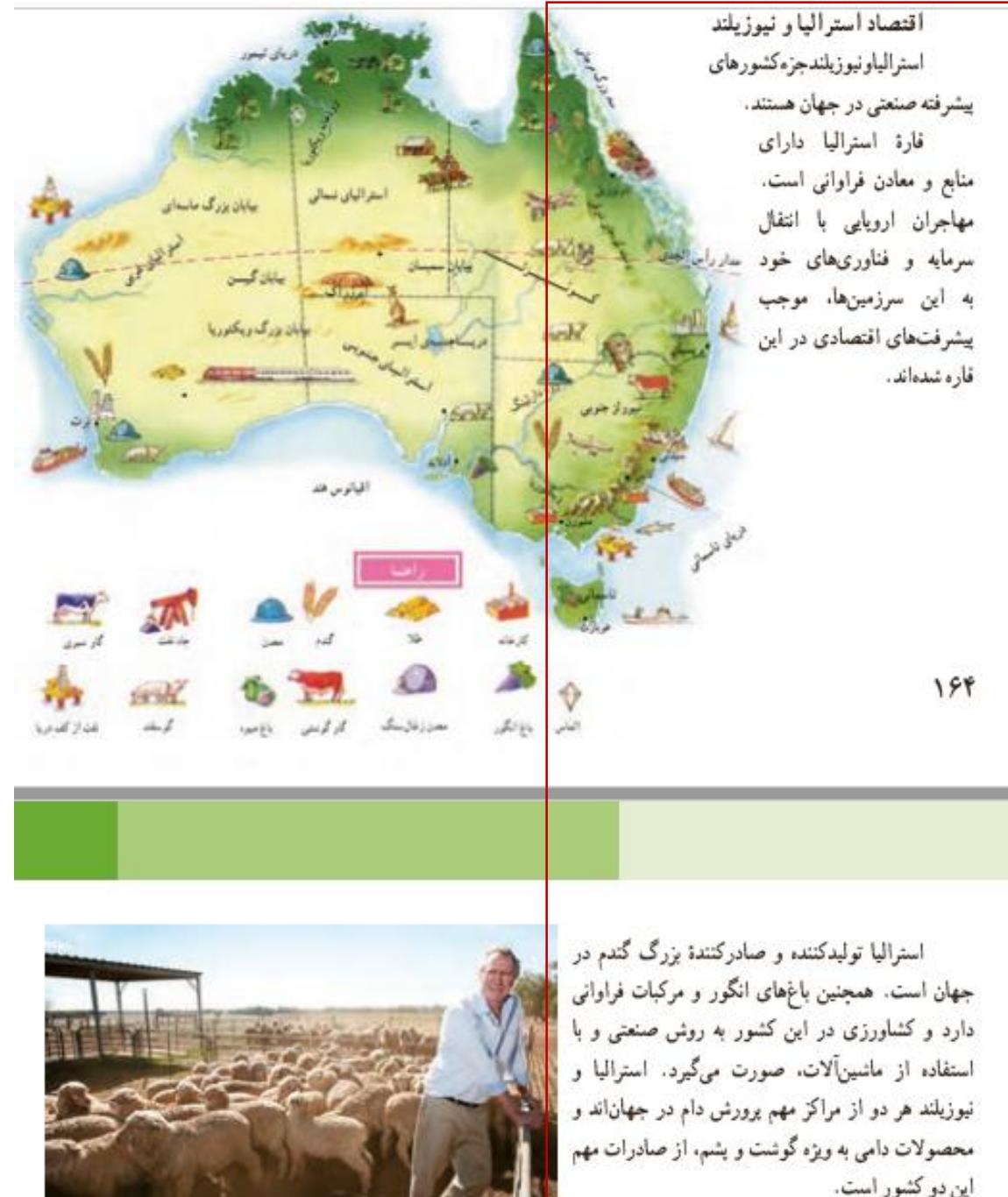
اقتصاد استرالیا و نیوزیلند

استرالیا و نیوزیلند جزء کشورهای

پیشرفته صنعتی در جهان هستند. قاره استرالیا دارای منابع و معادن فراوانی است. مهاجران اروپایی با انتقال سرمایه و فناوری‌های خود به این سرزمین‌ها، موجب پیشرفت‌های اقتصادی در این قاره شده‌اند.

خلاصه جواب سوال ۲:

جمعیت: کم
وسعت: زیاد
زبان: انگلیسی
دین: مسیحیت

پرورش گوسفند، استرالیا

محصولات دامی به ویژه گوشت و پشم، از صادرات مهم این دو کشور است.

صنعت نیز در استرالیا و نیوزیلند پیشرفته است.

سیدنی و ملبورن دو بندر مهم استرالیا از مراکز مهم صنایع

کشتی سازی و صنایع شیمیایی به شمار می روند.

گردشگری

استرالیا و نیوزیلند به دلیل وجود سواحل طولانی و تنوع محیطی و گونه های جانوری جاذبه های طبیعی زیادی برای گردشگران دارند و ساختن امکانات تفریحی و گردشگری باعث شده است که گردشگران بتوانند به خوبی از این محیطها استفاده کنند.

۴- جاذبه های گردشگری استرالیا و
نیوزلند چیست؟

فعالیت

- ۹- چند مورد از شباهت‌های طبیعی، اقتصادی، جمعیتی، فرهنگی و... استرالیا و نیوزیلند را بیان کنید.
- ۱۰- چرا نام رشته کوه‌های آلب جنوی یا برخی شهرها و مناطق استرالیا و نیوزیلند با مکان‌های اروپا هم نام است؟

۱۶۵

جواب فعالیت شماره ۱۰ کتاب:

زیرا مهاجران اروپایی به این قاره آمدند و پس از مدتی برای سرزمینهای اصلی خود دلتنگ شدند، بنابراین نام سرزمینهای مادری خود را بر روی مکانهای قارهٔ جدید گذاشتند.

